

yaşar

Sayı:12 Ocak 2007

04 mekan: Dolmabahçe 06 küratör: Vasıf Kortun 08 söyleşi: Deborah Jones 12 yaşam rehberi: Sigmund Freud 14 sanat: Prof. Dr. Rahmi Aksungur 18 yaşam rehberi: sağlık 20 söyleşi: Erdal Bahçıvan 24 söyleşi: Leyla Akçağlılar 26 resim: Zahir Büyükişleyen 30 müzik: Klarnet 32 sanat: Art Brut 34 sanat tarihi: Prof. Dr. Nurhan Atasoy 38 müzik: Ruşen Güneş 40 tasarım: Zeynep Fadilloğlu 44 yaşam rehberi 46 kültür: Zülfü Livaneli 50 yaşam rehberi: rüya 52 fotoğraf: öteki denizler 58 söyleşi: Prof. Dr. Üstün Ergüder 62 koleksiyon: sessiz yürüyüş 64 kadınlar 68 sinema 70 kitap 72 sanat: Dyo Resim Yarışması 74 Yaşar kısımlar 76 english summaries

“Geleceđi yaratmazsanız gelecek sizi yaratır”

Bu günlerde çok sık konuştuğumuz güncel bir konudan, ülkemizin küreselleşen dünyada sahip olduğu rekabet avantajının öneminden bahsetmek istiyorum.

Küreselleşme, kaynakları doğru kullanmanın yanı sıra rekabet avantajını doğru kullanmakla ilgilidir. Anahtar kelimeler ise yeterlilik ve değişimin doğru yönetimidir.

miş, izlenen istikrarlı ekonomik politikalar, oluşan stabilite ve büyüme oranı Türkiye’yi yatırım avantajı açısından çekici hale getirmiştir. İstikrar ve iş dünyasındaki sadeleşme, verimlilik, uluslararası kurumsal yönetim standartları ile ilgili çalışmalara devam, kredibilite ve şeffaflık konuları her geçen gün önem kazanmaktadır. Aynı şekilde sağlık hizmetleri ve altyapı alanındaki iyileştirmeler uzun vadede avantaj teşkil edecektir.

Ülkemiz coğrafik konumu nedeniyle bulunduğu hassas nokta avantajını kullanarak daha uzun yıllar global pazarlarda stratejik yerini koruyacaktır.

Dünya ekonomisi genişlemekte ve devamlı bir nüfus artışı gerçekleşmektedir. İnsanlar şehirlere göç etmekte ve orta sınıf dünya ekonomisini yürütür hale gelmektedir.

Bugün dünya nüfusunun yüzde 50’si şehirlerde yaşamaktadır. Türkiye’nin genç nüfusu doğru yönlendirilirse çok önemli bir rekabet avantajıdır. Eğitim sistemindeki reformlar ise bu avantajı yerinde kullanmamızı sağlayacaktır.

İşgücü ve işgücünün maliyeti de rekabet etme yönünde büyük önem taşımaktadır. İyi eğitilmiş, verimli çalışan genç profesyoneller ve teknik elemanlar bugün geleceğe ışık tutacaklardır. Diğer taraftan inovasyon ve yeniliğe yatırımın yapılması gerekmektedir.

Türkiye’de son 5 yılda yaşanan makro ekonomik gelişmeler, ülkemizi çekici hale getir-

Türk özel sektörünün dinamik, küresel anlamda rekabetçi ve yenilikçi bir yapıda olması, orta ve küçük ölçekli işletmelerin ve yatırımcı düşüncenin artması, Türkiye’nin uzun vadede güçlü bir küresel oyuncu olmasını sağlayacaktır.

Ülkemiz coğrafik konumu nedeniyle bulunduğu hassas nokta avantajını kullanarak daha uzun yıllar global pazarlarda stratejik yerini koruyacaktır.

Yazımı şu sözler ile bitirmek istiyorum “Geleceđi yaratmazsanız gelecek sizi yaratır”.

2007 yılına girerken mutlu, sağlıklı başarılı ve barış dolu bir yıl diler, bu vesileyle hepimizin Kurban Bayramı’nı candan kutlarım.

Sevgi ve saygılarımla,

Feyhan Kalpaklıoğlu
Yaşar Holding Yönetim Kurulu Başkanı

yaşa

Yaşar Holding A.Ş. Adına Sahibi
Feyhan Kalpaklıoğlu

Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Yaprak Özer

İçerik ve Tasarım Uygulama
indeks:

indeks İçerik-İletişim Danışmanlık
Kore Şehitleri Cad. No:28 Atılım İş Merkezi
K:4 D:4 Zincirlikuyu-İstanbul

Tel: 0212 347 70 70 Faks: 0212 347 70 77

e-mail: indeks@indeksiletisim.com

web: www.indeksiletisim.com

04

06

08

14

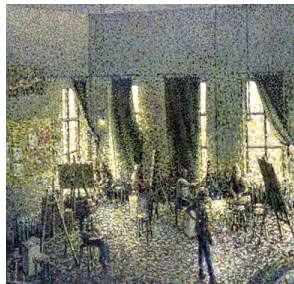
20

58

62

72

Yazı İşleri

Yayın Direktörü: Fülâ Yaşa

Editörler: Feza Çakır, Berrin Türkmen

Haber Merkezi: Umut Bavlı, Elif Erdem,
Demet Şeker, Esra Melek Yiğitsözlü

Katkıda Bulunanlar: Şervan Adar Aşşar,
Damla Tomru, Mert Yıldız, Görgün Yılmaz

Çeviri: Lucy Wood, Dara Çolakoğlu

Tasarım Yönetmeni

Gündüz Hakan Savaşer

Görsel Yönetmen

Esen Ataman Kürklü

Grafik Tasarım

Serkan Bengin, Emre Ergül

Fotoğraf: Dianet

Teknik Koordinasyon: Çağlayan Bayroğlu

İdari İşler: Özge Yurtseven

Baskı

Stil Matbaacılık

İbrahimkaraoğlanoğlu Cad.

Yayıncılar Sk. No: 5 Stil Binası

Seyrantepe/İstanbul

Telefon: 0212 281 92 81

Yayın türü

Yerel-Süreli-3 Aylık

Dergi Yönetim Yeri

Yaşar Holding A.Ş. İstanbul Temsilciligi

Setüstü Kabataş No: 23 İstanbul

Telefon: 0212 251 46 40

Faks: 0212 244 42 00

e-posta: yasadergi@yasar.com.tr

"Yaşa" Dergisi'nin içerik ve tasarımı İndeks İçerik İletişim Danışmanlık tarafından yaratılmış olup, Fikir ve Sanat Eserleri Yasası kapsamında eser olarak koruma altındadır. "Yaşa" Dergisi'nde yayınlanan yazı ve fotoğrafların yayma hakkı ve "Yaşa" markası ve logosu Yaşar Holding A.Ş.'ye aittir. Kaynak gösterilse dahi, hak sahiplerinin yazılı izni olmaksızın ticari amaçlarla kullanılamaz. Dergide yayınlanan yazılar, yazarların kişisel görüş, yorum ve tavsiyelerini içermektedir, İndeks İçerik İletişim Danışmanlık veya Yaşar Holding A.Ş., yazılarda yer alan bilgi, görüş ve tavsiyeler nedeniyle doğabilecek maddi veya manevi zararlardan hiçbir şekilde sorumlu değildir.

24

26

34

40

46

04 mekan: Dolmabahçe 06 küratör: Vasıf Kortun 08 söyleşi: Deborah Jones 12 yaşam rehberi: Sigmund Freud 14 sanat: Prof. Dr. Rahmi Aksungur
18 yaşam rehberi: sağlık 20 söyleşi: Erdal Bahçivan 24 söyleşi: Leyla Akçağlılar 26 resim: Zahit Büyükişleyen 30 müzik: Klarnet
32 sanat: Art Brut 34 sanat tarihi: Prof. Dr. Nurhan Atasoy 38 müzik: Ruşen Güneş 40 tasarım: Zeynep Fadilloğlu 44 yaşam rehberi
46 kültür: Zülfü Livaneli 50 yaşam rehberi: rüya 52 fotoğraf: öteki denizler 58 söyleşi: Prof. Dr. Üstün Ergüder 62 koleksiyon: sessiz yürüyüş
64 kadınlar 68 sinema 70 kitap 72 sanat: Dyo Resim Yarışması 74 Yaşar kısılar 76 english summaries

04 mekan: Dolmabahçe

hazırlayan: demet şeker

Son tanık: Dolmabahçe

İlk Meclis bu sarayda toplandı. Son Osmanlı sultanı bu sarayda yaşadı. Son Halife, hilafetin kaldırıldığını yine burada öğrendi. Mustafa Kemal Atatürk hayata gözlerini burada yumdu. 150 yılını dolduran Dolmabahçe Sarayı Osmanlı'nın son, Cumhuriyet'in ise ilk tanığı.

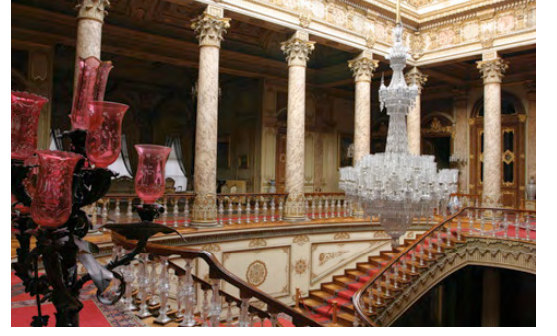

Osmanlı Devleti'nin askeri başarısızlık yıllarında Sultan Abdülmecid, başarısızlıklarını görkemli bir saray yaptırarak örtbas etmek ister. Çırağan Sarayı, Beylerbeyi Sarayı, Ortaköy Camii, Selimiye Kışlası gibi eserlerde imzası bulunan, dönemin önemli mimarlarından Osmanlı tebası Balyan Kardeşler'i görevlendirir. Ancak bu görkemli saray için o denli masraf yapılır ki, sarayın yapımı borç para ile sürdürülür. Türkiye'de kayıtlara geçen ilk grevin Dolmabahçe Sarayı'nın inşaatında çalışıp da parasını alamayan işçilerin grevi olduğu söylenir. Sarayın inşaatı sürerken üzerine bir de Kırım Savaşı gelince Osmanlı Devleti bir daha ekonomik olarak belini doğrultamaz.

1843'te başlayan inşaat 10 yıl sonra tamamlanır. Ancak Kırım Savaşı yüzünden, Sultan Mecid böylesine lüks bir sarayın açılışını yapmak istemez. Aradan üç yıl geçip, zafer haberi geldiğinde fırsatı değerlendirir. 7 Haziran 1856'da, Ramazan Bayramı'nın üçüncü günü, sarayın açılışı yapılır.

Dünyanın en büyük balo salonu

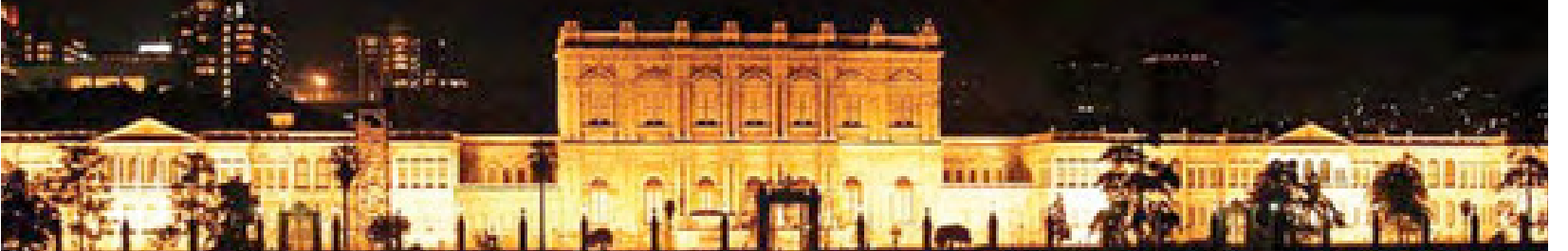
1856'da inşası tamamlanarak açılan saray, mimari yapısı itibarıyla dönemin kültürel, sosyal ve sanatsal yapısını yansıtıyor. Yüksek duvarlarla çevrili ana yapı ile yönetim ve yaşam gereksinimlerini karşılayan ek yapılar oluşturan saray, 110 bin metrekarelik bir alana yayılıyor. Görkemli bir dekorasyona sahip olan sarayın önemli özelliklerinden biri de kristal malzemenin yaygın olarak kullanılması. Avize, şamdan, şömine, merdiven korkuluğu ve aynalar kristalden yapılmış. Sarayın en görkemli yeri olan tören salonundaki avize dört tondan fazladır. Bütün mobilyalar Fransa ve İtalya'dan alınır, saray İngiliz ve Fransız kristalleriyle donatılır. Yabancı ülkelerden gelen hediyeler ise sarayın çeşitli yerlerine konulur. Sarayın dekorasyonunda, saf ipekten döşeme

Bu yeni sarayda İstanbul'un mimarlık geleneğine yeni giren balkon, sütun, üçgen alınlık, anıtsal merdivenler gibi yeni öğeler kullanıldı. Dolmabahçe Sarayı'nın inşa edilmesiyle birlikte Topkapı Sarayı, padişahların ikametgahı olmaktan çıktı, yalnızca tahta çıkma törenlerinin yapıldığı bir yapı olarak kaldı. Bayramlaşma törenlerinde Topkapı Sarayı'nda bulunan altın taht Dolmabahçe Sarayı'na getirilerek kurulur ve padişah bu tahta devletin ileri gelenleriyle bayramlaşır. Taht bulunmadığı için 5. Murat'ın tahta oturmadan sultan ilan edildiği saray olarak da bilinir Dolmabahçe Sarayı. Sarayda vefat eden son Osmanlı padişahı Mehmet Reşat'dı. Sarayda yaşayan son padişah ise Vahdettin. Son Halife Abdülmecid'in de, bir dönemin kapandığını, hilafetin kaldırıldığını sarayda kitap okurken öğrendiği rivayet edilir.

Saraydan Atatürk geçti

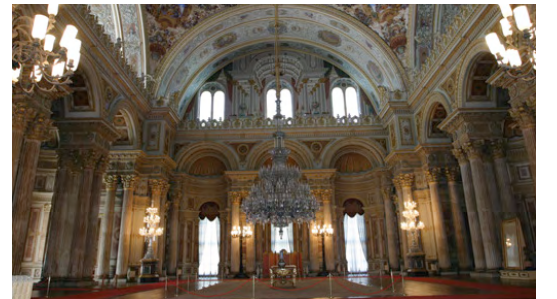
Dolmabahçe Sarayı'nda Atatürk de ikamet etti. Pek çok yabancı konuğu sarayda ağırladı. Hastalığının en ağır dönemini burada geçiren Atatürk, Dolmabahçe Sarayı'nda vefat etti. Atatürk'ün vefat ettiği oda bugün ziyaretçilere açık tutuluyor. Sarayın müze haline getirilmesi için ilk girişimleri Atatürk başlattı. Ülkemizin ilk Güzel Sanatlar Müzesi olan İstanbul Devlet Resim ve

kumaşlar, perdeler, Hereke fabrikasında dokutturulur. Halılar Manisa Gördes, Hereke, Isparta, Kayseri Bünyan'dan getirilir, bir kısmı ise İran ve Avrupa'dan. 285 odası ve 46 salonu olan sarayın en ilginç özelliklerinden birisi de, kalorifer sistemi, elektrik ve telefon gibi dönemin birçok yeni teknolojisinin ilk olarak burada kullanılması. Dünyadaki saraylar içinde en büyük balo salonu Dolmabahçe Sarayı'na ait. Bu salon, önemli siyasi toplantılarda, tebrik ve balolarda kullanılıyordu.

Dolmabahçe Sarayı geçmişte pek çok düğün ve merasime ev sahipliği yaptı. Atatürk'ün manevi kızı Rukiye Hanım'ın, (Erkin) düğün töreni burada yapıldı. Atatürk, Rukiye Hanım'ı bir Konya gezisinde tanımış ve kimse-siz olduğu için onu Ankara'ya getirerek bakımını üstlenmiş. Enver Paşa'nın Naciye Sultan ile nikahı da 1914'te yine bu sarayda gerçekleşti. Aynı yıl Vahdettin'in kızı Rukiye Sultan ile İsmail Hakkı Okday'ın nikahı Dolmabahçe'de kıyıldı. Latin alfabesiyle ilk ders de 1928'de İbrahim Necmi Dilmen tarafından Dolmabahçe Sarayı'nda verildi.

6 padişahın yaşadığı Dolmabahçe Sarayı, Batılılaşma sürecine giren Osmanlı İmparatorluğu'nun simgesi durumundaydı. Padişah Mutlakiyet'in ve eski düzenin simgesi olan Topkapı'dan çıkıp Dolmabahçe Sarayı'na, Avrupa'ya geçti. Topkapı Sarayı'nda olduğu gibi halk ile arasındaki yüksek duvarlar Dolmabahçe'de yoktu.

Heykel Müzesi, Atatürk'ün emriyle 1937'de Dolmabahçe Sarayı'nda açıldı. Saray, bugün herkesin gezip görebileceği büyük bir müze saray ve kültür merkezi olarak hizmet veriyor. Sarayda, tanıtım etkinliklerinin yürütüldüğü, gösteri salonu, sergi alanları ve toplantı salonlarına sahip "Kültür-Bilim-Tanıtım" merkezi yer alıyor.

06 küratör: Vasıf Kortun

röportaj: umut bavlı

“Hayal sizinse satılabilir”

Son yıllarda bienallerin gördüğü ilgiyle birlikte hayatımıza yeni bir kavram girdi; küratörlük. Charles Esche ile birlikte 9. Uluslararası İstanbul Bienali'nin küratörlüğünü üstlenen Vasif Kortun, küratörü "sergi yapımcısı" olarak tanımlıyor. Platform Garanti Güncel Sanat Merkezi'nin yöneticisi olan Kortun ile küratörlük kavramı ve Türkiye'deki sanat ortamının yanı sıra bienal gibi büyük bir organizasyonun nasıl gerçekleştirildiğinin detaylarını konuştuk. New York'ta yayınlanan uluslararası sanat dergisi Art Auction'ın uluslararası sanat camiasının en etkin ve kayda değer "İlk 100" (2004) kişi listesinde yer alan Kortun, 1992'de düzenlenen 3. İstanbul Bienali'nin de baş küratörü ve yöneticisi olarak görev yapmıştı. Museum of the Center for Curatorial Studies/Bard College ve Proje4L İstanbul Güncel Sanat Müzesi'nin yöneticiliğini yapan Kortun, Türkiye'de sanat ortamında dışı dışı bir rekabetin söz konusu olduğunu söylüyor: "Siz yapmazsanız başkası yapar". Küratörlük; özellikle gençler için dışarıdan bakıldığında çok cazip görünse de bienal organizasyonlarında yüzlerce kişilik bir ekip oluşturmanın, liderlik etmenin, milyonlarca dolarlık bütçeleri idare etmenin yanı sıra gerektiğinde duvar boyamaktan ampul değiştirmeye, folyo yapıştırmaktan merdiven taşımaya pek çok sorumluluğu da gerektiren bir inanç ve sevgi meselesi.

Bienal organizasyonu nasıl gerçekleştiriliyor?

Bienal organizasyonu bir ekip işi. Kimi zaman ekip hazırda durur, kimi zaman da o anki iş için bir ekip oluşturulur. Ve ekibin büyüklüğü organizasyona göre değişir. Duvar yazılarından eserlerin taşınmasına, sanatçılarla anlaşmaktan duvarın rengine, aydınlatmadan duvarın nasıl yapılacağına, eserin yanında yer alacak yazıdan yazının redaksiyonuna, grafik tasarımcıdan mimara kadar pek çok unsur olduğunu unutmamak gerekir. Tabii bunları sürekli yaptığımız için bize nispeten kolay geliyor. So-

Hiçbir faaliyet uluslararası alanda bienalin onda biri kadar bilinmez, uluslararası basında yer almaz ve izleyici çekmez. Bienal Türkiye'nin bayrak aktivitesidir. Ne film, müzik, tiyatro festivalleri ne de Formula 1 bienal kadar önemli bir faaliyet değil. Vakıf yıllardır bu işi iyi götürüyor ve bienal profesyonelleşti. Yabancı küratörlerle çalışarak doğru bir yol izleniyor. Kimi sergiler iyi kimisi kötü ancak bienal genel anlamda başarılı. Bienaller sayesinde birçok sanatçı Türkiye dışında çalışma şansını yakaladı.

Küratör ne iş yapar?

Küratör için sergi yapımcısı diyebiliriz. Aslında küratörlük yeni bir müessese değil. Son 10 yılda patlama yaşadı. Bienaller son yıllarda ilgi çekmeye başladı, dolayısıyla küratörler de ilgi çekti. Küratörlük ahım şahım bir şey değil. Künyenize küratör yazarsınız ve küratör olursunuz. Ama küratör yazdığınız için bu sizin iyi bir küratör olmanızı sağlamaz. Bir de bir şeyler böyle gündeme gelince özellikle gençler böyle anılmak istiyor. Ama bu o kadar eğlenceli bir iş değil. Makinelerin peşinde koştuğunuz, ampul değiştirdiğiniz, merdiven taşıdığınız, folyoları yapıştırdığınız zamanlar da var.

Küratörün yöneticilik özellikleri taşıması gerekiyor mu?

Tabii ki! Hayal sizin ise onu en iyi siz satabilirsiniz. Küratörler de bir çeşit sözleşmeli elemanlardır. O yüzden para bulmaktan malzeme taşımaya kadar her işi yaparlar. İşe çok daha fazla emek verseler de bu işlerde parayı küratör kazanmaz.

Küratör bir eserin yorumlanmasına ne derece etki eder? Yönlendirmede etik sınır var mıdır?

Bir iş sanatçının elinden çıktığı andan itibaren, o iş kamusal alana aittir. Bir resim yaptığımızda eğer evimde duruyorsa, yorum hakkı bana aittir. Ama evden çıkardığım andan itibaren, onu okumak, yorumlamak benim elimde değil; izleyicinin, küratörün, başkalarının, tarihin, zamanın elinde.

rum. Öyle bir şey olsa başka bir iş yapardık. Herkesin anlaması ya da sevmesi gerekmiyor. Sanat, yalnızca anlamakla kuşatılsa sanat olmazdı. Kalabalık bir gruptan tek bir izleyici yaptığınız işi anlamaya müsaitse ve siz ona anlaması için hiçbir kolaylık sağlamıyorsanız, o zaman işinizi doğru dürüst yapmıyorsunuz demektir.

Türkiye'de kaç küratör sayabilirsiniz?

Şu anda en az 15 kişi sayabilirim. Bu isimler sürekli çalışmalar gerçekleştiriyor. Bir kısmı da yurtdışında bu işi yapıyor. Çin'de bile Türk küratörler bulunuyor. Şu anda hem Türkiye'de hem de yurtdışında iyi işler yapan 4-5 küratör var. 1990'larda çok sayıda okul kuruldu. Bu iş sektörleşmeye başladı. Türkiye'deki genç kuşak küratörlerin en az yarısı okullu.

Farklı sanatçıların yapıtlarını bir araya getirdiğiniz sergilerde, ortak ruhu nasıl yakalıyorsunuz?

Ortak ruh başlangıç noktasında yer alıyor. Bir tema etrafında sanatçıların işlerine bakarak sergi oluşturuluyor. Sanatçılar birbirlerinden habersiz aynı konu üzerinde farklı bakış açılarıyla eserler veriyor. Bunları bir araya getirdiğinizde ortaya yeni bir anlam çıkıyor.

Sergilerinizi düzenlerken, kişisel istekleriniz ve profesyonellik dengesini nasıl sağlıyorsunuz?

Belirlediğiniz temada bir eserin yeri varsa, sanatçıyla kişisel sorunlarınız olsa bile eserine yer vermeye mecbursunuz. Beğenmediğiniz sanatçıyla çalışmama lüksünüz yok. Bazen çok sevdiğiniz insanla çalışmaya başlayıp serginin sonunda birbirinizden nefret edebiliyorsunuz. Kimi zaman da tam tersi oluyor. Tabii bu insandan insana değişiyor. 10 kişiden dokuzu da sevmediği insanla hiçbir koşulda çalışmayabilir. Doğal olarak bunun kesin bir cevabı yok. Ama arkadaşlık ilişkilerinin bu işleri yönetmemesi gerekiyor.

9. Uluslararası İstanbul Bienali'nin yanı sıra uluslararası pek çok serginin küratörlüğünü üstlenen Vasif Kortun sanatın, çerçeveden bağımsız düşünülmesi gerektiğinin altını çiziyor. Kortun "Sanat, bir eserden aldığımız histe gerçekleşir. Sanat, kullanılan malzeme ya da nesnenin kendisi değildir" diyor.

nuçta izleyici de bir süreç projesi değilse bitmiş bir şey görüyor ve "güzel" deyip gidiyor. Küratörlük işinin büyük bölümünü ne yazık ki yönetim, takip, idari işler kapsıyor.

Kaç kişilik ekip kuruluyor?

Büyük projelerde fabrikalardaki gibi çok büyük ekipler kurulması gerekiyor. Sonuç itibarıyla bir inşaat yapıyorsunuz. Bir bienalde rehber, sergi kurucusu, çevirmen, yardımcı gibi part time ve full time toplam bin kişiden fazla çalışan bulunuyor. Çalışan insanlar genelde işin meraklıları ya da öğrenciler. Ama gönüllü bir çalışmadan söz etmiyorum. Tamamıyla profesyonel çalışma gerçekleştiriliyor.

Bienal bütçesinde milyonlarca dolar mı söz konusu?

İstanbul Bienali diğer bienaller arasında en mazbutlardan biri. Dönen rakam yine milyon dolarlar seviyesinde ama bienal bütçelerinin en mazbutu zaten 3-4 milyon Dolar kadar. En pahalısı ise 35 milyon Dolar civarında. Taşıma masrafları yüksek olduğundan Güneydoğu Asya'daki bienallerin maliyeti 35 milyon Dolar'a kadar çıkabiliyor. Kore'de düzenlenen bienalde açılışa cumhurbaşkanı gelmişti ve bir sonraki bienal için başlangıç parası olarak 5 milyon Dolar verdiklerini söyledi. Yalnızca devlet 5 milyon Dolar yardım yapıyor. Bize ise devletten bunun 20'de biri kadar destek geliyor.

Türkiye için bienallerin işlevi ve yararları neler?

Bienal, kültür sektöründe Türkiye'nin en önemli faaliyeti.

Özellikle manasız giydirmeler dışında, eserlerin anlamı bir kitap gibi açıktır. Bir eserden aldığımız, verdiğimiz boya ya da bez parçası değil, histir. Sanat, o histe gerçekleşir. Sanat nesnenin kendisi değildir. Nasıl baktığım, nasıl okuduğum, eserin düşündürüp düşündürmediği önemli noktalar. Bu açıdan bakıldığında, duvardaki bir eserin yanına iki eser daha koyduğunuzda vereceği anlam değişebilir. Küratörler kimi zaman bir eserin belli anlamlarını açıyor, belli anlamlarını kapatabiliyor. Belli noktaya odaklandırmak için bazı anlamlarını kapatabilirsiniz. İyi bir küratör, bir eserin bir açmazını bulup onu ön plana çıkarmaya çalışan insandır. Ama o sergi bittiği zaman, o cümle de bitiyor. Aynı eseri başka bir sergi, başka bir sunuma dahil ettiğinizde o zaman başka bir anlamı ortaya çıkabiliyor. İyi yapıtlar; okumaya daha açık yapıtlardır. Tek cümlelik olmayanlardır. Bazı etik sınırlar benim için var. Bir başkasının işiyle oyun oynamak, kendi oyunuma dahil etmek istemem. İşin anlamlarını iyiden iyiye daraltmayı, onu öldürmeyi istemem.

Küratör de bir sanatçı sayılabilir mi?

Asla sayılamaz. İzleyiciyle sanatçı ve sanatçının işi arasında okuma yapan geçici bir medyadır, ama sanatçı değil. Küratör olsa olsa başarısız sanatçıdır. İşimiz zaten bu değil. Hele ki başkalarının işi üzerinden sanat yapmak bana pek sağlıklı gelmiyor.

Sergi tasarımında kriterleriniz neler?

Herkesin anlayabileceği seviye diye bir şey inanmıyo-

Vasif Kortun

Walker Art Center'in (ABD) Bush Global Advisory Committee'sinde bulunan Vasif Kortun, 2001-2002 arasında International Foundation Manifesta'da yönetim kurulu üyeliği yaptı. Gerçekleştirdiği sergiler arasında Placebo Effect, Sparwasser HQ, Berlin, İstanbul, Institut für Auslandsbeziehungen, Stuttgart ve Berlin, Geçenkişbaharhiçgelmedi, Platform, (ortak-küratör), Mediterraneans, Museum of Contemporary Art of Rome, (ortak-küratör) yer alıyor. Kortun, yazılarıyla 2000-2001 yıllarında Independent Curators International'ın Words of Wisdom: A Curator's Vade Mecum on Contemporary Art, Carolee Thea'nin Foci: Interviews with 10 International Curators, Fresh Cream: 10 Curators 100 Artists gibi uluslararası yayınlarda yer aldı. Erden Kosova ile birlikte yazdıkları "Szene Turkei: Absents Oder Tor" adlı kitap Almanya'da yayınlandı. Almanya, ABD, Belçika, Bulgaristan, Danimarka, Fransa, Finlandiya, Hırvatistan, Kanada, Hollanda, İngiltere, İsveç, İtalya, İspanya, Mısır, Norveç, Romanya, Ukrayna ve Rusya'da güncel sanat konusunda gerçekleştirilen çeşitli sempozyumlara katılarak konferanslar verdi ve atölye çalışmalarını yönetti.

08 söyleşi: Deborah Jones

röportaj: yaprak özer

Deborah Jones, Amerika Birleşik Devletleri İstanbul Başkonsolosu. Görevde bulunduğu yerlerden bazıları nı saymak gerekirse, Arjantin, Tunus, Suriye, Irak, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri... Liste uzun. Yaklaşık 15 aydır İstanbul'da. Görev süresi gelecek yaz sona eriyor. Nereye gideceği konusunda yorum yapmaktan kaçınıyor. Yirmi yıldır Müslüman ülkelerde görevde bulunması, bölgeyi ve dilleri iyi biliyor olmasına neden. İslam ve Ortadoğu Başkonsolos Jones'un uzmanlık alanı:

"20 yıldır Müslümanlarla birlikte çalışıp yaşıyorum. Benim Müslümanlık ve Müslümanlara dair izlenimlerim doğal olarak diğer insanlardan farklı. Bir Müslümanın bendeki imajı biraz daha değişik. Pek çok insanın kafasında yarattığı gibi örneğin, Suudi Arabistan'da çölden gelen yöresel kıyafetli insan değil. Onların da tıpkı benim gibi ya da Amerika'daki arkadaşlarım gibi, ev kadınları, iş adamları, iş kadınları olduğunu biliyorum. Hem Ortadoğu'da hem de burada kadın ya da erkek, hükümet görevlisi, bürokrat, mühendis, yöneticilerle karşılaşıyorum. Birleşik Arap Emirlikleri'nde, Kuveyt'te, Suudi Arabistan'da mühendis, avukat, yönetici kadınlarla tanışıyorum."

Jones, bir daha dünyaya gelse yine diplomat olacağını, diplomat olmasaydı mutlaka pazarlama konusunda aktif bir iş kadını olacağını söylüyor. "Bizler iyi birer satıcıyız" diyor. Kendisini tanımlarken aşırı iyimser demeyi tercih ediyor. Doğrudan tercümesi olmasa da biz Türkçe'de buna yazının başlığındaki gibi "ıflah olmaz iyimser" diyoruz. Söyleşi rezidansında gerçekleştirdik. Boğaz'a bakan manzarasına bayıldığını, bırakın İstanbul'daki en güzel manzara olmasını, dünyanın en güzel manzarası olduğunu söyledi. İstanbul'u korumaları eşliğinde dolaşmak zorunda kaldığı için bir gün geri döneceğini, jean pantolonla ve makyajsız bir sade vatandaş olarak Nişantaşı'nda bir cafede kahvesini yudumlayacağını söylüyor.

Türkiye ve Türkler için bir fotoğraf çeker misiniz?

Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle gelenekçi bir kültürle Batı'daki modern kültür arasında kalmış durumda. Tabii ülke içinde yaşanan göçle bu kültürler de sürekli çakışıyor. Nüfusunuz çok genç. Türkiye zengin tarihi olan, kültürel birikimi binlerce yıllık büyük bir ülke fakat aynı zamanda hala çok genç. Siz Türkler dahisiniz. Bilirsiniz İtalyanlar resmi, Almanlar felsefeyi ve müziği, İngilizler edebiyatı, Türkler de insanlığa askeri yeteneklerin mühendisliğini ve örgütlenmesini sundu. Diğer kültürlerle ve değişime çok çabuk adapte olabiliyorsunuz. Seyahat etmeyi ve hareket halinde olmayı seviyorsunuz. Dünyanın farklı yerlerinde çalışan çok sayıda Türk var. Nereye giderseniz gidin gittiğiniz ülkenin kültürüne, iş yaşamına kolay adapte oluyorsunuz. Ama şunu da biliyorum ki Türkiye'deki Türkler yıllar önce Avrupa'ya giden Türkler'den farklı. Amerika'daki Türkler de farklı. Türkiye'de yüksek eğitilmiş bir genç kitleniz var. Türkiye dinamik ve çeşitliliğin bol olduğu bir ülke. Uluslararası şirketlerde çalışan çok sayıda Türk olduğunu öğrendiğimde çok şaşırmıştım. İyi eğitilmiş ve tecrübeli bir yönetici kadronuz var. Bu konuda pek çok ülkenin önünde yer aldığınızı söyleyebilirim. Yerleşmiş gelenek ve kanunlarınız işliyor. Katılımcı bir demokrasi anlayışına, sağlıklı bir muhalefete sahipsiniz. Dinamik ve çabuk değişebilen düzenlemeler yapabiliyorsunuz. Bunun iyimser, pozitivist bir yaklaşım olduğunu düşünebilirsiniz. Ama ben optimist bir konsolosum.

İflah olmaz bir iyimser

Her diplomat iyimser olmalı mı?

Yaptığımız bütün işlerde iyimserliğimizi korumalıyız. Benim işim bir girişim sahibi olmaya benzer. Bizim, diplomaside açıklanamayacak kadar iyimser olmamız gerekir. Tabii ki negatifleri göreceksiniz ama olumlu olanların üzerine yoğunlaşacaksınız. Şu anda içinde yaşadığımız toplumların en önemli sorunu nedir biliyor musunuz, bir pazarlama dünyası içinde yaşamak... Eğer bir şeyden mutlu değilsen diğerine yöneliyorsun. Şimdi; almak istediklerini alabileceğiniz bir toplumda yaşamak ve sahip olmak istedikleriniz için mücadele edebilmek başka, bunların olduğunun size söylendiği bir toplumda olmak başka... Birinde aktif oluyor, diğerinde bakıyorsunuz. Örneğin, genellikle insanlara Fatih Sultan Mehmet ya da Cengiz Han gibi karakterleri anımsatmaktan hoşlanıyorum. Bu insanlar 20'li yaşlarını sürerken dünyanın düzenini değiştirip tarih yazdılar.

İyimserliğinizi zorlayacak alanlara girmek istiyorum. Örneğin Türkiye'deki Amerikan yatırımlarının düzeyinden memnun musunuz?

Hayır değilim. Yatırım miktarında gözlediğim sorunlar tek taraflı değil. Her iki taraftan da kaynaklanıyor. ABD o kadar büyük bir pazar ki, çoğu Amerikan şirketi iç piyasada iş yapma rahatlığında ve halinden memnun. Amerika dünyanın en büyük ekonomisi. Tüm dünya ekonomisinin yüzde 27'sine sahibiz. 300 milyon insan yaşıyor. Diğer yandan bir ülkeye gelecek yabancı sermayenin beklenti içinde olduğu konular var. Örneğin söz etmeden geçemeyeceğim önemli gördüğüm birkaç konu var. Şeffaflık sağlamalısınız. Türkiye'de işlerin nasıl yapıldığını anlamalarını kolaylaştırmak gerekiyor. Yatırımcılar Türkiye'de iş yaparken kendilerini rahat hissetmeliler, her şeyi kolay anlamalıdır. Türkiye zaten yabancı yatırımcıların ilgi gösterdiği bir ülke olma yolunda ilerliyor.

Türk ekonomisindeki gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ortadoğu'daki istikrarsızlık yatırımları etkiliyor. 3-4 yıldır büyük bir ekonomik gelişim içindedesiniz. Yabancı yatırımcılar da geliyor. Pek çok büyük Amerikalı yatırımcı zaten Türkiye'ye gelmişti. Türkiye'ye tam güvenmeye başladıkları zaman çok daha büyük değişiklikler sizi bekliyor. Türkiye global ekonomideki dalgalanmalara direniyor, karşı koymaya çalışıyor. Bu büyük bir mücadele. Bu mücadelenin de zor olduğunu farkındayım. Her ülke iş yaratma, işsizliği düşürme, borçlarını azaltma ve ekonomisini iyileştirme konusunda mücadele etmeye çalışıyor. Türkiye IMF programında başarıyla ilerliyor. Bu büyük bir gelişme. İnsanlar ben bunları söylediğimde, "Hükümete prim verme. Bunlar hükümetin başarısı değil, IMF'nin başarısı" diyor. Ben kimin başarısı olduğu konusunda il-

Amerikan Başkonsolosu Deborah Jones 15 aydır Türkiye'de. Ortadoğu uzmanı. İslamı ve Müslüman ülkeleri yakından tanıyan bir diplomat. Görev süresinin tam ortasında izlenimleri üzerine konuştuk. Suya sabuna değmemeye özen göstersek de, konu başlıkları siyaset, ekonomi, Avrupa Birliği ve PKK'ya kadar uzandı. Bir de Amerikan Dışişleri Bakanlığı... Meğer gençlerin ilk tercih ettiği kurumlardan biriymiş.

10 söyleşi Deborah Jones

gilenmiyorum. Söyleyebileceğim şey, büyük bir gelişme içinde olduğunuz ve yatırımların arttığı.

ABD ve Türkiye, siyasi ve askeri konularda ilişkilerini geliştirirken ekonomi gibi alanları ihmal etmiş görünüyor. Neyi yanlış yaptık?

Bir şeyleri yanlış yaptığımızı söylemek istemem. Belki ihmal edilmiş diyebiliriz. İlişkilerimiz soğuk savaş yıllarından sonra güçlenmeye başladı. Politik, askeri ilişkilerimiz çok güçlü. Bu alanlarda olduğu gibi ekonomik anlamda ilişkilerimizin daha da gelişmesi mümkün. Unutmamak gerekir ki, evliliklerde bile sorunlar yaşanıyor. İlişki, eşinizin size ilk buluşmada getirdiği bir demet çiçek üzerinde sürdürülebilir. Zaman zaman anlaşmazlıklar olsa da devam etmek ve iletişimi kesmemek gerekir. Birkaç yıl öncesine göre daha iyi bir iletişime sahibiz. Irak'taki durumun, Türkiye üzerinde olumsuz etkileri oldu tabii. Zor bir bölgede yaşıyorsunuz. PKK konusunda rahatsızlıklarınız var. Biz bu konuda çalışma yapmaya devam ediyoruz. Bir dönem iletişim kopukluğu yaşadık. Şimdi bu iletişim kopukluğunu telafi etmeye gayret ediyoruz. Yalnızca hedeflerimizin bir olması değil, aynı zamanda benimsediğimiz taktiklerin de birbiriyle uyumlu olması gerekir.

Sizin şansınıza görev süreniz boyunca ABD Türkiye ilişkilerinde pek çok iletişim gerginliği yaşandı.

Geçenlerde kuaförüm bana, "Biz Türkler komik ve ilginç insanlarız. İki hafta önce Papa Türkiye'yi ziyaret etti. Gelmeden önce neredeyse birbirimizden nefret ediyorduk. Şimdi birbirimizi çok seviyoruz" dedi. İşin özü bu. Niye hala çok sayıda Türk öğrenci ABD'de eğitim görüyor? ABD'de görev yapan yüksek eğitilmiş Türklerin sayısı neden hala fazla? İlişkilerimiz zaten güçlü ama daha da güçlenmesini çok isterim. Türkiye ve ABD arasında kuvvetli bir arkadaşlık ilişkisi kurulmasını isterim. Canınız acıdığına, canınızı bir şey sıktığına yardım isteyebileceğiniz bir arkadaş gibi. Eğer karşıdaki insan benim arkadaşım değilse, ne o benim umurumda olur ne de ben karşıdaki insanın umurunda olurum. Ama biz arkadaşız. Birbirimizi umursuyoruz, birbirimizi dinliyoruz, birbirimize uyum sağlamaya çalışıyoruz.

Kamuoyu yoklamaları Türk halkının ABD'ye olan duygularında ciddi erozyon yaşandığını gösteriyor. Bunu neye bağlıyorsunuz?

Kamuoyu yoklamalarını ilgiyle izliyoruz ve dikkate alıyoruz. Ancak bu sonuçlara bakılınca ABD'nin hiç tercih edilmeyen olması gerekir. Ben de örneğin İranlı meslektaşım soruyorum, neden sizin konsolosluğun önünde İran'a gitmek isteyen Türkler uzun kuyruklar oluşturuyor da ABD Konsolosluğu'nun önünde oluşturuyor diye...

PKK konusunun çözüme kavuşabileceğini düşünüyor musunuz?

PKK konusu ciddiye alınması gereken büyük bir problem. 1984-85-86 yıllarında Bağdat'taydım. Bu yıllarda Türk askerleri Kuzey Irak'a giriyorlardı. Bu çözüm üretti mi? Sorunu çözdü mü? 20 yıl önceydi bu. Bu konuda yıllardır Türk hükümetiyle birlikte çok yakın çalışıyoruz. Amerika'nın PKK koordinatörü Joseph Ralston'u yıllardır yakından tanıyorum ve sahip olduğu dürüstlükten şüphe etmem. O gerçekten çok iyi bir seçimdi çünkü önceleri Türk Ordusu ile yakından çalışmıştı. Hem iletişim kanallarını hem askeri konuları bilen biridir. PKK konusunda Türkiye'ye hükümet seviyesinde yüksek dereceden destek vermek için bu atama yapıldı. Bunun dışında PKK'nın para kaynaklarını kesmek için uğraştık. Avrupalı müttefiklerimizle PKK'nın Avrupa'daki propaganda fırsatlarını engellemek için çabaladık. İlerleme de olacaktır bu konularda. Sorun tamamen çözülecek mi? Askeri müdahale ile tamamen çözülmüş bir sorun var mı? Yanıbaşınıza bakın çözüldü mü? Türk Silahlı Kuvvetleri dünyanın sayılı askeri güçlerinden biri. Otuz yıldır bu sorunla uğraşıyor...

Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice, bir demecinde Ortadoğu'nun belirgin bir şekilde değişeceğini söylemişti. Siz son 20 yılınızı Ortadoğu'da geçirdiniz, bölgede pek çok şeyin değiştiğine şahit oldunuz. Daha fazla değişim için alan var mı? Bundan sonra neler değişebilir?

Her toplum değişir ve değişmeye devam edecektir de. Ortadoğu'da değişim tüm ülkelerde görülüyor. İnsanlar daha katılımcı oluyorlar ve daha katılımcı olmayı talep ediyorlar. Kadınlar oy hakkı taleplerinde bulunuyor. Bahreyn'de kadınlar seçme ve seçilme hakkını elde etti. Değişim konusunda çok daha muhafazakar olan Birleşik Arap Emirlikleri'nde bile ciddi değişimler var. Tüm bu değişimler farklı şekilde oluyor. Bu ülkelerin birçoğu henüz çok yeni. Türkiye'nin ise köklü bir kurum/devlet geçmişi var. Ortadoğu'daki ülkeler çok eski kurallara sahip çok yeni devletler. Değişim er ya da geç gerçekleşecek. Esas olan değişimi nasıl karşılayacağınız ve nasıl ele alacağınız.

Yeniden seçme şansınız olsaydı, yine diplomat mı olurdunuz?

Kesinlikle. Bence dünyanın en iyi mesleği diplomat olmak. Diplomat olmasaydım iş kadını olurdu. Çünkü iş dünyasında bürokrasi yok.

Hangi sektörü tercih ederiniz?

Pazarlamayı seçerdim. Bizim satışımız çok iyidir.

Diplomaside daha yaratıcı olunabilir

Türkiye'nin belirlenen takvimde AB'ye üye olabileceğine inanıyor musunuz?

ABD'nin, Türkiye'nin AB'ye girişi ile ilgili düşünceleri değişmedi. Biz Türkiye'nin AB için çok değerli olduğuna inanıyoruz. Bu önem coğrafya olarak nerede olduğunuzla değil, kim olduğunuz ve ne yaptığınızla ilgili. Dünyanın zor bir bölgesinde başarılı laik bir demokrasisiniz. Tabii yapılması gereken çok şey var. Türkiye'nin yansıttığı imaj çok önemli. Ekonomik reformlara devam edilmesinin yanı sıra sivil toplum reformlarına da devam edilmeli. Dinler arası eşitliğin sağlanması önemli. En sonunda karar ne olur bilemem ama tüm bu reformlar Türkiye'nin yararına ve yanına kar kalacaktır.

Kıbrıs sorunu çözüme kavuşacak mı?

Biz iki tarafı da memnun edecek bir uzlaşmayı hedefliyoruz. Önemli olan günün sonunda Türkiye'nin kendi adına en iyisini yapmış olmasıdır. Ve bence hem Türkiye hem de AB için en iyisi uzlaşmak. Bu Avrupa'yı güçlendiren ve istikrara kavuşturan bir şey. Her evlilikte taraflar bazı fedakarlıklarda bulunur ve uzlaşırlar. Bu fedakarlıklar sizi dürüstlüğünüzden ve doğruluğunuzdan uzaklaştırmadığı sürece normaldir.

Kıbrıs sorununda taraflar sizce yeterince yaratıcı mı?

Diplomaside daha fazla yaratıcılığa her zaman yer vardır. Yaratıcı liderlikten bahsediyorum. İyi bir girişimci iyi bir diplomatın sahip olduğu niteliklere sahip olabilir. Pazarlama fikrin olabilir ama diğer insanı bulmalısın. Ve onların dip noktasını bulman gerekir. Başarmanın bir yolunu bulacaksınız. Ve sanırım herkes iki tarafın birlikte olmayı istediğini biliyor.

Kariyerinize başladığınız günle bugün arasında farklılıklar var mı?

Pek çok şey değişti. İki -bunun iş dünyası için de geçerli olduğunu düşünüyorum- bilgi çağında olmamız. Bir bilgi patlaması yaşıyoruz şu anda. Hizmete başladığımda faks yeni bir icattı. E-posta diye bir şey yoktu. Yıl 1982; Dışişleri Bakanlığı'nda gündelik resmi bilgileri biriktirirdik. Gelen giden evrakların kopyaları alınır saklanırdı. Bilgiyi kontrol altında tutabiliyorduk. Vietnam birçok şeyi değiştirdi. J. F. Kennedy'nin Başkan olduğu dönemi bugünle kıyaslayın. Düşünün, ülkenin imajını deniz aşırı ülkelerde korumak ne kadar kolaydı. Çünkü kullanılmasını istediğiniz görüntü ve mesajları yayabiliyordunuz. Birçok kişi insan haklarının ve sorunların farkında değildi. Artan bilgi miktarı ve bilginin yayılma hızı disiplinli olma zorunluluğunu da beraberinde getirdi. Değişim 80'lerde başladı. Göreve gelen genç arkadaşlarıma bir "dot.com" olmadığımızı söylüyorum. Kontrollü ve disiplinli olmak gerekiyor. Sadece dışişleri sözcüsü ya da onun yardımcıları ABD yönetimi adına konuşabilir. İnsanları kontrol edebilmek oldukça güç, çünkü insanlar çok zeki ve özellikle yeni nesil çok sabırsız. Her şeyi çok çabuk elde etmek istiyorlar. Konuşma hakkına/imtiyazına erişebilmek için kariyerinizde uzun bir yol almanız ve güven kazanmış olmanız gerekir ve bu birçok insan için umut kırıcı bir durum. Benim zamanımda insanlar ortalama 20 yıl, yani bu meslekte bir hayat geçirirdi. Sonra gençler basamak olarak kullanmaya başladı, 5-7 yıllık giriş çıkışlar yaşamaya başladık. Yine geriye dönüş var. Çok ama çok iyi nitelikte adaylar başvuruyor. İnanılır gibi değil.

İyi para ödüyor olmalısınız?

Parayla ilgili değil, işin kendisiyle ilgili. Dünyada daha tatmin edici bir iş yok. Ülkenize hizmet etmek büyük bir tatmin. Bunu tarif edebilmek güç. Burada çalışmak gerçek bir imtiyaz. Diğer yandan o kadar çok şey değişti ki... Düşünsenize genç diplomatlar Dışişleri Bakanı'na e-posta gönderebiliyorlar. Biz bunu hayal bile edemezdik. Şikayetinizi doğrudan bakana sunmak inanılmaz! Gençler elektronik ortamda bir şeyler yazıp cevap talep edebiliyorlar. Bence dünyadaki tüm yöneticiler/liderler için bu zor bir şey, meydan okuyucu.

Kaliteli insan gücü çekmek için ne yapıyorsunuz? Bu kaliteli iş gücü sadece Dışişleri Bakanlığına mı ilgi duyuyor, diğer kurumlara yönelik ilgi ne düzeyde...

FBI ve askerlik hizmeti de çalışmak için oldukça popüler ve prestijli yerler. Dışişleri'ne gösterilen talepte birçok etken var. İnanması zor ancak ilki tsunami ve getirdiği felaket oldu. İnsanlar, Dışişleri görevlilerinin gösterdiği çabayı gördü. Bu ilginç değil mi? Etki yaratan o yüksek politika idealleri değil, insanların yanında, olayın içinde

“Geçmişte yaptıklarımızı insanlarla paylaşmazdık. Kurum olarak ne yaptığımızla ilgili çok konuşmazdık. Kendi içimize kapalıydık. Fark ettik ki, Amerikan halkı ve yönetimle iletişimde başarısızız. Daha açık olmaya başladık.”

olmaktı, yani elini taşın altına koymaktı farklılığı yaratan. Ayrıca “kendimizi pazarlama” konusunda önceki yıllara göre çok daha aktif ve başarılıyız. İşe alım uzmanlarımız ülke genelindeki kampüsleri dolaşarak değişik grupları hedef alıyor. Çünkü biz Dışişleri Bakanlığı'nın ve deniz aşırı ülkelerdeki diplomatlarımızın bizi, kim olduğumuzu, çeşitliliğimizi iyi yansıtılmalarını istiyoruz. Geçmişte yaptıklarımızı insanlarla paylaşmazdık. Kurum olarak ne yaptığımızla ilgili çok konuşmazdık. Kendi içimize kapalıydık. Fark ettik ki, Amerikan halkı ve yönetimle iletişimde başarısızız. Daha açık olmaya başladık.

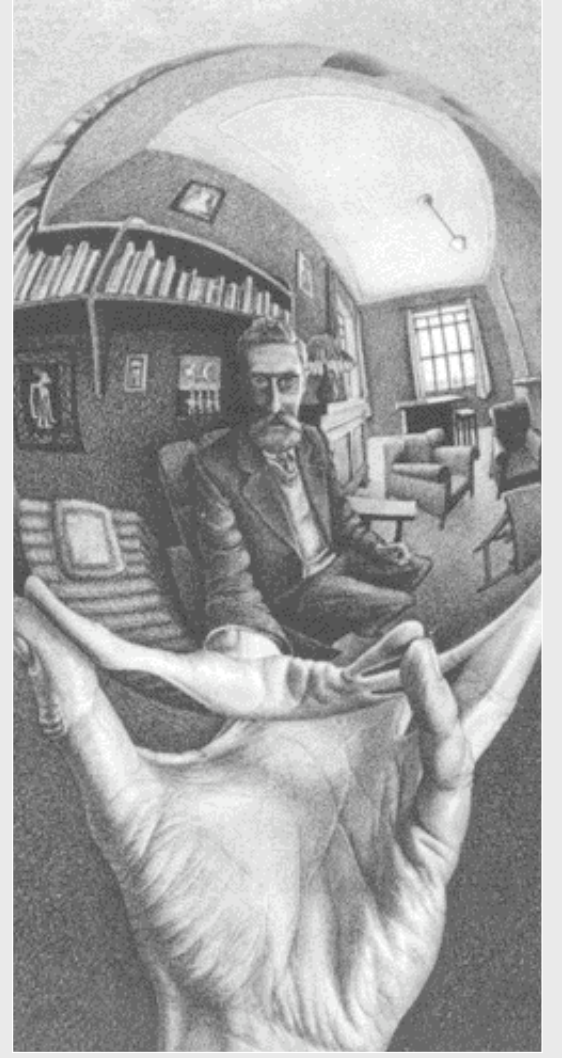
Sizin için işle evi birarada götürmek zor oldu mu?

Eşim ve ben evliliğimizde birlikte çok zaman geçirdik. Washington'da aynı ofiste çalıştık. Aynı ofiste çalışınca bütün gün benzer şeyler yaşıyor. Akşam eve gelince de bunlar üzerine konuşuyorsunuz. Bazen birbirinden ayrı olmak daha iyi ve sağlıklı oluyor. Her zaman birlikte olduğunuzda hep aynı şeyleri konuşuyorsunuz. Örneğin benim evliliğimde diplomasi ve politika konuşuluyor. Biz ayrı kaldığımız süreyi iyi yönetiyoruz. İki kızımız var. Biri 11 yaşında ve burada okula gidiyor. 15 yaşındaki kızımız ise Washington'daki okuluna devam ediyor. O çok hırslı ve çok iyi bir üniversiteye gitmek istiyor. Türkiye'yi çok seviyorlar.

Göreviniz bittikten sonra tekrar İstanbul'a gelseniz neler yapardınız?

Bir dahaki gelişimde sade bir vatandaş gibi gelip İstanbul'u boş boş turlardım. Ne yazık ki, ne zaman dışarı çıksam hep yanımda başkaları olmak zorunda. Küçük kızım bu konuyla dalga geçiyor. Grup halinde dolaşıyoruz. Şu an yanımda hep birileri var. Zavallı korumalarım... Benimle kuaförde bile zaman geçirmek zorunda kalıyorlar. Geri gelip daha çok zaman harcamayı ve daha çok yer görmeyi isterdim. Yürüyerek dolaşmaya daha çok zaman ayırırdım. Yalnız Sultanahmet'e değil, Nişantaşı'na çıkardım. Çevreyi dolaşmak, bir cafe'de oturup keyif çatmak isterdim. Makyajsız, jean pantolonla ve olduğum gibi...

Psikanalizin babası 150 yaşında

Psikolojide yeni bir çağ açan, ortaya attığı iddiaların pek çoğuyla tartışmalar yaratan psikanalizin babası Freud'un Mayıs 2006'da 150. doğum günü kutlandı. Artık psikolojideki yerinden çok, sanat alanlarına yaptığı etkiyle var olsa da, çoğu kişinin psikoloji deyince aklına gelen ilk isim hala Freud.

Bilinçaltı, savunma mekanizmaları, hipnoz, rüya tabirleri... Bu kavramların hepsi hayatımızın içinde yer alıyor, günlük konuşmalarda sıkça kullanılıyor ve neredeyse herkes tarafından biliniyor. Psikolojik terapi deyince çoğu kişinin aklına bir kanep ve ona uzanmış, arkası terapistle dönük bir kişi geliyor. Bu kavramları hayatımıza sokan kişinin kendisi de en az bu kavramlar kadar biliniyor: Sigmund Freud. Avusturya'daki bir üniversiteye isim babalığı da yapan Freud, Mayıs 2006'da 150. yaşını doldurdu. Doktor, kuramcı, filozof ve terapist olarak tanımlanabilecek Freud'un doğum günü tüm dünyada ve Türkiye'de paneller, söyleşiler ve film gösterimleri gibi etkinliklerle kutlandı. Psikanalizin kurucusu Freud'un günümüzde de bu kadar etkili olmasının nedeni ise hala tartışılıyor. Ancak bu tartışmalardan çıkan sonuç ne olursa olsun ortada şöyle bir gerçek var ki, Freud'un etkisi psikolojiyle sınırlı kalmıyor, edebiyattan sanata yayılmaya devam ediyor.

Freud'un hayatı

Asıl adı Sigismund Schlomo olan Freud, 6 Mayıs 1856 yılında Musevi bir ailenin çocuğu olarak Avusturya'da dünyaya geldi. Liseyi başarılı bir öğrenci olarak ta-

mamladıktan sonra 1873 yılında Viyana Üniversitesi'ne tıp öğrencisi olarak girdi. Okuldayken öncelikle biyoloji üzerine çalıştı ve Ernst Brücke ile altı yıl boyunca fizyoloji üzerine araştırma yaptı. Sonunda nöroloji alanında uzmanlaştı. 1877 yılında anatomi ve fizyoloji alanında ilk makalelerini yayınladı ve 1881 yılında tıp doktoru olarak mezun oldu.

Kokain deneyleri

Üniversite yılları sırasında, o zamanlar yasadsışı olmayan kokain ile deneyler yaptı. Bu maddenin hazımsızlığına ve depresyonuna iyi geldiğini söylüyor ve kullanımını coşkuyla destekliyordu. Kokaini mucize ilaç olarak tanımladığından, kendisi üzerinde yaptığı kokain deneylerini bilim çevreleriyle de paylaşıyordu. Sonunda kokainin faydaları üzerine bir makale yayınladı. Ancak kokainin zararları ve bağımlılık yapıcı etkisi ortaya çıktıkça, kokain kullanımına özendirildiği gerekçesiyle çok eleştirildi. Kendisi de bir süre sonra yaptığı hatanın farkına vardı. Hatta biyografisine kokain araştırmalarını eklemeyi bırakmış olduğu düşünülse de, daha sonraki araştırmalarla en az 10 yıl daha kokain kullanmaya devam ettiği anlaşıldı.

Psikanalize atılan adımlar

Freud 1885-1886 yılları arasında Paris'te Fransız nörolog Jean Charcot'la beraber çalışma fırsatını yakaladı. Charcot ruhsal sorunları ve histeriyi tedavi etmek için hipnoz kullanıyordu. Viyana'ya döndükten sonra Freud da hastalarında hipnoz tedavisini uygulamaya başladı, ancak bu tekniğin etkisinin uzun süreli olmadığını görünce kullanmaktan vazgeçti. Yeni bir teknik aramaya başladı ve yakın arkadaşı Josef Breuer'i kendine örnek aldı. Breuer daha önceki çalışmalarında histerik hastaları konuşmaya teşvik ediyor ve bu konuşma seansları sayesinde hastalar ilerleme kaydediyordu. Freud da Breuer'le birlikte çalışarak paranoya, fobiler, psikolojik ağrılar gibi nevrozların eskiden yaşanmış ancak unutulmuş veya bilinçaltına itilmiş travmalardan ortaya çıkabileceği fikrine ulaştı. Sonuçta serbest çağrışım tekniğinin uygulandığı psikanaliz seansları ortaya çıktı. Serbest çağrışımında hasta aklından geçenleri bastırmadan anlatıyor, rahatsız edilmeden ve fazla uyarana mazur kalmayarak dikkatinin dağılmaya-çağı bir ortamda konuşuyordu. 1895 yılında Freud ve Breuer'dan yola çıkılarak oluşturulmuş teori "Histeri Üzerine Çalışmalar" adlı kitapta yayınlandı.

Bilincin katmanları

Freud'un hem psikolojiye hem de günlük hayatımıza

yaptığı katkılardan biri de bilinçdışı kavramını tanımlaması ve bilinci katmanlara bölerek açıklamaya çalışmasıydı. 19. yüzyılda düşünceyle davranışın tamamen aynı olduğunu iddia eden düşünce akımı çok yaygındı. Ancak Freud bilincimizin katmanlardan oluştuğunu, düşüncelerin bir kısmının da bilinç zeminin altında gerçekleştiğini ve bu yüzden onlardan habersiz olduğumuz savını ortaya attı. Teoriye göre bilinç üç katmandan oluşuyordu; bunlar bilinç, bilinçaltı ve bu ikisinin arasında kalan yarı bilinçli bir bölümdü. Bilinçaltının asıl görevi bastırmaktı. Bazı hisler ve edilen deneyimler kişilere çok acı veriyordu. Ancak kişiler hem bu acı veren anıları hafızalarından silemiyor hem de bunları düşünmeye katlanamıyorlardı. Bu aşamada devreye bilinçaltı giriyor ve bu anılar bilinçaltına atılarak ulaşılamaz hale getiriliyordu. Bilinç ve bilinçaltı arasında kalan bölüme ise biraz çabayla ulaşılabilir ve buradaki bilgiler bilinç üstüne çıkabiliyordu. Daha sonra yaptığı gözlemlerle de hastalarının farklı şeyleri bastırıldığını ve ayrıca bu bastırma işleminin de bilinçsiz olarak yapıldığını ortaya koydu.

Yeni teori ve rüyalar

İlerleyen yıllarla beraber Freud daha çok gözlem yapma ve teorisini geliştirme fırsatı buldu. 1923'te bilinçaltı üzerine oluşturduğu teorisini de yenileyerek id, ego ve süpereo kavramlarını ekledi. İd, tamamı bilinçaltında olan ve en ilkel arzuları barındıran bölüm olarak tanımlanıyordu. Zevk prensibine göre çalışıyor, herhangi bir sosyal baskıdan bağımsız olarak arzuladıklarının

Daha sonra, erkek çocuğun annesine duyduğu yakınlık kurma ihtiyacını "Oidipus Kompleksi" tanımıyla literatüre sokmayı başardı. Ancak Freud'un hastalıkların cinsel kökenleriyle ilgili teorisi, hem akıl hocası Breuer'le yollarının ayrılmasına neden oldu hem de pek çok eleştiriye maruz kaldı. Buna karşın Freud nevrotik bozukluklarda cinsel kökenli bir sorun olduğu konusundaki ısrarını sürdürdü ve çalışmalarında bu temayı kullanmaya devam etti. Cinsellikle ilgili teorileri bir yana Freud kendi özel hayatında da cinsellikle ilgili sıkıntılar yaşıyordu. Cinsel ilişkiye girmenin tehlikeleri hakkında yazıyor ve bu "hayvansal ihtiyacın" aşılması gerektiğini düşünüyordu. Freud, 41 yaşındayken cinsel ilişkiye girmeyi bıraktı. Bunun nedeni zaman zaman yaşadığı iktidarsızlıklar ve doğum kontrol yöntemlerinden hoşlanmamasıydı. Ancak Freud cinsellikle ilgili problemleri için karısını suçluyor ve gördüğü rüyaların analizinde karısına buna sebep olduğu için duyduğu kızgınlığa ulaşıyordu. Bu kızgınlığın nedeni biyografi yazarı Alan Elms'e göre kansının çok kolay hamile kalması, zor hamilelikler geçirmesi ve hamilelikten sonra cinsel hiçbir aktiviteye girmek istememesiydi.

Sonunda Freud kendi teorisinin bir örneği haline geldi ve cinsel yönden yaşadığı sıkıntılar kendini nevrozla göstermeye başladı. Cinsel ilişkiyi kestiği yıl yaşadığı nevrotik dönemi, "bana neler oluyor anlayamıyorum" sözleriyle tanımladı. Sonuçta kendisine kaygıya dayalı nevroz tanısı koydu ve rüyaları yoluyla kendi psikanalizini yapmaya başladı.

Freud'un bilinçaltına ulaşmak için en çok kullandığı yöntem rüya analiziydi. Hastalarının rüyalarını dinliyor ve bu rüyalardaki şifreyi çözerek bilinçaltındaki gizli öğeleri bilinç üstüne çıkarmaya çalışıyordu.

hemen yerine getirilmesini istiyordu. Bilinç, bilinçaltı ve ara bölgenin tamamında yer alan süpereo ise id'in neredeyse tam tersi gibi işliyordu. Süpereo sosyal normları dikkate alan, ahlak ve vicdan duygusuna sahip bölümdü ve id'i dizginlemeye çalışıyordu. Bu iki bölümün arasında kalansa egoydu. Egonun da bir kısmı bilinç üstünde, bir kısmı ara bölümdeydi. Egonun görevi id, süpereo ve dış dünya arasındaki dengeyi kurarak ilkel dürtüleri, ahlaki ve dış gerçekliği birleştirip düzene sokmaktı. Freud'a göre, bilinçaltına ulaşmanın yolu rüyalarından geçiyordu. Freud hastalarının rüyalarını dinliyor ve onların içindeki şifreyi çözerek bilinçaltındaki gizli öğeleri bilinç üstüne çıkarmaya çalışıyordu. Her akşam uyumadan önce yarım saat boyunca da kendi rüyalarını analiz ediyordu. Ancak rüya analizlerinde ve psikoterapi sırasında da Freud'un yorumları daha çok bir tema etrafında toplanıyordu: Bastırılmış cinsel arzular.

Cinsellik

Freud yarattığı serbest çağrışım tekniğini kendisinde de uygulamış ve bilinçaltına ulaşmaya çabalamıştı. İç bakış sayesinde küçükken babasına karşı duyduğu öfke ve annesine karşı hissettiği cinsel duyguları anımsamış ve bu sayede teorisinin önemli bir ögesine ulaşmıştı.

Sonlara doğru

Freud 1930'da psikolojiye yaptığı katkılardan dolayı Goethe Ödülü'nü almaya hak kazandı. Ancak bundan üç yıl sonra Hitler liderliğindeki Nazi Almanyası'nda Yahudi kimliği nedeniyle kitaplarının tamamı yakıldı. Bunun üzerinde Freud ve ailesi önce Avusturya'ya, sonra da Londra'ya kaçtı. Londra'ya gelmesinden bir yıl sonra yani 1938'de, 15 yıldır tedavi gördüğü çene kanseri daha da ilerledi. Bu zaman zarfında 33 operasyon geçirmiş ve radyoterapi görmüştü. Hatta çenesindeki kütlenin büyümesini engellemesi umuduyla doktorlar Freud'a vazektomi yapmıştı. Ameliyatlarda damağının bir kısmı alınmış, onun yerine bir aparat konmuştu. Bu aparat yüzünden konuşamıyor, yemek yiyemiyor ve kimi zaman kendi kanını yutmak zorunda kalıyordu. Ancak tedaviler işe yaramadı. Freud'un durumu öyle kötüye gitti ki hayatta en sevdiği varlıklardan biri olan köpeği bile çenesinde oluşan iltihabın kokusu yüzünden yanına yaklaşmaz oldu. Tüm bu zor koşullarda bile Freud sigara içmekten vazgeçmiyor ve ağrı kesici kullanmayı reddediyordu. Sonunda çektiği acılara dayanamadı. Özel doktorunu evine çağırıp kendisine morfin vermesi için ikna etti. Verilen ikinci dozdan sonra komaya giren Freud, 1939'da hayata gözlerini yumdu.

Başlıca eserleri

Düşlerin Yorumu (1899)
Gündelik Yaşamın Psikopatolojisi (1901)
Totem ve Tabu (1913)
Narsisizmin İncelenmesine Giriş (1914)
Haz İlkesinin Ötesinde (1920)
Ben ve İd (1923)
Uygurluğun Huzursuzluğu (1929)
Musa ve Tektannılık (1939)

Freudyan Savunma Mekanizmaları

İnkâr (denial): Gerçekliğin acı veren yönünün bilinçten uzaklaştırılması.

Yer değiştirme (displacement): Bir dürtü veya duygunun ait olduğu nesne veya düşünceden başka bir nesne veya düşünceye döndürülmesi.

Yansıtma (projeksiyon): Rahatsız eden bir duygu ya da dürtüyü aslında başkalarının sahip olduğunu düşünmek. Örneğin "Aslında ben ondan nefret etmiyorum, o benden nefret ediyor" demek.

Usa vurma (rasyonalizasyon): Davranışı daha az tehditkar ve daha kabul edilir hale getirerek yorumlamak. Kişinin kovulduğu iş için zaten kötü bir işti demesi gibi.

Reaksiyon formasyon (karşıt tepki kurma): Kabul edilemez bir dürtüyü tam tersine çevirmek.

Bastırma (represyon): Düşünce veya duygunun kişinin kendi isteğiyle olmadan bilinçten uzaklaştırılması.

Regresyon (gerileme): İçinde bulunulan gelişim dönemindeki gerilim veya çelişkiyi kurtulmak için bir aşağı gelişim dönemine dönme.

Sublimasyon (yüceleştirme): Gerçekleştirilemeyen istek ve dürtülerin toplumsal olarak da kabul edilebilecek bir biçimde yönlendirilmesi.

Freud'un hikayelerini yayınladığı hastalar ve kıtaptaki takma isimleri

Anna O. = Bertha Pappenheim (1859–1936)
Cäcilie M. = Anna von Lieben
Dora = Ida Bauer (1882–1945)
Frau Emmy von N. = Fanny Moser
Fräulein Elizabeth von R.
Fräulein Katharina = Aurelia Kronich
Fräulein Lucy R.
Little Hans = Herbert Graf (1903–1973)
Rat Man = Ernst Lanzer (1878–1914)
Wolf Man = Sergei Pankejeff (1887–1979)

14 sanat: Prof. Dr. Rahmi Aksungur

röportaj: demet şeker fotoğraf: özgür güvenç

“Heykele aç bir milletiz”

insan eğer isterse taşları bile konuşurabilir... Eğer duymak istersen dikkatlice bir bak heykele ve kulak ver söylediklerine...

"Desen zekayla çizilir, ama heykeli yoğurup biçimlendiren yürektir."

"Ben sadece dokunuyorum, o esere ait olmayan gereksiz fazlalıklar ayrılıp dökülüyor, sonunda kendisi kalıyor."

Bu sözlerin sahibi, dünyaca ünlü heykeltıraş Auguste Rodin... Rodin'in sözlerinden heykel sanatı ve heykeltıraşlığa ilişkin ipuçları yakalamak mümkün.

Rodin'i geçtiğimiz aylarda Sabancı Müzesi'nde gerçekleştirilen sergiyle yakından tanıma fırsatı bulduk. Çok da aşına olmadığımız bir sanatı yoğun ilgiyle takip ettik. Hayran kaldık, şaşırдық...

Türk Heykel Sanatı'nın geçmişi çok eskiye dayanıyor. Anadolu'da yapılan arkeolojik kazılarda İ. Ö. 2 binli yıllara ait heykeller ortaya çıkarıldı. Bu konuda en zengin ülkelerden biriyiz. Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nda bir dönem, İslam dininin heykeli yasakladığı yönünde gelişen yanlış algılama, heykel sanatında duraklamanın yaşanmasına neden oldu. Bu da, Rönesans sonrası sanat alanında dünyada yaşanan yeni açılımları yakalayamamızı beraberinde getirdi. Türk heykel sanatçılarının, Cumhuriyet öncesi dönemde yurtdışına eğitim almak için gitmesi, Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte hız kazandı. Böylece Türk heykel sanatçıları Batı sanatıyla tanıştı ve ülkemizde heykel sanatının gelişmesine katkıda bulundu.

Türkiye'de heykel sanatı üzerine eğitim veren üniversitelerden birisi Mimar Sinan Üniversitesi. Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde Heykel Bölümü'nün kurulması 120 yılı öncesine dayanıyor. Her yıl heykel bölümünden 15 kişi mezun oluyor. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölüm Başkanı Prof. Dr. Rahmi Aksungur, 30 yılı aşkın bir süredir heykel çalışmaları yapıyor. "Heykel benim bir parçam" diyen Aksungur, 13 yaşında bir çocukken heykel yapmaya başlamış. Aksungur, heykel yaparken üç boyutlu düşündüğünü, heykeli hayal ettiğini, eleştirdiğini ve kendi kendine sorular sorduğunu söylüyor. Sorulara yanıt veremediği durumlarda da eseri bitirmeden çöpe atıyor. Türk toplumunun son birkaç yıldır heykele ve sanata ilgisinin arttığını, yaptıkları araştırmalar sonunda da bunu gözlemlediklerini belirtiyor:

Son dönemde açılan sergilere gösterilen ilgi, ülkemizde heykelciliğin gelişimini hızlandırdı. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölüm Başkanı Prof. Dr. Rahmi Aksungur, heykel sanatının Türkiye'deki hızlı gelişiminin 15 yıl sonra karşılığını bulacağını söylüyor.

"Doğu'daki köylü bile heykel görmek istiyor. Bizim toplumumuzda heykel yapmaya yetenekli o kadar çok insan var ki... İnsanlar, bu konuya açık ve aç".

Heykel sanatına ilginiz nasıl başladı?

Heykelle tanışmamın ilginç bir hikayesi var. 13 yaşında ortaokul öğrencisiyken alerji oldum ve altı ay okula gidemedim. Bu dönemde resim yapmaya başladım. Güzel resim yapıyordum, ama resim yapmak beni tatmin etmiyordu. Daha farklı bir şeyler yapmalıydım. Kendi kendime telleri kıvrarak heykel yapmaya başladım. Resim öğretmenim Bilal Erdoğan heykele ilgimi gördü ve bana heykel üzerine eğitim vermeye başladı. Ben de onun anlatımlarına dayanarak heykel yapıyordum. Öğretmenim Güzel Sanatlar Akademisi'ne girmem için beni teşvik etti. Heykelle böyle tanıştım. Çalışmalarımı 1974'ten beri devam ettiriyorum.

Akademisyenliği ve sanatsal çalışmalarınızı bir arada yürütmek nasıl bir çalışma disiplini gerektiriyor?

Bana göre sanat, en büyük kariyer. Benim için akademik kariyer daha sonra geliyor. Ben heykeltıraşım. Yaşam düzenimi de heykel sanatına göre oluşturdum. Atölye şeklinde bir evim var. Daha dingin ve sessiz olduğundan geceleri çalışmayı seviyorum. Geceleri altı saat çalışıyorum. Gündüzleri de tecrübelerimi genç öğrencilerimle paylaşıyorum.

Sizce heykel alanında ülke olarak geride miyiz?

Tarihe baktığımızda heykel sanatına aşına olduğumuzu görüyoruz. Anadolu'da kamusal alanlarda çok sayıda heykel varmış. Arkeolojik buluntulardan çıkmış heykeller konusunda en zengin ülkelerden birisiyiz. Avrupa'da birçok ülkenin böyle bir zenginliği yok. Ama bir dönem çeşitli nedenlerle halk heykelden kopmuş. Halk arasında İslam dininin heykeli yasakladığı konusunda yanlış bir algılama oluşmuş. Oysa İslam, heykeli değil, putu ve tapınmayı yasaklamış. Bu yanlış algılamalar nedeniyle heykel

“Heykelin, yaşayan toplumun verimli bir parçası olması gerekiyor. Dünyada herhangi bir şey yaşadığı çevrede verimli bir parça değilse kendiliğinden yok olur, doğa onu elimine eder. Heykel yaparken bütün bunları sorguluyorum. Sorularıma verdiğim yanıtlar bazen çok acımasız oluyor ve yaptığım heykeli çöpe atabiliyorum.”

sanatında geri kaldık. Ancak son 10 yıldır Türkiye farkı kapatmaya başladı. Özellikle işadamlarımızın katkılarıyla açılan müze ve büyük sergiler halkın bilgilenmesini sağlıyor. İnsanlar sanatsal etkinliklere umduğumuzdan fazla ilgi gösterdi. Türkiye’de bu konuda hızlı bir ilerleme söz konusu. Heykel sanatı, plastik sanatlar içinde temel bir parça. Çünkü üç boyutlu bir sanat. Heykel, tasarım sanatlarının temelini oluşturuyor. Telefon tasarımından şişe tasarımına kadar üç boyutlu her şeyin tasarımının kökeninde olan bir sanat. Heykel sanatının Türkiye’de hızlı gelişiminin 15 yıl sonra karşılığını bulacağını düşünüyorum. Daha yaratıcı gençler ve eserlerle karşılaşacağız. İşadamlarımız da bunun farkına vardılar ve önemli girişimlerde bulundular. Türkiye’ye sanat için yapılan harcamalar, banka ya da fabrika kurmaktan daha büyük bir hizmet veriyor. Türk gençliğinin ilerlemesine ve yaratıcı düşünmesine katkı sağlıyor.

o zaman yararlı olur. Bu konuda çok gerideyiz. İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerdeki heykellerin sayısı o kadar az ki... Avrupa’da aynı büyüklükteki bir kente baktığınızda binlerce heykel görürsünüz. Türkiye’de kamusal alanlardaki heykellerin yansından fazlası Atatürk heykelleri ya da kahramanlığımıza göndermeler yapan heykeller. Onlar da olmalı, ama sanatçının özgür kaldığı heykeller de yapılmalı ve yaptırılmalı. Heykelleri genellikle yerel yönetimler ve devlet kurumları yaptırıyor. İşadamlarımızın kamusal alanlara büyük heykeller yaptırılmaları gerekiyor. Sempozyumlarda iki metrelik heykeller yapılıyor. Kamusal alan için iki metrelik heykel çok küçüktür. Görülebilen bir heykel en az dört metre olmalıdır. Çünkü kamusal alan, anlık karşılaşmaları getirir. Yürürken 10 saniye heykeli bakar ve devam edersiniz. Ama 10 saniye içinde, belki 10 saatlik bilgiyi alırsınız. Sanatın gücü buradadır. Çok kısa bir süre içinde size gönderdiği bilgi çok büyüktür. Bu, aynı zamanda topluma özel bir eğitimi.

Türk heykel sanatıyla Batı’yı karşılaştırırsanız neler söylersiniz?

Batı sanatının geçmişi daha eskiye dayanıyor. Ama dünya heykel sanatı içinde Türk sanatı daha eski bir geçmişe sahip. Batı sanatında İ. Ö. 2 bine dayanan heykel bulamabilirsiniz. Ama Anadolu ve Doğu’da bu tarihten öncesine ait heykeller var. Bu perspektiften baktığımızda Türk heykel sanatı eskiye dayanıyor. Ancak Osmanlı döneminde bir kesinti yaşandı. Aslında Osmanlı döneminde üç boyutlu sanatta çok şey yapılmış. Dünyadaki dahi mimarlardan biri olan Mimar Sinan o dönemde yetişti. Osmanlı’nın son dönemlerinde eğitim seviyesi yüksek entelektüellerin sayısı artmış.

Türkiye’de Avrupa’daki gibi kamusal alanlarda çok fazla heykel yok. Bu durumda heykelin insanların yaşamına girmediğini söylemek doğru olur mu?

Doğru bir saptama. Heykel, kamusal alana girdiği zaman toplumla iletişime girer ve

Ülkemiz Atatürk’e benzemeyen heykellerle dolu. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Bazı Atatürk heykelleri iyi değil. Bu heykellerin kaldırılması gerektiğini düşünüyorum. Ama bunun keyfi yapılmaması gerekiyor. Bu işin uzmanlarından oluşan heyetlerin kaldırma onayını vermesi gerekiyor. Para kazanmaya yönelik yapıldığı için hiçbir estetik kaygı taşımayan ve bize yakışmayan Atatürk heykelleri var.

Herkesin anlayabileceği heykeller yapılabilir mi?

Sanatçı özgür düşünmesini bilen, kendi düşünce ve bakış yöntemini yaşadığı toplumdan alan ve ona yansıtan insandır. Herkes her gördüğünü anlar, yalnızca yorumlama farkı vardır. Heykeli izleyen kişi onu anlamak ister. Anlayamadığı zaman yorumlamaya yönelir. Yorumlama başladığı anda tasarımlama, yani yaratıcı düşünce baş-

lar. Halka inen heykel yoktur. Sanatçı, sanatını özgürce ortaya koymalıdır. Geçtiğimiz aylarda gerçekleştirilen ünlü heykeltıraş Rodin'in sergisinin önünde günlerce kuyruk oluştu. Bu sergiyi Erzurum'a da götürseydik yine kuyruklar oluşurdu. Bundan adım gibi eminim. İnsanlar görür ve anları.

Bu, ilginin arttığını mı gösteriyor?

Bence gösteriyor. Ama Türkiye buna hazır. Biz bunun ölçümlerini yaptık. Doğu'daki köylü bile heykel görmek istiyor. Bizim toplumumuzda heykel yapmaya yetenekli o kadar çok insan var ki... Bir insanın bir şeyi kendiliğinden talep edebilmesi için ekonomik gücünün, talep edebilme özgürlüğünü vermesi gerekiyor. Halkımızın ekonomik gücü sınırlı olduğu için talep etmiyor. Ama ekonomik gücü iyi olsa, halkımız bunu kendiliğinden talep edecek. İnsanlar, bu konuya açık ve aç.

Heykel mekana ne kadar bağlıdır, ne kadar bağımsızdır?

Mekandan bağımsız bir heykel düşünemeyiz. Mekanın verileri heykeli yönlendirir. Bir mekan ya da kamusal alan için heykel yapacağım zaman öncelikle yeri görüyorum. Orada yaşayan insanları gözlemliyorum. Nasıl yaşadıklarına bakıyorum. Çünkü orada yaşayan insan hareket halinde. Hareket, zaman kavramını doğuruyor. Çevre ve zaman kavramı benim ne yapacağımı belirliyor.

Bir serginizde mekanın zeminini değiştirmişsiniz...

Evet, bazen mekanı değiştirebiliyorum. Sergiyi açacağım salondaki mekanın etkisini yeterli bulmadım. Yeterli hale getirmek için de bütün zemini değiştirdim. O zemin de orada kaldı. Mekan, çevre ve o çevrede bulunan canlılar benim için önemli.

Malzeme ve boyutun heykele etkisi ve önemi nedir?

Benim için malzeme değil, tasarım önemli. Birçok malzemeden heykel yapılabilir. O heykeli neden yaptığınızı ve çevreyle ilişkisi önemli. Boyuta gelince... Genetik bilgi aktarımının bizde bıraktığı bazı ölçüler var. Antik Yunan döneminden beri kamusal alana iki metre 20 cm. boyutunun altında yapılan heykellerin görülmediği ve heykelin bibloya benzediği saptanmış. Bu, üç boyutlu bir cismin açık mekanda duruşuyla ilgili fiziksel bir saptama. Bazı heykeller de küçük boyutta olduğu için dekoratif etki veriyor. Resimde de öyledir. Bazı resimler dekorasyon için vardır. Yalnızca süsleme amacı taşır. Oysa sanat süsleme amacıyla yapılmaz. Dekoratif endişeyi taşıyan bir sanatçının yaptığı çalışmalar sanat değildir. Sanatta güzel kavramı da yoktur. Güzel dediğiniz şey sürekli bir değişim içindedir, bir trenddir.

Bir eseri ortalama ne kadar sürede bitiriyorsunuz?

Tasarım bittikten sonra heykelin boyu beş metreyi geçmediği sürece bir ayda bitirebiliyorum. Küçük bir heykelse üç, dört günde tamamlıyorum.

Heykeli yaparken yaşadığınız süreçleri anlatabilir misiniz?

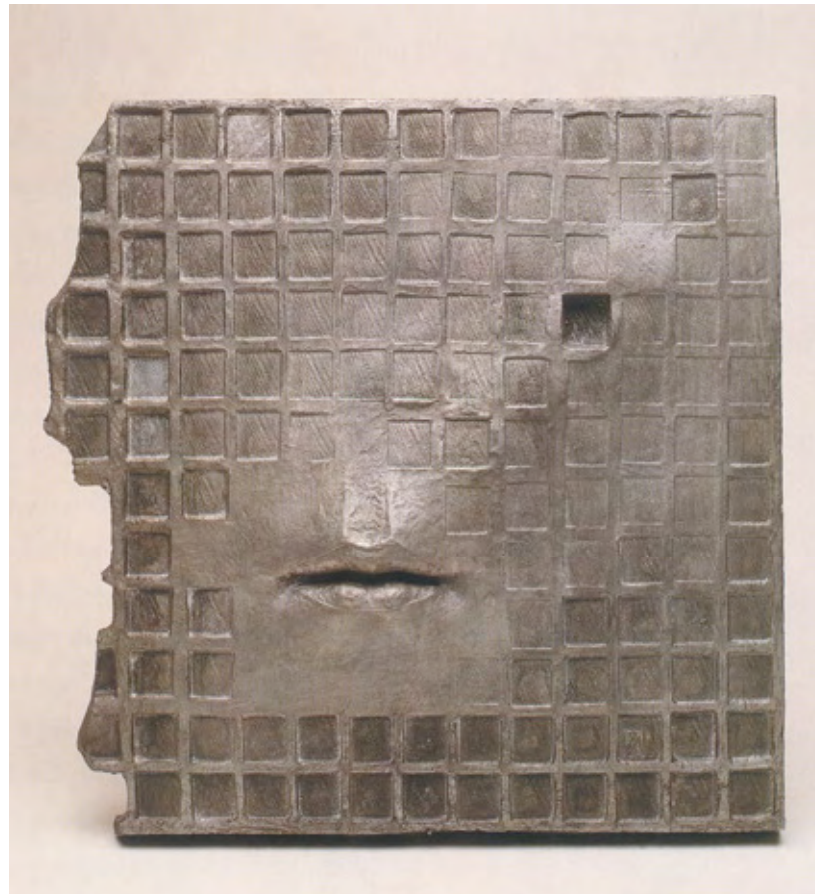
İnsanlar genellikle iki boyutlu düşünmeye alışmışlar. Aslında bu, yanlış bir alışkanlık. Çünkü doğada iki boyutlu hiçbir şey yok. Her şey üç boyutlu. Üç boyutlu düşünmenin beynimizde etkisi farklı oluyor. Beynin yapısında değişiklikler oluyor. İnsan üç boyutlu düşündüğünde çok hızlı tasarım yapabiliyor. Ben bir eseri yaparken onu üç boyutlu görüyorum. Ölçüsünü hayal ediyorum; "Bunun içinde ben bu kadar olmalıyım" diyorum. Eseri uzayda ve belleğimde görebiliyorum. Gördüğüm şeyi de eleştiriyor ve neden yaptığımı sorguluyorum. Profesyonel bir sanatçı olarak ne yaptığının bilincinde olmak zorundayım. Heykelin, yaşayan toplumun verimli bir parçası olması gerekiyor. Dünyada herhangi bir şey yaşadığı çevrede verimli bir parça değilse kendiliğinden yok olur, doğa onu elimine eder. Heykel yaparken bütün bunları sorguluyorum. Sorularına verdiğim yanıtlar bazen çok acımasız oluyor ve yaptığım heykeli çöpe atabiliyorum. Heykelin benim için güzel olması yeterli değil. Sorulara yanıt verilemediyse o eserin çöpe atılması gerekir. Çünkü üretimi lüumsuz bir harcamadır.

Bugüne kadar heykelinizi çöpe attınız mı?

Çöpe attığım heykellerim oldu, ama çok fazla değil. Profesyonellik arttıkça çöpe atacağınız heykeli baştan kestirip yok ediyorsunuz.

Heykellerinizde rengi nasıl kullanıyorsunuz?

Benim için renk önemli. Form, tek başına ışığa ve gölgeye yön verir. İzleyici onu algılar ve dokunmak isteyebilir. Renk aracılığıyla izleyiciyi heykele yakınlaştırabilirsiniz. Rengi bunun için kullanıyorum. Ağırlıklı olarak siyahı tercih ediyorum. Siyah, ışığı yutar. Heykeldeki yüzeyleri oluştururken siyah bana yardımcı oluyor.

Sağlıklı ve uzun bir yaşam için...

1 920'li yıllarda ortalama yaşam süresi 54'tü. Günümüzdeyse bu süre 80 yıla yaklaştı. Bunda tıp alanında kaydedilen gelişmelerin, yaşam süresini uzatmak konusunda yapılan çalışmaların ve bireyleri bilinçlendirme girişimlerinin payı büyük. Bugün büyük küçük kime sorsanız sağlıklı yaşam konusunda söyleyeceği bir şeyler mutlaka vardır. Basın yayın organlarındaki sağlık köşeleri, diyet ve sağlıklı yaşam uzmanlarının görüşlerini insanlarla paylaşması sağlıklı ve uzun bir yaşam sürmek konusunda belli ölçülerde bilinçlenmenin yolunu açtı. Bu arada yaşam süresini uzatmak konusundaki araştırmalar da devam ediyor. Berkeley Üniversitesi'nden Prof. John Wilmoth başkanlığındaki araştırma heyetinin bulgularına göre, son

140 yıldır insan ömrü uzamaya devam ediyor ve yaşam süresinin uzamasında biyolojik bir sınır yok, ama bazı engeller var. Ve en büyük engeli ne yazık ki yaygınlaşan alkol ve sigara tüketimi oluşturuyor...

Sağlıklı ve uzun bir yaşam için öneriler

Spor yap, sağlıklı kal

Düzenli spor yapmanın hem ruhsal hem de fiziksel açıdan pek çok faydası var. Spor mutluluk hormonunun salgılanmasını sağlar, böylece stres duygusuyla daha rahat başa çıkarsınız. Fiziksel performansınız gelişir, kalp sağlığını korursunuz. Kan şekerini kontrol altında tutmanıza, ilaç ihtiyacınızı yüze 30 oranında azalt-

manıza yardımcı olur. Vücut direncinizi geliştirdiği için hastalıklara bağlı iş günü kaybınızı azaltır, iş verimliliğinizi artırır. Hamilelikte karşılaşılan bel ağrısı, mide ekşimesi gibi hastalıkların önüne geçer. Kısacası spor yapmak, sağlıklı ve zinde kalmanızı, hayattan zevk almanızı, sıkıntılarınızdan kurtulmanızı sağlar.

Yetersiz ya da aşırı uyku ömrü kısaltıyor

Sekiz saatten fazla ya da dört saatten az uyumayın. Günde ortalama 6-7 saat uyku sağlıklı yaşam için ideal bir süre. Vücudumuzun yeterli enerjiyi depolayabilmesi için kaliteli uyku uyumak çok önemli, çünkü dokular uyku sırasında yenileniyor. Uyumurken yakınımızda manyetik dalgalar yayan aletler olması vücudun bağışıklık siste-

Araştırmalara göre insanın yaşam süresi son 140 yıldır uzuyor ve yaşam süresinin daha da uzaması açısından biyolojik bir sınır yok. Uzmanlar amaç sağlıklı ve uzun yaşamaksa, her şeyden önce sigaradan uzak durmanın ve sağlıklı beslenmenin önemini altını çiziyor.

mini zayıflatıyor, uyku düzenini bozuyor. Yattığınız yerin yakınında cep telefonu, televizyon veya çalar saat gibi aletler olmamasına dikkat edin. Kafeinli içecekler, alkol, sigara, stres, rahatsız yatakta uyuma, ağır akşam yemekleri uyku kalitesini bozan unsurlar arasında.

Meyve sebze mucizesi

Bol bol sebze ve meyve tüketin. Domates antioksidan etkisi sayesinde göğüs, sindirim sistemi ve deri kanseri riskini azaltıyor. Karpuz, kansere karşı koruyucu özelliği olan A ve E vitaminlerinden daha etkili olan lycopen içeriyor. Kayısı bağırsakların çalışmasına; roka kanın temizlenmesine yardımcı oluyor ve karaciğer hastalıklarının iyileştirilmesinde faydalı. Fasulye, beden ve zihin yorgunluğunun giderilmesinde etkili. Ayrıca şeker hastalığını önüyor ve böbreklerdeki taş ve kumların dökülmesine yardımcı oluyor. Maydanoz görme gücünü artırıyor, yüksek tansiyonu düşürüyor, kalbin yorulmasını önüyor. Her gün bir bardak elma suyu içmek hem tansiyonunuzu kontrol altında tutuyor hem de kemiklerinizin güçlenmesini sağlıyor.

Kepekli ekmeğe tok tutuyor

Kepekli ekmeğe tüketin. Kepekli ekmeğe yüksek oranda posa içerdiğinden tok tutup fazla yeme isteğinin önüne geçiyor. Kabızlığı engelliyor, kan yağlarını dengeliyor. Mide ve bağırsak kanserinin önlenmesine de yardımcı olan kepek ekmeğinin aşırı tüketiminden de kaçınmak

gerekli. Çünkü kepekli ekmeğe besinlerden demir emilimine engel olduğundan kansızlık sorunu yaratabiliyor.

Suyun tedavi edici özelliği

Bol bol su için. Su, idrar yoluyla zararlı maddelerin atılmasını, besinlerin sindirilmesini, kas dokularının güçlenmesini sağlıyor. Ayrıca cildin gerginleşmesine ve parlaklık kazanmasına yardımcı oluyor. Hayat kaynağımız suyun, sakinleştirici etkisinden sindirimi kolaylaştırmasına kadar pek çok tedavi edici özelliğini unutmamak gerekiyor. Günde ortalama beş bardak su içmek kansere yakalanma ve kalp krizi geçirme riskini azaltıyor.

İyimseler uzun yaşıyor

İyimseler olun. Araştırmalar iyimseler insanların kötümserlere oranla yüzde 50 daha uzun yaşadığını söylüyor. Kötümser düşünenler yüksek tansiyon, depresyon gibi pek çok rahatsızlığa davetiye çıkarıyor. Meditasyon ve yoga yaparak stres düzeyinizi düşürebilir, kötü düşünceleri kafanızdan atabilirsiniz. Zihni sakinleştiren ve mutluluk hormonunun salgılanmasını artıran meditasyon, ruhsal ve fiziksel sağlığı güçlendirmesiyle, özellikle kronik hastalıkların tedavisinde başarılı bir yöntem olarak kullanılıyor. Yoga strese karşı etkili olduğu gibi kolesterol, şeker seviyesi ve kan basıncını da düzenliyor. Vücudu hem fiziksel hem de ruhsal olarak güçlendiriyor. Yogadaki nefes teknikleri kalbe daha kolay oksijen gitmesine yardımcı oluyor.

Tarım, teknolojiyle buluşmalı

Türkiye bir süredir tarımda kendi kendine yetebilen ülkelerden biri değil. Üstelik tarım sektörü ciddi sorunlarla boğuşuyor ve bu sektör çalışan nüfusun yüzde 33'ünü barındırıyor. Sektörün sorunlarının köklü politika değişiklikleriyle çözülmesi mümkün. Buna inananlardan biri de Erdal Bahçivan.

Süt ve Et Üreticileri Birliği (SETBİR) Başkanı ve Bahçivan Gıda Genel Müdürü Bahçivan'a göre tarımla teknoloji, bilim ve sermayenin buluşması gerekiyor. Tarımla gıda sanayi arasında güçlü bir köprü kurulmalı. Türk tarımındaki yapısal bozukluklar, tarımsal sanayi ve gıda sanayinin gelişmesini engelliyor. Bu durum fiyattan kaliteye, lojistikten tüketime kadar her noktada etkili oluyor.

Gıda sektöründe sistemi tıkayan temel faktör, tarımdaki verimsizlik. Tarımın verimsizliği tüketicinin daha ucuza daha kaliteli gıda ürünlerine sahip olmasını engelliyor. Tarımdaki hatayı sanayi ve teknolojinin bir yere kadar çözebileceğini söyleyen Bahçivan, "SETBİR'in hedefi 10 yıl içinde Türkiye'nin gıda sektöründe kendi kendine yetebilecek ve ihracat yapabilecek potansiyele ulaşması" diyor.

Tarım ve gıda alanındaki sorunlar bir yana, gıda sektöründe yaşanan sevindirici gelişmeler de var. Ambalajlı

ürünlerdeki tüketimin artmasıyla birlikte ürün çeşidinin de artması bunlardan biri. Bu alanda akla gelen ilk örneklerden biri de peynir. 10 yıl öncesine kadar yalnızca kahvaltıda yenen bir yiyecek olarak düşündüğümüz peynir, bugün kendi sınırlarını aşıyor.

Eskiden peynir dendiğinde aklımıza yalnızca beyaz ve kaşar peynir gelirken bugün onlarca peynir çeşidiyle birlikte peyniri sofraya kültürümüzle buluşturmaya ve zevk unsuru haline getirmeye başladık. Yalnızca peynir alanına odaklanan Bahçivan Gıda'nın 30'a yakın peynir çeşidine sahip olduğunu vurgulayan Bahçivan'a göre peynir süt ürünleri içinde değişime en kolay adapte olan ve farklı kulvarlarda yüzmeye imkan tanıyan bir ürün.

Peynir tüketiminin diğer süt ürünlerine göre daha az olduğu ve tüketilen ürünlerin büyük kısmının markasız ve ambalajsız olduğu düşünüldüğünde bu alandaki potansiyelin büyüklüğü ortaya çıkıyor. Bahçivan'la Türkiye'nin tarımda yaşadığı sorunları, çözüm yollarını ve SETBİR'in çalışmalarını konuştuk.

Son dönemde Türkiye'nin tarım sektöründe yaşanan gelişmeler neler?

AB süreci, Türkiye'nin tarım politikalarını tekrar gözden geçirmesi, gelişmiş ülkelerin ne yaptığına ve nerede ol-

duğuna bakması, kendi bulunduğu noktayı daha net görmesi açısından önemli bir kırılma noktası oldu. Özellikle 1980'li yıllarda Özal dönemiyle başlayan ve Türkiye'nin turizm, finans, sanayi, hizmet gibi sektörlerde yol almasını sağlayan reformları tarımda gerçekleştiremedik. Bu sektörler dünyaya ve rekabete açılma noktasında kendilerini geliştirdiler ve şu anda dünyayla rekabet edebiliyorlar. Tarımda bu gerçekleşmedi.

Neden gerçekleşmedi?

O günkü politikacıların oluşacak risklerden kaçınmak için tarıma el sürmemesinden kaynaklanıyor. Yani, siyasetçilerin tarımla ilgili bir reform düşündüğünde onun getireceği politik riskleri de hesaba katmaları gerekiyor. Türkiye'nin tarımdaki nüfusunun yüzde 35-40 civarında olduğu düşünülürse, oy potansiyeli olan bu büyük kitleyi kökünden etkileyecek politika değişikliklerini siyasetçiler kolay kabul edemiyor. Politikacılar bunun getireceği siyasi riski alma cesaretini gösteremiyor. Yapılacak reformların siyasetçiye geri dönüşü, tarım gibi bir konuda 8-10 yılı aşıyor. Oysa bir siyasetçi 3-4 yılda bir seçimlere gidip kendini tazelemek zorunda. Ondan sonraki sürecin riski alınmıyor.

Türkiye'de nasıl bir tarım anlayışı var?

Tarım anlayışımız köylülük esasına dayanıyor. Köylülüğe dayanan bir tarım anlayışında tarımı mı, köylüyü mü,

Erdal Bahçivan'a göre tarımdaki sorunumuz verimsizlik ve politik çıkarlar uğruna köylüyü koruyan politikalar üretmek. "Kendi kendine yeten yedi ülkeden biri" olmaktan çıkan Türkiye tarımda dünyayla rekabet edemiyor. Bunları çözenin yolu tarımla teknoloji, bilim ve sermayeyi buluşturmaktan geçiyor.

köyü mü koruduğumuz belli değil. Bu ikilemde kalarak köylüyü koruyan bir zihniyetle hareket etmek tarımdaki değişimlere fırsat vermiyor.

Tarımdaki değişim derken teknolojik değişimleri mi kast ediyorsunuz?

Tarımla bilimi, teknolojiyi ve sermayeyi birleştiremiyoruz. Tarım, gelir seviyesi düşük insanların uğraştığı, bilim ve teknolojiye uzak bir iş olarak kalıyor. Bu da bizi her geçen gün geriye iter. Dışarı kapalı olduğumuz için kendimizi dünyayla karşılaştırıp durum tespiti yapmıyoruz. "Biz kendi kendimize yeten yedi ülkeden biriyiz, biz bir tarım ülkesiyiz" sloganlarıyla günü geçiştiriyoruz. 2000'li yıllarla birlikte durumun kötüye gittiği ortaya çıktı. AB süreciyle birlikte Türkiye'nin dışa açılması ve tarımın entelektüeller, medya ve sivil toplum örgütleri tarafından tartışılmaya başlanmasıyla tarımdaki gerçekler su üstüne çıkmaya başladı. Türkiye bu evrimi geçirmek zorundaydı. Bunlar 20-25 yıl önce olsaydı çok şey başarırız.

Neleri kaçırdık?

Çok önemli bir tarım ülkesi olmayı, insanımızı daha zengin ve kaliteli bir tarımsal beslenme şekliyle besleyebilme ve bu coğrafyanın katma değer üreten bir tarım ihracatçısı olma özelliğimizi yitirdik. Türkiye'nin tarım ürünleri ihracatı şu anda 8-10 milyar Dolar civarında.

Bunun çoğu işlenmemiş tarım ürünlerinden oluşuyor. Bulduğumuz coğrafyadaki tüketim potansiyelini ve onların üretim kaynaklarının yetersiz olduğunu düşününce neleri kaçırdığımız daha acı bir şekilde ortaya çıkıyor. Bütün mesele topraktan 1 ya da 100 kazanmak. Toprak eşdeğeri olmayan varlıklardan biri. Her şeyi oluşturabilirsiniz ama toprağı oluşturamazsınız. Türkiye de verimli bir toprağı sahipken ve 1 yerine 100 kazanabileceken bunu kaçırmışız.

Bugün nasıl bir tabloyla karşı karşıyayız?

Tarım geçmişe göre daha fazla konuşulan ve üzerinde tartışılan bir gündem haline geldi. İnsanlar tarımın ne kadar kazandırabileceğini, tarımın sayesinde nelere ulaşabileceklerini daha iyi hissediyor. Tarımla sermayeyi ve teknolojiyi buluşturma dönemine giriyoruz. Tarımsal ürünlerin değerinin arttığını gören sermayedarlar tarımı yatırım alanı olarak görmeye başladılar. Özel sektörün kendi dinamizmiyle yaptığı işler var. Siyasi otorite de buna katılırsa Türkiye geçmişteki açıklarını kapatıp tarımsal reform düzlüğüne çıkabilir.

Devlete hangi görevler düşüyor?

Devlette AB uyum yasalarının da etkisiyle birlikte tarımla ilgili temel yasaların gündeme gelmesi konusunda bir gelişme var. Gıda kanunu, toprak yasası ve tarım yasası gibi temel bazı yasaların değişmesi gündemimize gi-

riyor ama yeterli değil. Tarım bakanlığı daha dinamik olmalı ve özel sektörle daha koordineli çalışabilmeli. Tarım bakanlığının günlük işlerden koparak koordinatör, yönlendirici ve danışman pozisyonuna gelmesi gerekiyor. Devlet, günlük işlerin içinde kaldığı zaman vizyon ve proje oluşturmaktan, girişimciyi yönlendirmekten kopuyor. Devletin bazı temel yatırımları yapması gerekiyor.

Bunlar neler?

Bunların en başında sulama geliyor. Toprağın hepsi doğal sulamaya uygun değil. Barajların mutlaka sulama tesisleriyle birlikte tamamlanması gerekiyor. Toprak yapısının gereğinden fazla bölünmesine yol açan miras hukukunun değişmesi gerekiyor. Araziler bir evin bahçesi kadar küçük bir boyuta bölünebiliyor. Bir alt sınır getirilerek toprağın küçük küçük bölünmesini engelleyecek bir yasa çıkarılmalı. Bunun üzerinde çalışıyor. Toprak çok bölündüğünde hem toprağın ve işletmenin verimliliği hem de toprağın kalitesi düşüyor. Sosyal içerikli politikalarla tarım politikalarının birbirine karıştırılmaması gerekiyor.

Sosyal içerikli politikalarla tarım politikalarının karıştırılmaması ne anlama geliyor?

Tarımdaki insanları mutlu etmek pahasına yapılan politik ya da ekonomik desteklerin ekonomik program da-

22 söyleşi: Erdal Bahçivan

hilindeymiş gibi gösterilmesini kast ediyorum. Her eve iki koyun vererek Türkiye'nin tarımına ya da o kişiye hizmet etmezsiniz, ülkenin kaynaklarını heba etmiş olursunuz. Bu mantıkla Türkiye'nin tarımı büyümmez. Sosyal politikalar tarım politikalarıyla karıştırılınca böyle oluyor. Bunun yerine o kişiye meslek kazandırmaya yönelik çalışsanız daha uzun vadeli bir iş yapmış olursunuz. Tarımda başarılı olmak için belirlenmesi gereken tek bir hedef var; verimlilik. Tarım politikalarımız verimlilik yönünde oluşturulmalı.

Verimliliği sağlamak için neler yapmalıyız?

İşletme büyüklükleri önemli. 3-4 hektar boyutundaki işletmelerle tarımı sürdürmek mümkün değil. Temel sorunumuz, verimsizlik nedeniyle dünyayla rekabet edememek. Dünyayla rekabet edemediğimiz için aradaki fiyat farkını devlet ve tüketici kapatıyor. Şehirde yaşayan tüketiciler satın aldıkları tarım ürünlerine Batı'dakinin 2-3 katı para ödüyor. Köydeki insanlar mutlu olsun diye Türk tüketicisi bedel ödüyor. Tarım verimli olsa hayatımız daha ucuz olur.

Tarımdaki nüfusumuzun azalmasının nasıl bir etkisi olur?

Tarımdaki nüfusumuz kesinlikle düşmeli. Dünyada bunu başka türlü çözen bir model yok. Bu iş, tarıma işletmesel mantık içinde ve bir iş olarak bakan girişimcilerin eline geçmeli. Tarım verim, maliyet ve kar odaklı olmalı.

Tarımdan ayrılan nüfus ne olacak?

Bu aşamada sosyal politikalar devreye giriyor. Türkiye'nin tarımdan kopacak insanları nasıl yönlendireceği ve hangi iş kollarına aktaracağı önemli. Uzun vadeli projeksiyonlar geliştirerek bu insanların kendi bölgelerindeki iş kollarına kaydırılması, çocuklarının eğitim politikalarının değerlendirilmesi ve yaşlı insanların hayati-

jiden yardım alarak bu işe giren insanların sağlayacağı katkı büyük olur.

Yabancı sermayenin tarıma ilgisi sektörü nasıl etkileyecek?

Önümüzdeki dönemde tarımda yabancı yatırımlar artacak. Türk toplumu okuyarak değil, göreyek öğrenen, heyecan duyan, kendini geliştiren ve değiştiren bir toplum. Örneğin 1990'lı yıllarda perakendeciliğe yabancıların gelmesiyle birlikte sektör hareketlendi ve sektörün yapısı değişti. Turizmde de aynı şey oldu. Birkaç yabancı turizm şirketi geldi ve onların işletmecilik anlayışı Türk turizminin kalitesini yükseltti. Bu, tarım için de geçerli. Yabancılar farklı bölgelerde tarıma yatırım yaparlarsa sektöre öncülük edebilirler. Bu etkileşim bize kazanç getirir. Farklı ülkelerden farklı teknolojilere ve projelere sahip yabancı yatırımcılar gelmeli.

AB standartlarıyla birlikte hayatımızda neler değişecek?

Gıda güvenliği kavramı hayatımıza giriyor. Kaliteli bir yaşam için güvenli bir şekilde beslenmemizi sağlayan bir sistem kurulacak. Bu süreç, tarladan çatala kadar olan her aşamayı kapsıyor. Tarımın verimli hale getirilmesiyle birlikte hayatımıza çok daha ucuz ve kaliteli ürünler girecek. Bu da tüketicinin bütçesine katkı sağlayacak. Tarımdaki verimliliğin genel ekonomiye de katkıları olacak. İhracat, istihdam, tarımsal sanayi, ek iş ve imkanlar gelişecek.

Bazı tarım ürünlerinde AB'nin Türkiye'ye kısıtlamalar getirmesinin nedeni ne?

Türkiye'nin şu andaki temel sorunu rekabet edememek. Rekabetimizin oluşmamasında AB'nin son 20-25 yıl içinde bütçesinin yüzde 60-65'ini tarıma ayırmış olmasının etkisi var. Et konusunda 1997 yılında AB'yle

“İnsanlar tarımı bırakınca işsiz kalacaklarından korkuyor ama bu, bugünün işsizliği. Onları, tarımın endüstriyel hale gelmesiyle birlikte çok daha kaliteli ve güvenli bir yaşama geçeceklerine ikna etmek gerek. Endişem, bu sürecin kontrolsüz şekilde ilerlemesi halinde şehirlerdeki anarşinin artması.”

nın geri kalan kısmını nasıl geçireceklerinin belirlenmesi gerekiyor. Yaş gruplarına göre nasıl bir yöntem izleneceği belirlenmeli. En önemli tehlike, tarımdan çıkan insanların işsiz kalması ve büyük şehirlere akın etmesi. Önümüzdeki dönemin en önemli sorunlarından biri bu. Böyle bir sosyal politikayı hiçbir partinin programında görmüyorum. Köylüyü koruyarak siyaset yapmaya devam edersek yanılırız. Hiçbir formül tarım nüfusunu o sahada tutmaya yetmeyecek.

Tarımın endüstriyel hale gelmesiyle kurulacak olan tarım işletmelerinde yer almaları çözüm olabilir mi?

Tarımı işlevsel ve verimlilik esasına dayanan bir hale getirdiğiniz zaman beraberinde gelecek iş kollarını bu insanlarla doldurabilirsiniz. Hizmet, lojistik ve depolama gibi sektörler oluşacak, sanayide işgücüne ihtiyaç olacak. Toplamda ciddi bir işgücüne ihtiyaç olacak. Bir de sosyal güvenliği olan ve sosyal çalışma şartlarına sahip bir kitle oluşacak. Bunlar iyi anlatılmalı.

Özel sektörün yaptığı yatırımların sektör için önemi nedir?

Büyük sermaye gruplarının tarımla ilgili işlerin içinde olması güzel. Tarımda makul ölçüdeki yatırımlarla çok farklı işlere girilebilir. Çoğu tarım dışından olan insanlar meyvecilik, zeytincilik, inek çiftliği, bağcılık gibi işlere yatırım yapıyor. Büyüklerin bu işe girmesi çok güzel ama KOBİ'lerin de bu işe girmeleri gerekiyor. Teknolo-

çok hatalı bir anlaşma imzalandı. Yılda 19 bin ton et ithal etmek üzere imza attık. Her gelen hükümet bu süreci öteliyor. Onlar da bize sormaya devam ediyorlar. AB, 19 bin ton ete uygulanan müeyyideyi bize başka engeller çıkartarak önümüze sunuyorlar. Domates, salça, makarna, beyaz et ve süt ürünleri gibi ürünlerin ihracatında sorun oluyor. Tavuk ürünleri standartlara uygun olmasına karşın AB'ye giriş izni alamıyor. Bu ürünlerin çoğunda kısasa kısas yapılıyor. Bazıları da onların kriterlerine uymuyor.

Beslenme konusunda dünyadaki trendler neler?

Gıdada fonksiyonellik trendi var. Gıdanın fonksiyonelleşmesinin ne kadar kalıcı olacağı da tartışılıyor. Ben de gıdanın bir ilaç boyutuna getirilmemesi, bu konudaki ölçünün kaçmamasına yönelik görüşe katılıyorum. Gıdayı çok fonksiyonel ve ilaçsal boyuta getirdiğiniz zaman gıdanın zevk ve tat alınan boyutunu bir kenara itiyorsunuz. Bence böyle olmamalı. Gıda, gıdadır. Hazır gıdalara (donmuş gıdalar, pişirmeye hazır yemekler, dilimlenmiş ürünler vs.) eğilim var. İnsanların çalışma saatlerinin artması, şehir hayatının hızlanmasıyla, hazır gıda isteyen bir tüketici yapısı karşımıza çıkıyor. Ev dışı tüketim artıyor.

Bütün bu trendleri göz önüne aldığınızda Bahçivan Gıda olarak neler yapıyorsunuz?

Rakiplerimizden farklı olarak tek bir alanda yoğunlaş-

yoruz. Peynir en temel ürünümüz. Tereyağı ve bazı endüstriyel ürünlerimiz de var ama tüketicinin bizi tanıdığı alan peynir. Peynir dışında başka bir alana girmeyi düşünmüyoruz. Bu bizim aile işimiz olduğu için peynire daha farklı bir özen gösteriyoruz. Peynirin gelişmesi ve süt ürünleri içinde farklılaşması bizi atılım yapmaya ve yeniliklerin peşinden koşmaya itiyor.

Ürün geliştirme konusunda nasıl bir çalışma içindedesiniz?

30'a yakın ürünümüz var. Türk insanının sevebileceğini düşündüğümüz 3-4 yeni ürünü her yıl portföyümüze katıyoruz. Türkiye genelinde ambalajlı peyniri yayarak henüz ulaşamadığımız tüketici kitleleriyle buluşarak pazarı büyütebilmeyi hedefliyoruz. Her yıl üretimin yüzde 5-10'luk kısmını ihracata ayırıyoruz. Ortadoğu ülkelerine, ABD ve Balkanlar'daki bazı ülkelere ihracat yapıyoruz. Öncelikli alanımız iç piyasa.

Aile şirketlerinin yönetim, kurumsallaşma, profesyonelleşme gibi konularda yaşadığı zorlukları yaşıyor musunuz?

Olgunlaşma sürecinden geçmeden yalnızca kurumsallaşmak adına kurumsallaşmak yanlış. Kurumsallaşmak, bir olgunlaşma süreci. Bu uzun vadeli stratejide kurumu kimlerle kurumsallaştıracağınız önemli. İşin özünde insan var. Bu insanların da olgunluk sürecinden geçmesi gerekiyor. Biz kurumsallaşma maratonu-

nun ön etaplarındayız. Hedefimiz kurumsallaşmak ama acele etmeden ölçülü ve sabırlı bir şekilde bunu yapmak istiyoruz.

SETBİR'deki çalışmalarınız neler?

SETBİR'in içinde olmaktan ve başkanlık etmekten büyük keyif alıyorum. Bu işin uzmanlarından oluşan güzel bir yönetim kurulumuz var. Sektörün dışı açılması, AB süreci, tarımın daha çok konuşulması gibi konuların rüzgarıyla bizim yönetimimizin rüzgarı buluştu. Daha global bir yapıya büründük. Türkiye'deki tabanımızı genişletiyoruz. Hükümet ve bürokrasiyle çok seviyeli ve karşılıklı anlayışa dayanan bir ilişkimiz var. Dinlenen ve değerlendirilen bir kurum olarak çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Türkiye ekonomisine ve sektörümüzdeki firmalara daha fazla katkı sağlamak istiyoruz.

Hedefleriniz nedir?

Önümüzdeki 10 yıl içinde bugünkünün en az iki katı hammadde ve tüketim potansiyeline sahip olmak, daha kaliteli ve verimli bir üretim-tüketim dengesi sağlamak, çok daha güçlü bir ihracat gücüne ulaşmak, Türkiye'nin geneline yayılmış bir üretim ağının sağladığı sektör gücüne erişmek şeklinde özetleyebilirim. Bu coğrafyada bunu yapacak imkanların ve potansiyelin olduğuna inanıyorum. 10 yıl içinde kendi kendimize yetebilen hatta çevre ülkelere ihracat yapabilen bir ülke konumuna yükseliriz.

Yemek modası

Yemek sunumu, kokusu ve tadıyla üç boyutlu bir sanat eseri. Sanattaki ekspresyonizm, sürrealizm gibi, yemeğin de kendine özgü akımları var. Dönemin modasıysa farklı mutfakların sentezlendiği füzyon mutfağı.

Araştırmalara göre insanlar hayatta, uykudan sonra en çok yemek yemeye zaman ayırıyor. Yemek bazen bir ihtiyaç, bazen bir yasak, bazen de hobi olarak karşımıza çıkıyor. Ekonomik krizlerde ayakta kalan işletmelerin çoğu yemek sektöründe hizmet veriyor. Sofra takımları ve konfeksiyonlarındaki gibi yemeklerde de her dönem farklı akımlar moda oluyor. Yemek dünyasının Türkiye'deki temsilcilerinden Leyla Akçağlılar da moda yaratıcılardan. Türkiye'deki ilk Fransız restoranı S Restoran'ı açıp, gümüş takımlar ve porselenlerle servis yapan, yurtdışından malzeme getiren Akçağlılar, Türkiye'de Fine Dining kavramının gelişmesini sağladı. Ebru İpekçi'yle beraber kurdukları butik pastane Butterfly'da çikolata ve çikolatalı tatlılar konusunda dünya şampiyonu olmuş Fransız usta Pascal Caffet ile çalışıp, Türk damak tadına özel çikolatalar yarattı. Yemek, sunum ve sofrada adabıyla ilgili bilgilerini yazdığı kitaplarla paylaştı.

Yemekle nasıl tanıştınız?

Çocukluğumda yemek yapmaya meraklıydım. Arkadaşlarımı davet edip, onlara yemek yapardım. Üniversiteyi Paris'te okudum. Boş zamanlarımda Cordone Bleu'de yemek ve pastacılık eğitimi aldım. Lokantalara gidip aşçılarla görüştüm. Yeni teknikleri ve trendleri inceleme şansım oldu.

Ebru İpekçi ile beraber Butterfly'ı kurmanız nasıl gerçekleşti?

Ebru benim uzun yıllardır arkadaşım. Kendisiyle "Nerede Nasıl Yiyelim" adlı kitabı yazdık. Bu sırada Butterfly'ı açmaya karar verdik. Amacımız sevdiğimiz değişik ürünleri dostlarımıza ikram etmektir. Eskiden yalnızca pasta yapıyorduk. Sonra çikolata üretimine de başladık. Şu an çikolatalara ağırlık veriyoruz, sürekli yeni çikolatalar yapıyoruz. Karanfilli, tarçın gibi farklı aromalarda çikolata yapıyoruz. Çikolatayla ilgili bir kitap yazmayı düşünüyoruz.

Yemek dünyasındaki akımlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Yemek ve sofrada insanları buluşturuyor. İş görüşmeleri, kutlamalar hep masa başında oluyor. Tüm alanlardaki gibi yemekte de bir moda var. Nouvelle cuisine, fusion yakın zamana kadar moda olan, etkisini hala sürdüren akımlar. Bir de her yıl moda olan, menülerde farklı çeşitlendirmelerin yer aldığı ürünler oluyor. Ben mutfağı bir sanat atölyesi gibi görüyorum. Taklitten uzak, kendinden bir şeyler kattığınız sürece yemekler leziz olur.

Şu an hangi akım daha popüler?

Farklı mutfakların bir arada kullanıldığı füzyonun dışında İspanyol aşçı Ferran Adria'nın yarattığı akım çok popüler. Malzemeleri farklı tekniklerle pişirip yeni tatlılar oluşturuyor. Mutfaktan çok laboratuvarında deney yapıyor gibi çalışıyor. Denedim ama henüz alışamadım. Türk damak tadına pek yakın bir akım değil. Bu tarz akımların geçici olduğunu düşünüyorum, kalıcı olan tek akımsa annemizin yaptığı tencere yemekleri.

Siz hangi akımı seviyorsunuz?

Fransız mutfağına daha yakınım. Ürünün kendi halinde kullanıldığı, yanına sosların eklendiği yemekleri tercih ediyorum. Japon mutfağına çiğ balık sevdiğim için yiyorum. İtalyan mutfağına herkes gibi seviyorum. Türk mutfağına da unutmamak lazım. Özellikle patlıcan ve kuzu etiyle yapılan yemekleri seviyorum.

Yemek dünyasında modayı kimler oluşturuyor?

Tanınmış aşçılar isimlerini hatırlatmak, restoranın karını artırmak amacıyla yeni tatlılar yaratmak istiyor. Örneğin çok tanınmış bir aşçı münüü baştan sona pancarla donatmıştı. Pancar çorbası, cips halinde pancar, jöleli pancar, pancar sorbesi... Bir başka aşçı Fransa'da İspanyol mutfağıyla Fransız mutfağına sentezlemişti. Özellikle tapas dedikleri İspanyol mezelerini öne çıkarmıştı. İlgili görünce dondurulmuş hazır yemekler yapıp satmaya başladı.

Türkiye'de moda yaratan aşçılar var mı?

Mehmet Gürs'ün açtığı her yer moda oluyor. İşini severek, dünyadaki akımları takip ederek yapıyor. Vedat Başaran uzun yıllar Osmanlı ve Türk mutfağı üzerine araştırmalar yaptı. Feriye yemeklerini nostaljik bir sunumla servis ediyor. Papermoon İtalyan mutfağına olması gerektiği gibi sunuyor. Yüksek kalitesiyle kendini diğer mekanlardan ayırıyor. Park Şamdan klasik münüsüyle ev yemeklerine yakın olduğu için müşteriler tarafından tercih ediliyor.

Sizce Türk mutfağı yükselişte mi?

Bir hareketlenme var ama yeterli değil. Tanıtım çalışmalarına önem verilmesi gerekiyor. Güzel yemek yapabilen pek çok aşçı var ama diğer mutfakları tercih edi-

yorlar. Keşke yurtdışında gerçek Osmanlı mutfağına anlatan bir restoran açabilsek.

Sizce mutfağımız, Fransız mutfağı kadar zengin mi?

Fransa'da ürünleri farklı soslarla çeşitlendiriyorlar oysa biz patlıcanla binbir türlü yemek pişiriyoruz. Fransızlar ızgara ya da haşlama yapıyor. Bizim daha farklı pişirme tekniklerimiz var. Tanıtılırsa Fransız mutfağına tahtını devralabiliriz.

Ne yiyelim adlı kitabınızda sofrada düzeniyle ilgili ipuçları da yer alıyor. Sofra kurarken nelere dikkat edersiniz?

Sofranın ortasına o akşamın tarzıyla bağlantılı olarak objeler yerleştiririm. Gelen kişiler antikadan hoşlanıyorsa birkaç antika biblo koyarım. Çiçeklendirmeye önem veririm. Sofra kuran misafirlerle empati kurmak, onların nelerden hoşlanacağını bulmak çok önemli. Keten sofraya örtüsünü tercih ederim. Her servisin önüne ayrı ayrı küçük tuzluk ve biberlikler yerleştiririm. Ekmek tabağının altına dantel koyarım.

Davetlerinizde münüü nasıl oluşturuyorsunuz?

İki soğuk, bir sıcak aperatif hazırlarım. Yılbaşı, doğum günü gibi davetlerde havyar olur. Başlangıç olarak sebzelerle istakoz sunuyorum. Tortellini gibi bir hamur işiyle devam ediyorum. Kırmızı et veya soslarla sunulmuş ızgara balık ana yemeğim oluyor. Yemek sonunda Butterfly'dan aldığım bir pastayı ya da tatlıyı sunuyorum. Meyveli sorbeyle ağız temizledikten sonra kahve ve konyakla yemeği noktalıyorum.

“Her resim bir serüvendir”

Ressam Zahit Büyükişliyen, resmin herhangi bir şeyi ifade etmek için kullanılan bir araç olmadığını, kendisi için var olduğunu söylüyor; “Kendimi ifade etmek isteseydim, yazı yazardım. Resim, plastik bir dil. Ben bir Fransız’la sanat üzerine Fransızca bilmeden konuşabilirim. Çizgiyle, gözlerle ve renklerle anlaşabiliriz.”

Prof. Dr. Zahit Büyükişiyen, geçtiğimiz günlerde 40. sanat yılını İstanbul Modern Sanatlar Galerisi'nde açtığı özel bir sergiyle kutladı. Resim yapmaya adanmış ve tuvalin karşısında geçen 40 koca yıl. "Nasıl geçtiğinin farkına bile varmadım" diyen Büyükişiyen, yıllardır resim çalışmalarını akademisyenliği bir arada yürütüyor. Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Plastik Sanatlar Bölüm Başkanı olarak görev yapıyor. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü'nden mezun olan Büyükişiyen, öğrencilik yıllarında kendi deyimiyle "sanatçı öğretmen" olmayı kafasına koymuş. İlk olarak Konya Ereğlisi'ne bağlı İbriz Öğretmen Okulu'nda görev yapmış. Daha sonra altı yıl Almanya'da plastik sanatlar üzerine uzmanlık eğitimi görmüş. Türkiye'ye döndükten sonra, Gazi Eğitim Enstitüsü, Hacettepe ve Yeditepe Üniversitesi'nde çeşitli görevlerde bulunup profesör unvanını almış.

"Sanat benim için bir tutku. Sanatsız bir yaşam düşünemiyorum" diyen Büyükişiyen, pek çok sanatçı gibi küçük yaşlarda resim yapmaya başlamış. Resme yönelmesinde, babasının resim öğretmeni olmasının büyük etkisi olmuş. Çocukluğu, bugün bile unutamadığı boya kokuları arasında geçmiş. Ağabeyinin resim yapması, ilkokulda arkadaşları ve öğretmenlerinin yeteneğini fark edip kendisine "ressam" demesi, onu resme daha da yaklaştırmış. Büyükişiyen; "Ressam olmak için ressamca düşünmek ve ressamca yaşamak gerekir" diyor. Onun için resim yapmak, bir yaşam biçimi.

Sanat yaşamı boyunca yurtiçi ve yurtdışında sayısız sergiye katılan Büyükişiyen, bugüne kadar dördü Dyo Resim Yarışması'ndan olmak üzere çeşitli yarışmalardan 17 ödülle sahip. 1976, 1979, 1984 ve 1989 yıllarında Dyo Resim Yarışması'na katılmış, mansiyon ve başarı ödülleri kazanmış. Büyükişiyen'in yarışmaya katılmasının ilginç bir hikayesi var. 1976 yılında askere gitmesine bir gün kala Dyo Resim Yarışması'nın ilanını bir gazetede görüp hemen yarışmaya katılır. Aradan zaman geçer, askerde, bir gün gazete okurken Dyo Resim Yarışması'nın sonuçlandığını ve ödül kazanan kişilerden birisinin kendisi olduğunu okur. Çok şaşırır... İzin alarak ödül törenine katılır. Büyükişiyen, Dyo Resim Yarışması için; "Kutlanacak başarılı bir yarışma" diyor.

Sanatınızı bir serüven yaşamak olarak tanımlıyorsunuz. Bu nasıl bir serüven ve siz bu serüvenin neresindesiniz?

Hayatın kendisi serüven... Serüven, masallarda geçer. Masal kahramanı kiminle karşılaşacağını bilmediği bir serüvene çıkar. Karşısına çıkan engelleri aşar ve amacına ulaşır. Ressam da böyledir. Ressamın her resmi bir serüvendir. Serüvenin so-

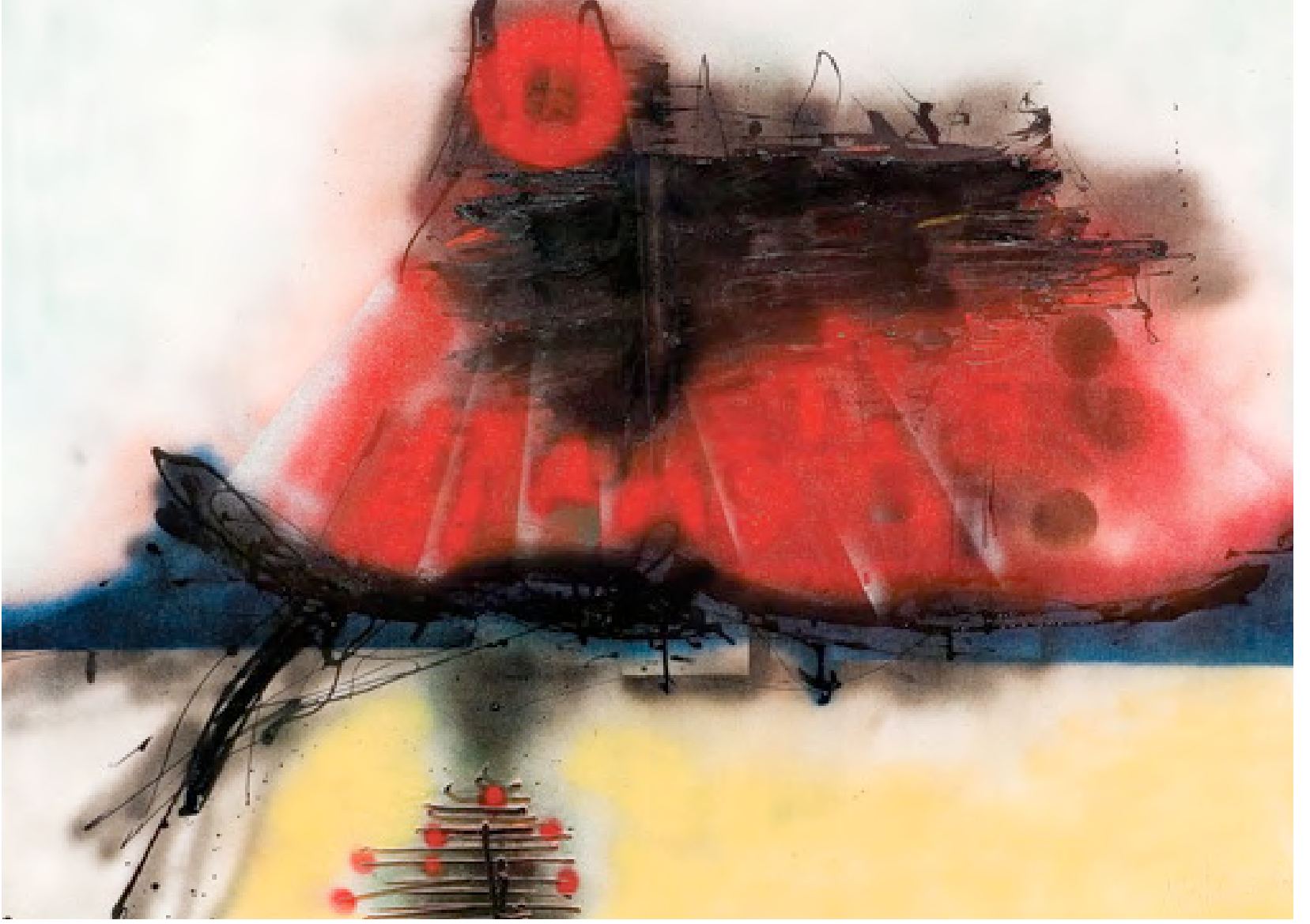
nu, başından belli değildir. Kahraman, serüvene çıktığının farkında bile değildir. Ressam da belli bir amaçla resme başlar, ama tuvalin sonunu göremez. Resim, kendi kendini geliştirir ve önüne çıkan engelleri aşmaya çalışır. Sonuçta vardığı nokta belki son değil, bir başlangıçtır. Resmin kahramanı olarak başından sonuna kadar ressam vardır. Benim sözünü ettiğim işte böyle bir serüven.

Akademisyenlikle birlikte çalışmalarınızı yürütmek zor olmuyor mu?

Okulda hocalarımız bize; "Siz resim öğretmeni olacaksınız. Öğrenciye verebileceğiniz kadar bilerseniz yeterlidir" diyorlardı. Ben ise sanatçı öğretmen olmak istediğimi söylüyordum. İlerleyen yıllarda bir resim öğretmeni olarak sanatın içinde olmanın öğrencilere iyi bir örnek oluşturduğunu gördüm. Öğrenci, öğretmene daha çok inanıyor. İlk tayininin yapıldığı Konya Ereğlisi'ne bağlı İbriz Öğretmen Okulu'nda büyük bir enerjile resim yapıyordum. Öğrenciler de benden etkileniyorlardı. Geceleri bile resim yapıyordum. Bir gün açtığım bir serginin haberini radyoda duyduklarında beni çığlıklarla alkışladıklarını öğrendim. Öğretmenlik hayatım boyunca, sanatçı öğretmen olmayı tercih ettim. Her zaman öğrencilerim oldu. Onlardan etkilendim, onlar da benden etkilendiler.

40 yıl içinde sanatınızda ne gibi dönüşüm ve değişimler yaşandı?

Okuldan mezun olduğumda toplumcu bir resim beğenisine sahiptim. Devlet sergisinde gördüğüm resimler benim için çok etkileyiciydi. Anadolu'nun bozkırında acı çeken Türk köylüsü gibi resimler... O zamanki romanlar da öyleydi. İnce Memed'i okuyarak büyüdük. Figür ağırlıklı toplumsal resme yönelmiştim. Anadolu'da ilk soyut deneme resimlerimi yaptım. Önceleri doğadan esinlenerek çalışıyordum. İbriz Öğretmen Okulu'nda öğretmenlik yaparken bozkır beni çok etkilemiş, doğaya aşık olmuştum. Bu nedenle bazı resimlerimde üçte ikiyi kaplayan bir gökyüzü, üçte birlik bir yer parçası yer alır. Daha sonra resimlerim soyutlaştı. Avrupa'ya gittiğimde gördüğüm şeyler beni çok şaşırttı. Türkiye'ye döndüğümde çok farklı düşünüyör-

“Ressamın her resmi bir serüvendir. Serüvenin sonu, başından belli değildir. Serüvene çıkan kahraman, serüvene çıktığının farkında bile değildir. Ressam da belli bir amaçla resme başlar, ama tuvalin sonunu göremez. Sonuçta vardığı nokta belki son değil, bir başlangıçtır.”

dum. Resimlerim; figür, soyut ve kavramsal dönemlerden geçti. Kendi içimde hem dışı vurumcu hem de plastik öğelerin ağır bastığı kavramsal bir resme ulaştım.

Resmin yaşamınızdaki yeri nedir?

Resim yapmak benim için bir yaşam biçimi. Bu, bütün sanatçılar için geçerlidir. Sanat, bir tutku haline geliyor. Sanatsız geçen bir saniyeniz olmuyor. Resimle ilgili bir kitap okursunuz, öğrencilerinizle konuşursunuz, sanatın yan dallarına ilgi duyarsınız... Dolayısıyla sanat benim için bir tutku. Kendi adıma, sanatsız bir yaşam düşünmüyorum.

Her sanatçı duygularını farklı şekilde ifade ediyor. Resim sizin için nasıl bir dil?

Resmin, herhangi bir şeyi ifade etmek için kullanılan bir araç olduğunu düşünmüyorum. Resim, kendisi için vardır. Eğer bir konuyu anlatmak için resim yaparsam, resim yapmış olmam, resmetmiş olurum. Resmetmek, betimlemektir. Bu da resmin kendisi değil, illüstrasyondur. Ben resmin kendi amaçları için varolduğuna inanıyorum. Kendimi ifade etmek isteseydim, yazı yazardım. Resim, plastik bir dil. Ben bir Fransızla sanat üzerine Fransızca bilmeden konuşabilirim. Çizgiyle, gözlerle ve renklerle anlaşabiliriz.

Resim yaparken psikolojinizin yaptığınız resimlere etkisi oluyor mu?

Bazı resimlerime dinginlik hakimken, bazıları daha dinamiktir. Bu, o anki psikolojime bağlı. Bir sanatçı olarak belli bir sosyal çevrede yaşıyorum. Eğer soluduğum havada terör varsa, terörden, savaş varsa savaştan etkileniyorum. Her zaman aynı duygularla tuvalin karşısına geçmiyorum. Psikolojim herkes gibi değişiyor. Bu, ister istemez hayatımı ve yaptığım resimleri etkiliyor. Bu nedenle her resimdeki coşku birbiriyile aynı değil. Bazen belli bir duyguyla resme başlarsınız ve resim sonuca ulaşmaz. Resmi yırtıp atarsınız. Ama bazen de iyi şeyler ortaya çıkar.

Her ressamın bir tarzı, resimlerinde onu diğer ressamlardan ayıran imzası vardır. Sanatı belirleyen bu tarz mıdır?

Resim yapmak, doğayı taklit etmek değildir. Sanatçı, kendine özgü bir tarz yakaladığı zaman, sanat yapmış olur. Orijinal olmayan hiçbir şey sanat değildir. Sanatın amacı güzellik olsaydı, Rafael ve Mikelanj'dan sonra her şey biterdi. Ama bitmedi, sanat günümüze kadar değişerek geldi. Sanatın ta kendisi, yenilik ve orijinallik. Eğer resimlerime bakıp, "Zahit Büyükişleyen" diyebiliyorsa, başarılıyım demektir. John Brack bir yazısında; "Henüz genç bir ressamken Cezanne gibi resim yapmak istediğimi hatırlıyorum. Bu konuda Tanrı'ya yalvarırdım. İyi ki Tanrı benim dualarımı kabul etmedi. Çünkü Cezanne gibi resim yapsaydım, Brack olamazdım" demiş. Ben de öğrencilerime; "Hiç kimseye benzemeyin" diyorum.

Resimlerinize isim veriyor musunuz?

Resim yapmaya başlarken isim vermiyorum. Resimlerimi bitiriyorum, karşısına geçiyorum. Bendeki heyecana göre aklıma isim geliyor ve onu koyuyorum. Bu, bazen tek kelimelik bir isim, bazen bir cümle, bazen birkaç cümle oluyor. Benim için bir şairin dizesi bile resmin adı olabiliyor.

Bugüne kadar bir şairin dizesinden ilham alarak yaptığınız resimler oldu mu?

Bugüne kadar bir şairin dizesini düşünüp resim yapmadım. Ama resim bittikten sonra şairin dizesinin aklıma geldiği oldu. Resimlerimde Nazım Hikmet'in şiirlerinden çok şey vardır. Resim bittikten sonra Nazım'ın bir şiiri aklıma gelir. Şiirin içinde anlam içeren bir cümleyi alır, resmin adı olarak kullanırım. Bazen bir ses ya da bir senfoni de bana resmin ismini çağırabilir. Balenin bir sahnesi bile ilham verebilir.

Dünyada ün yapmış pek çok ressam var. Türkiye'de ise büyük ressamların sayısı az. Neden resmi popüler hale getiremedik?

"Erken kalkınan yol alır" diye bir söz vardır. Plastik sanatların 100-150 yıllık bir geçmişi var. Batılı hep resim ve heykelle iç içe yaşadı. Dali ve Picasso gibi büyük ressamların kökeninde El Girego ve Goya gibi büyük sanatçılar var. Bu kişilerle büyüyen birisi sanata daha yakın oluyor. Biz geçmişte resmi, dininin yasakladığı figür olarak görmüşüz. Resim yapmaya çok geç başladık, ama genç kuşak daha şanslı. Büyük kentlerdeki müzelerin sayısı arttı. Eskiden bu kadar müze yoktu.

Sizce eğitim alan herkes iyi ressam olabilir mi?

Eğitim alan herkes iyi ressam olamaz. Ressam olmak için, ressamca düşünmek ve ressamca yaşamak gerekir. Bilgi birikimi yeterli olsaydı, herkes kitaptan okur, ressam olurdu. Ressam olmak bir şans işi. Hayat, insana her zaman şans vermiyor. Kişi sanat yapmaya aşık ve tutkusu bitmiyorsa iyi bir ressam olur.

Resimlerinizde renklere nasıl yer veriyorsunuz?

Bunun belli bir kuralı yok. Sanat yaşamımda farklı dönemlerde mavi, sarı ve gri gibi farklı renklere ağırlık verdim. Bu, benim karar vererek yaptığım bir seçim değil. Öyle bir döneme denk geldi. Picasso'nun mavi ve pembeyi ağırlıklı kullandığı dönemleri vardır. Hiçbir ressam; "Bugün resmimde kırmızıyı kullanacağım" demez. O an içinden öyle gelir ve öyle yaparsınız.

Klarnete iade-i itibar

İnsan sesine en yakın enstrüman olarak bilinir klarnet; belki de insan kalbine en yakın enstrüman demek yanlış olmaz. Son dönemde klarnet yeniden gündemde. Hem de gençlerin, müzik eēitimi alanların gayretleriyle klarnet artık hak ettiēi saygınlıēa kavuşuyor.

Şimdi de Mustafa Kandıralı ve arkadaşlarından oyun havaları... Klarnet çoğumuzun hayatına bu unutulmaz radyo anonsunun ardından gelen nağmelerle girdi. Kandıralı özellikle bayram sabahlarının vazgeçilmeziydi. Tabii Barbaros Erköse de... Daha öncesini bilenler klarnet deyince Şükrü Tunar'ı da anımsayacaklar hemen, Kandıralı'nın soyadı babası ve hocası. Uğruna memleketini terk ettiği idolü.

Sonra klarnet yavaş yavaş hayatımızdan çıktı. Erköse'nin sesi çıkmıyordu, Mustafa Kandıralı yaşlanmıştı. Klarnet yalnızca içki sofralarının müziğinde takılı kalmıştı. Oysa o sıralar bu topraklarda birileri -Deli Selim, Selim Sesler, Hasan Yarımduya diye bilinen Hasan Gırnatacı, Bülent Altınbaş- klarnet çalıyordu. Bizler çok yakınlarındaydık, duymuyorduk ama dünyanın çok ötelelerinden birileri bu sesleri duyuyordu. Onlarla birlikte çalıp, albümler yapıp, yurtdışında ünlü müzik festivallerine katılıyorlardı.

Derken genç yetenekler klarneti yeniden hayatımıza soktular. Laço Tayfa, Hüsnü Şenlendirici, Serkan Çağrı albümlerinde, konserlerinde klarnetin yalnızca oyun havası bağlantılı bir enstrüman olmadığını gösterdiler. Dünyaca ünlü Yunan klarnetçi Vassilis Saleas'ın İstanbul'da Caz Festivali'nde, "O büyük bir ustadır. Çok sık gelip dinlerdik kendisini" diyerek sahneye çağırıldığı 70'lik Mustafa Kandıralı -doktorunun yasağına karşın- klarnetini konuşturmaya başladığında izleyenler bir kısmı ismini bile ilk kez duydukları bir dünya virtüözünü dinliyordu. Oysa Kandıralı ABD'de "Cazin etnik dehası" olarak tanınıyordu. Yine eskilerden Barbaros Erköse de yurtdışında Enver İbrahim, Peter Panke ve Craig Harris gibi dünyaca ünlü müzisyenlerle çalışmış; Barbaros Erköse Ensemble ile dünyanın pek çok ülkesinde konserler vermişti. Avrupalı eleştirmenlerin ünlü cazcı John Coltrane'ne eşdeğer gösterdikleri Erköse 70 yaşını ge-

ride bırakmasına karşın klarnetin bu yükseliş döneminde İstanbul'da sahne almaya başladı.

Donizetti Paşa'dan bugüne

Ülkemizde klarnetin ilk kez 1820'li yıllarda halk arasında kullanıldığı biliniyor. Ancak klarnetin ülkemize resmi olarak girişinin ilginç bir öyküsü var. II. Mahmut Mehter takımı yerine batılı bir askeri bando oluşturmak için İtalya'dan müzik eğitmeni Guiseppe Donizette'yi davet eder. Donizetti, "Paşa" unvanıyla onurlandırılarak kendisine sınırsız yetki tahsis edilir. Donizetti Paşa 1826 yılında Muzika-i Hümayun'da klarnet çaldırır.

1949 yılında kurulan TRT İstanbul Radyo'sunun ilk yıllarında TRT Müzik Yayınları Şefi Mesud Cemil Bey, Türk Müziği sazları arasında klarnetin de yer almasını sağlar. TRT'nin ilk klarnet sanatçısı Şükrü Tunar'dır.

Halk arasında "glarnet" ya da "gırnata" olarak bilinen klarnet Türk Müziği'nde etkin bir çalgı olarak 1900'lerden beri çalınıyor. Türk sanat müziği icrasında özellikle; köçek, sirto, oyun havası ve fasıllarda önemli bir yere sahip olan klarnet, halk müziğinde de yer alıyor.

Klarnetin genç isimlerinden biri de Serkan Çağrı. İ.T.Ü. Devlet Türk Müziği Konservatuarı'ndan mezun olan Çağrı halen aynı üniversitede öğretim görevlisi olarak çalışıyor. Yurtdışında ve uluslararası kültür ve müzik festi-

vallerinde yer alan ve "Klarnetin Avrupa ve Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi" konusunda araştırmaları olan Çağrı, değişik icra tekniklerinin bir arada sergilenmesi bakımından günümüzün önde gelen icracılarından biri. Çağrı'nın "Nefesim" isimli enstrümantal albümü bulunuyor.

Klarnet nasıl bir enstrüman?

Orta Avrupa'da doğmuş ve bütün dünya benimsemiş. İnsan sesine, yorumuna en yakın enstrüman. Çalarken nefesinizde barındırdığınız duygu klarnet yoluyla dışarı yansır.

Klarnet deyince akla Romanlar geliyor. Bu adamların sihiri nedir?

Klarnet neden daha çok Trakya'da yaygın? Gezgin mü-

zisyenler Avrupa'dan geçtikten sonra o çalgılarla Balkanlardan aşağıya doğru göç ederler. Gittikleri her yere rahat götürebilecekleri sazları tercih etmişler. Klarnetin göçebe toplumlarda yaygın olmasının sebebi budur. Yalnızca Trakya'ya gelmiyor klarnet, İpek Yolu'yla Elazığ'a da gidiyor. Ayrıca klarnet gittiği yere göre de bir kimlik kazanıyor. Trakya'da, Ege'de farklı. Yalnızca yaygınlığı Trakya'ya bağlamak doğru değil, tüm dünyada yaygın.

Peki nota bilmeden klarneti nasıl konuşturuyorlar?

Gönlüyle çalan iyi müzisyendir. Trakya'da çingene müzisyenler arasında büyüdüm. 20 yaşına kadar alaylı müzisyenlerle düğünlerde çaldım. Sonra üniversitede hoca oldum. En büyük zenginliğim oradan gelmiş olmam. Yeteneğin bittiği yerde bilgi başlar. Yetiştirdiğim öğrenciler bana göre çok şanslılar. Ben bilgiyi paylaşan bir müzisyenim. Öğrenmenin en güzel yolu öğretmektir. Sol klarnet geleneksel icra metodu 1'i yazdım. "Sol klarnet eğitim 1 diye çıktı, ikisi, üçü gelecek, Türkiye'de ilk defa."

Klarnetin yeniden yükselmesine ne diyorsunuz?

Klarnet tarihsel süreç içinde dönem dönem yükselmiş. Halkımız klarnetin sesini çok sevmiş. Hüsnü Şenlendirici, kendi deyişle de ticari bir albüm yaptı ama iyi oldu. Tanıtım klarnetin daha yukarıya çıkmasına sebep oldu. Hüsnü'nün albümünü alan dinleyici benim albümümü de aldı. Başanya götürən yol tatlı rekabettir.

32 sanat: Art Brut

yazi: şervan adar avşar

Dubuffet'nin bir heykel çalışması, Chicago

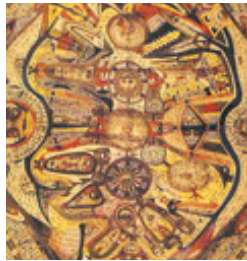

Hans Prinzhorn'un Koleksiyonundan

Evrenin açık uçları: Art Brut

Adolf Wölfli, General
View of the Island
Neveranger

Türkçe'ye Ham Sanat olarak kazandırdığımız Art Brut'un ilginç bir hikayesi var. İsviçre'de Waldau Psikiyatri Kliniği'nde doktor olan Walter Morgenthaler, hastası Adolf Wölfli'nin ürettikleri karşısında dehşete düşüyor. Daha sonra bunlarla yakından ilgilenmeye başlayan Dr. Morgenthaler 1921 yılında Wölfli'nin eserlerini sanat dünyasına tanıttığı "Bir Sanatçı Olarak Psikiyatri Hastası" adlı kitabı derliyor. Wölfli'nin eserlerinden oluşan bu kitabın uzunluğu 25 bin sayfa. Bundan bir yıl sonra psikiyatrist ve sanat tarihçisi olan Hans Prinzhorn "Akıl Hastalarının Sanatkarlığı" kitabını yayınlıyor. Sürrealistleri de çok etkileyen bu kitaba en büyük ilgiyi gösterenlerden biri ise Fransız Sanatçı Jean Dubuffet.

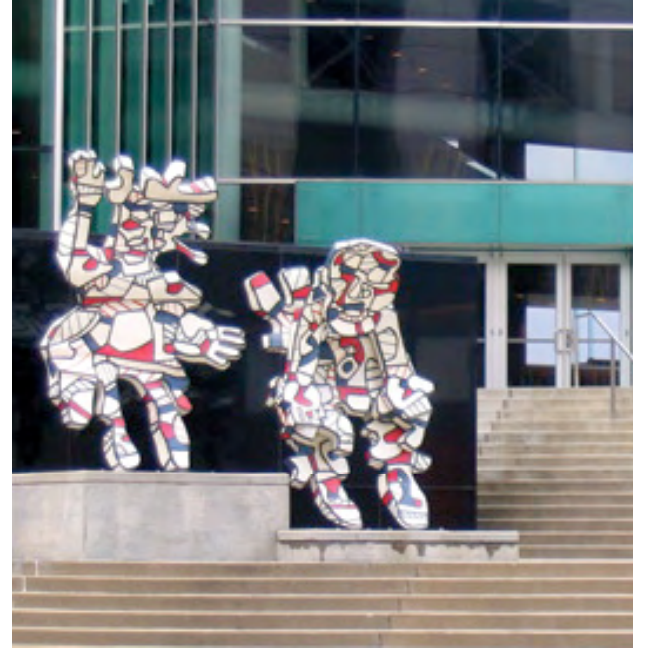
tiren Jean Dubuffet 20. yüzyılda Art Brut kavramının yaratıcısı oldu. Yaratıcılığın sıfır noktasından yola koyulduğu söylenen ve deliliğin insan görüşünü zenginleştirdiğini savunan Dubuffet birkaç defa kendini resmetmeye adamaya teşebbüs etmiş fakat bunu 41 yaşında başarabilmiş bir sanatçı aslında. Sanatın sınıflandırılmasına ve sanatçıların birbirini tekrarlamasına karşı çıkan Dubuffet toplumun marjinal karakterlerinin, akıl hastalarının, mahkumların sanatına ilgi duyuyordu. Dubuffet'ye göre delilik, cinsellik ve sarhoşluk sanatın en önemli ve en gerçek bileşenleri.

Jean Dubuffet ve Art Brut

Kendi kendinin öncüsü olarak nitelenen ve boya-tuval dışında kum, kağıt hamuru, kurutulmuş otlar gibi bir çok malzeme kullanarak çağdaş sanata yeni bir soluk ge-

Kendini resme adamaya karar vermesinden sonra araştırmalarına psikiyatri hastanelerinde başlayan Dubuffet bunun nedenini şöyle açıklıyor: "Araştırmalarımın başlangıcı olarak akıl hastanelerine yöneldim çünkü normları oluşturan sanat biçimlerini araştırırken bunlara en çok karşı çıkanlarda yani delillerde, bir yere tıkanan insanlarda

Çığılğın Işıklı Buluşması Sergisi'nden

Dubuffet'nin heykel çalışmaları "Faribolus" ve "Perceval", Kentucky Sanat Merkezi Girişi, Louisville

Kendi kendinin ve kendisinden sonra gelecek kuşakların öncüsü olarak nitelendirilen Fransız sanatçı Jean Dubuffet'nin kavramsallaştırdığı Art Brut deliliğın, bir yere tıklan insanların sanatı. Batı sanat tarihinin dayattığı resmi/profesyonel sanatın yörüngesinden çıkan Art Brut, evrenin açık uçlarında gezinenlerin sanatı aynı zamanda.

Adolf Wölfli, Irren-Anstalt
Band-Hain, 1910

cevabı bulacağımı biliyordum". Yanılmamıştı Dubuffet ve ağırlıklı olarak Fransa ve İsviçre'den topladığı eserlerle Lozan'da bir Art Brut Müzesi kurdu. Bu müzenin ilginç yanı eserlerin müze dışına çıkarılmasının, başka müzelerde Art Brut ürünün olmayan ürünlerle yanyana sergilenmesinin yasak olması.

Çığılğın Işıklı Buluşması

2004 yılının Nisan ayında İstanbul'da düzenlenen "Çığılğın Işıklı Buluşması" sergisi Türkiye'de Art Brut'e dair ilginç bir öykünün de ortaya çıkmasına neden oldu. 1957-1992 arasında, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği'nde tedavi görmüş hastaların yaptıkları resimlerden oluşan sergi, bölümün Anabilim Dalı Başkanı Olcay Yazıcı'nın odasına bir hastanın resmini asarken temellerini attığı bir proje. Fakat hikayenin daha da ilginç bir yanı var: İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği, Prof. Kazım Dağyolu tarafından kurulmuş ve psikiyatr Süley-

man Velioğlu tarafından yıllarca yönetilmiş Türkiye'de başka hiçbir klinikte olmayan; hatta dünyada da çok az örneği olan bir resim atölyesine sahipti. Bu atölyenin asıl adı da "Psikopatolojik Sanat Laboratuvarı" idi. 1957'de kurulan laboratuvarda, klinikte kalan hastalar 35 yıl boyunca resim yapmış, resimler kiminin hastalığının teşhisinde, sürecinin incelenmesinde, kiminin tedavisinde rol oynamıştı. Ancak Prof. Velioğlu'nun ölümünden sonra resimle bu kadar haşır neşir başka bir psikiyatr ortaya çıkmadığı için, laboratuvar kapanmış ve yapılan eserler depolara kaldırılmıştı.

2003 yılında Prof. Dr. Olcay Yazıcı duvardaki boşluğu doldurmak için bir resim seçmek üzere depoya indiğinde resimlerin büyümesine kapıldı ve bu sergi aracılığıyla bunların birçoğunu tekrar gün ışığına çıkardı. Böylelikle Türkiye'deki çok önemli Art Brut koleksiyonlarından biri gün ışığına çıkmış oldu.

Osmanlı Hanedanı'na ait ipek başlıklar (16-17. yüzyıl)

“Sanat sınırları kaldırır”

Minyatürlerin, has bahçelerin, sultan kıyafetlerinin arasında yaşamını sürdüren Prof. Dr. Nurhan Atasoy, Osmanlı sanatının dünya çapında tanınması ve gelecek kuşaklar tarafından özen gösterilmesi için ulusal ve uluslararası alanda araştırmalar gerçekleştiriyor.

Yönetmen Ferzan Özpetek'in "Harem Suare"si, Nobel ödüllü yazar Orhan Pamuk'un "Benim Adım Kırmızı" romanı Atasoy'un araştırmalarından izler taşıyan eserler. Osmanlı saray hayatı, giyim kuşam, bahçe düzenlemeleri ve özellikle minyatürler üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Atasoy'un sanata tutkusu çocukluk yıllarına uzanıyor. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, Kültür ve

Sanat Varlıklarını Koruma ve Tanıtma Vakfı (KÜSAV) ile Taç Vakfı'nın kurucu üyesi olan Atasoy'un tarihe ilgisinde, tarih araştırmacısı büyükbabasının ve amcasının etkisi büyük. Aileden gelen etkiyle sanat tarihine yönelmesini, "Sanata eğilimim vardı, ama kabiliyetim yoktu. Ben de 'kendim yapamıyorum, bari yapanların değerlendirmesini yapayım' dedim. Zaten sanatçı olamayanlar sanat tarihçisi oluyor" sözleriyle dile getiriyor.

Filiz Çağman, Nazan Ölçer ve siz sanat tarihi alanında başarılı isimler olarak ön planda yer alıyorsunuz. Sanat tarihine kadın eli daha mı çok yakışıyor?

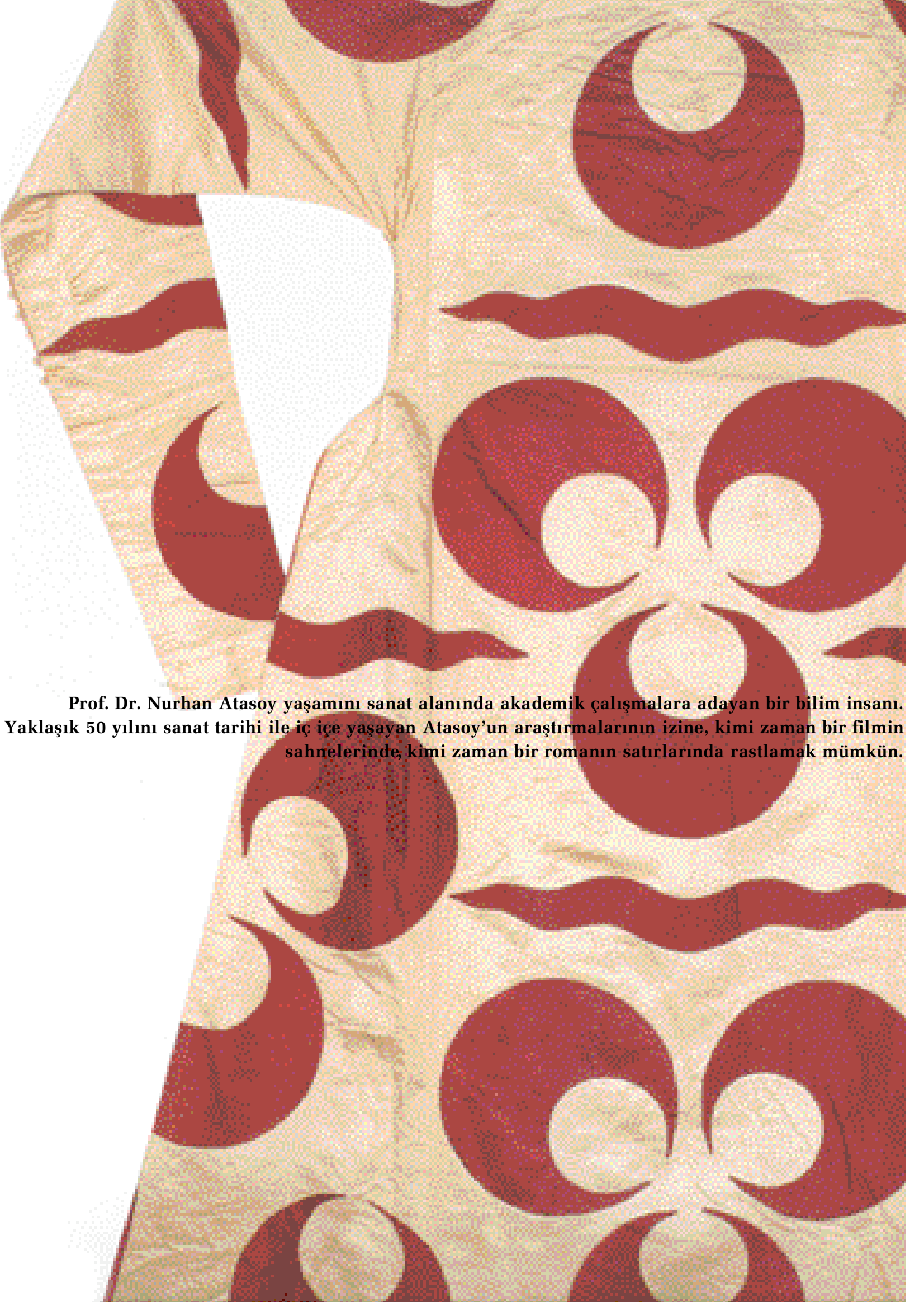
Üçümüz de sanatı çok seven ve hedefleri konusunda inatçı, çalışkan insanlarız. Bu bir tesadüf. Bir de çok

parlak erkek öğrenciler sanat tarihi okumaya heves etmiyor, ama parlak kız öğrenciler heves ediyor. Bu da sanat tarihi alanında başarılı kadınların öne çıkmasını sağlıyor. Kadın sayısının sanat tarihi alanında diğer alanlara göre yoğun olmasını yetiştirdiğimiz yıllara da bağlıyorum. Gençlik yıllarımda aileme sanat tarihi okumak istediğimi söylediğimde, "Tabii, git oku" dediler. Ailem teşvik etti. Ama aynı şeyi ağabeyim isteseydi belki, "Yapma, eczacılık, tıp, hukuk oku" diyebilirdi. Çünkü sanat tarihi para kazanmak için ciddi bir meslek olarak görülüyordu. Bu bakış açısı günümüzde çok az da olsa değişti. Torunum gelse, "Sanat tarihçisi olmak istiyorum" dese, egom konuşur ve "Yap" derim. Ama maddi açıdan düşününce teşvik etmem. Para götürün

Nurhan Atasoy

1934'te Tokat'ın Reşadiye ilçesinde doğan Prof. Dr. Nurhan Atasoy İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Güzel Sanatlar ve Sanat Tarihi Bölümü'nü bitirdi. Yüksek lisans ve doktoraasını da aynı bölümde tamamlayan Atasoy, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, KÜSAV ve Taç Vakfı'nın kurucu üyesi.

Prof. Dr. Nurhan Atasoy yaşamını sanat alanında akademik çalışmalara adanmış bir bilim insanı. Yaklaşık 50 yılını sanat tarihi ile iç içe yaşayan Atasoy'un araştırmalarının izine, kimi zaman bir filmin sahnelerinde, kimi zaman bir romanın satırlarında rastlamak mümkün.

16. yüzyılın ikinci yarısında kullanılan,
Osmanlı Hanedanı'na ait altın ve gümüş işlemeli ipek şalvarlar

“Yurtdışı tanıtımlarında kültür ve sanatımızı ön plana çıkaracak çalışmalar yapmalıyız. O zaman yurtdışındakiler her şeyi açıkça almaya hazır. Türkiye’yi tanımak istiyorlar. Sanat; sınırları, fikir ayrılıklarını kaldırır. Tanıtım açısından yapılan hiçbir emeği küçümsememeli.”

ama getirmeyen bir meslek. Rahmetli hocamız Prof. Arif Müfit Mansel “Bu mirasyedi mesleğidir” derdi. Aynen katılıyorum.

İnsan buna karşın bu işi neden yapar?

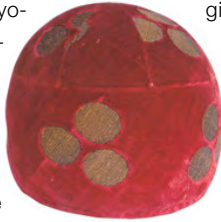
Çeşit çeşit aşk var. Bu da meslek aşkı. Beni yurtdışından konferansa çağırıyorlar. Dünya kadar resim çekiyorum ve yurtdışına özel kargoyla gönderiyorum. Yaptığım işe büyük özen gösteriyorum. Özel fotoğrafçılarla çalışıyorum. Hepsini koyduğunuz zaman dünyanın parası tutuyor. Yani bunu basit bir şekilde de yapabilirim, ama içim rahat etmiyor. Şimdi bu kadar masraflı bir işi gençler yapmaya kalksalar nasıl başaracaklar? Sanat tarihinden mezun gençler nerede çalışacaklar? Belki bir gazetede çalışabilirler. Akademik kariyer yapmaya kalksalar okullarda kontenjan sınırlı ve dolu. Müzeler de öyle. Dolayısıyla insanları mesleğe girmeye çok da teşvik edemiyorum.

Siz tekrar yapar mıydınız?

Tabii ki. Tekrar dünyaya gelsem bu meslek yüzünden çektiğim sıkıntıları göze alırım, yine aynı şeyleri yaparım.

Türkiye’de sanat tarihine ilgiyi nasıl buluyorsunuz?

Eskiden ilgi azdı. Şimdi ise öğrenmeyi isteyen geniş bir kitle var. Gençliğimde Türk sanatını bilen kişiler bir elin parmaklarını geçmezdi. Bunların çoğu da yabancıydı. Şimdi iş tam tersine döndü. İnsanlar kendi sanatlarına, kültürlerine daha çok ilgi duymaya başladı. Ancak sanata bakışın at gözlükleriyle olmaması gerekiyor. Yalnızca Türk sanatını değil dünya sanatlarını iyi bilmek gerekiyor. Rönesans sanatından haberi olmayan birinin Osmanlı sanatı konusunda uzmanlaşması bir şey ifade etmez. Detayı görebilmek için büyük resmi de çok iyi görüyor olmak lazım.

Türkiye’de, farklı kültürlere ait sanat eserlerine ilgi, yerli eserlerde mi yoğunlaşıyor? Çok ilginç ama “bu bizden, bu yabancı” gibi bir ayrım yapılmıyor. Bu ayrımın olması çok güzel, ama her ikisi de korunuyor diyemeyiz. Korunacaksa ikisi de korunuyor, korunmayacaksa ikisi de korunmuyor. Eser olarak görülüyor ve öyle değerlendiriliyor. Kim yapmış diye bakılmıyor. Bizans eserlerinden restore edilenler olduğu gibi Mimar Sinan’ın perişan durumda bir sürü eseri de var. Yani ihmal her kültürün eseri için söz konusu. Ayrım olmamasına açıkçası hayret ediyorum. Bu sevindirici bir durum. Ama keşke ayrım olmadığı gibi ilgi de olsa.

Minyatürler sanat eseri olmalarının yanı sıra birer belge niteliği de taşırlar mı?

Benim çalışmalarımda hep öyle oldu. Minyatürü yalnız sanat eseri olarak değil, kültür tarihini yansıtan doküman olarak da ele alıyorum. Benden önce kimse minyatürlere bir belge olarak yaklaşmamıştı. Tarihi kaynaklarda okuduğum olayların bütün detaylarını minyatürlerde buldum. Osmanlı minyatürlerine bir belge olarak bakılması gerektiği fikri böylece doğdu. Çadırlar hakkında araştırma yaptığınızda müzelerde inceleyeceğiniz çadırlar, toplanmış, depolara kaldırılmış materyaller oluyor. Desenlerini, renklerini, tekniklerini görebilirsiniz. Çadırların nasıl kullanıldığını ise ancak minyatürlere görebilirsiniz. Yemek kültüründe Osmanlı sofrası düzenini de ancak minyatürlere takip edebilirsiniz.

Minyatür ve hat gibi Osmanlı sanatları büyük beğeni topladığı halde günümüzde ustalarının yetişmemesinin nedenleri neler?

Her sanat, çevresinin yaşam tarzını yansıtır. Gotik devirde Rönesans, Rönesans döneminde soyut sanat göremezsiniz. Minyatür iki boyutlu bir sanattır. Belli bir dünya görüşü ve belli geleneklerin sonucunda doğmuş bir üsluptur. Bu üslubu doğuran şartlar bugün değişti. Onun için sanatçıların, artık minyatür yapmaları mümkün değil. Hatta doğru da değil. Günümüz sanatçıları minyatür yapacaklarsa çağdaş minyatür yapmalıdır. Yaptıkları sanatın kökleri geleneksel sanata bağlı olabilir, ama artık aynı üslupta çalış-

malar yapmaları beklenemez. Aynı üslupta yapılması taklit olur. Oysa kökünü geleneğinden alan ama yepyeni yaratma gücünü gösteren minyatürler yapılabilir.

Has bahçe gibi Osmanlı'dan gelen çiçek kültürü de devam etmiyor. Hat, minyatür, bahçe kültürü gibi estetikler sarayda mı kaldı?

Ne yazık ki öyle. Bugün beş çiçek alıp insanlara göstersek, adlarını sorsak cevap alamayız. Sonradan uydurulmuş isimlerini söylerler ya da tanımazlar. Ama bir İngiliz'e bir çiçeğin tek bir yaprağını gösterin, çoğu zaman Latince'sini bile söyler. Eskiden Türkiye'de de böyle bir çevre vardı. Oturup sohbet ediyorlardı. Kulüp gibi mekanları bulunuyordu ve orada toplanıp yetiştirdikleri çiçekler hakkında fikir alışverişini yapıyorlardı. Birileri lale üzerine şiir yazıyor, bir başkası beste yapıyor, bir diğeri resmediyordu. Şimdi bu kültür kaybolunca paralel olarak bu tarz çalışmalar da yok oldu. Benim çabam geleneksel unsurları tanıtmak ve bir heves oluşturup yeni bir kültürün canlanmasını sağlamak. Kökünü eski geleneklerden alan yepyeni bir kültürün oluşması gerekiyor. Eskiden Türk bahçesi diye bir oluşum vardı, şimdi de modern Türk bahçesini oluşturmamız gerekiyor.

Modern ve gelenekselin bir arada olması nasıl mümkün olabilir?

Harmanlanması gerekiyor. Örnek olarak ben basit giyinen bir insanım, moda tasarımıyla ilgim yok. Ama moda tasarımcılarımızdan Atıl Kutoğlu geçtiğimiz günlerde benimle görüşmek ve ilham almak için konuşmak istedi. Hazırladığım kaftan sergisi üzerine konuştuk. "Geleneksel kıyafetlerimizin kokusu olan yeni bir kreasyon yapabilir misin?" dedim. Birkaç zaman sonra televizyonda rastladım, güzel çalışmalar gerçekleştirmiş. Osmanlı desenlerini kullanarak modern kreasyonlar hazırlamış. Bu biçimde modern ve geleneksel bir araya getirilebilir. Washington'da bir kaftan sergisi düzenledim. Serginin ardından ABD'li bir tasarımcı Osmanlı kumaş desenlerinin boyutlarını büyüterek harika elbiseler yaptı. Bu çalışmalar ABD'de bir moda dergisinde de yayınlandı. Bana da gönderdiler ve çok mutlu oldum. Amacımız da bu zaten; sevdirmek, tanıtmak ve ilham kaynağı olmasını sağlamak.

Günümüz sanatında Osmanlı zarafeti devam ediyor mu?

Osmanlı'da sanatı üreten, sarayın sanat atölyeleri oldu. Osmanlı Sarayı sanat eserleri üreten atölyeleriyle bütün teşkilatın öncülüğünü yaptı. Osmanlı Devleti'nin merkezîyetçi idare yapısı sanatta da etkisini gösterdi. Oradan üretilen sanat üslupları dalga dalga çevreye yayıldı. İznik çinilerinin desenlerinin çoğu sarayda üretildi. Çini-

ciler, çömlekçiler kendilerinden de bir şeyler katarak onu geliştirdi. Saray atölyeleri kalite bakımından en üstün malzemelerin kullanıldığı, en iyi ustaların çalıştığı merkezler olduğu için doğal olarak en zarif eserlerin yapıldığı yer de saraylar oldu. Bugün saray atölyeleri yok, sanat okulları var. Ama aynı biçimde destek almadıkları için doğal olarak aynı güçte değiller.

Türkiye'nin tanıtımında sanatın etkileri neler olabilir?

Kendi kültürümüzü tanıma anlamında çok yol aldık. Ülkemizde herkes kendi kültürüne sahip çıkmaya başladı. Planlama ve bir şeyler yapma açısından belki çok eksiklerimiz var, ama sevme ve kültürünü tanıma açısından iyi durumdayız. Yurtdışı tanıtımlarında kültürümüzü ve sanatımızı ön plana çıkaracak çalışmalar yapmalıyız. Siyasi açıdan tanıtım çalışmaları yapıldığında fikir ayrılıkları, eski düşmanlıklar devreye giriyor ve ilerleme kaydedilmiyor. Oysa kültür ve sanatı öne çıkardığınızda yurtdışındakiler her şeyi açıkça almaya hazır. Türkiye'yi tanımak istiyorlar. Sanat; sınırları, fikir ayrılıklarını kaldırır. Tanıtım açısından yapılan hiçbir emeği küçümsememek lazım. Damlaya damlaya göl olacak.

Sanat tarihi alanında Türkiye'nin en önemli sorunu nedir?

Her alanda Türkiye'nin en büyük sorununun eğitim olduğunu düşünüyorum.

Birçok şeyi eğitim yoluyla çözebiliriz. Türkiye'de eğitim sorununu çözecek bütçe var, ama doğru kullanmak gerekiyor. Bunu yalnızca eğitim kurumlarındaki temel eğitimler olarak düşünmemek gerekiyor, ev kadınından, sokaktaki şoföre kadar herkesi eğitmemiz gerekiyor.

Bu trafik sorunumuzu da çözer, diğer sorunları da. Türkiye'de gençlere sanat sevgisini de ancak eğitimle aşılabiliriz. Ayrıca öğrencilerime her zaman söylüyorum, belki sanat tarihi konusunda aldıkları eğitim pratikte işlerine yaramayacak, ancak eğitilmiş bir anne-babanın çocuğunu büyütmesi bile farklı olur. O bakımdan ne eğitimi verilirse verilsin bu büyük bir kazanç. Elimde güç olsa, araştırma fonları kurardım. Türkiye'de araştırma fonunu artırmak gerekiyor. Fonları; şahıslara değil, devlete veya vakıflara, kurumlara başvurarak alabilmeliyiz. Gençler de kurumlardan araştırma fonları alabilmeli. Bu açıdan çok büyük eksiklerimiz var.

Yeni projeleriniz neler?

Genç bir arkadaşımınla beraber "Avrupa'da Türk İzleri" adında bir kitap hazırlıyorum. Nerelere gidip nelerin resimlerini çekeceğimin, nelere bakacağımın listesi var. Ama zaman bulup gidemiyorum. Keşke uykuya biraz daha az ihtiyacım olsa ve günler biraz daha uzun olsa!

38 müzik: RuŖen GneŖ

röportaj: esra melek ygitszl

Dünya onu dinliyor

Dünyaca ünlü viyolacı Ruşen Güneş'in müzik yaşamına adım atması annesi Gülşen Güneş'in hayalleri sayesinde olmuş. Hikaye klasik... Şöyle gelişmiş; Konservatuar eğitim almayı çok isteyen anne Gülşen Güneş, 14 yaşındayken Ankara Devlet Konservatuarı sınavlarına hazırlanır. 1936'da sınav kağıtları kaybolduğu gerekçesiyle sınava alınmayan Güneş, hayatının geri kalan kısmında bu anıyla yaşar. Çocuklarından birini müzisyen olarak yetiştirmeye karar verir. Büyük oğul Ruşen Güneş daha ilkökullü yıllarında müziğe ilgi duyar ve ilkokulu bitirdikten sonra Ankara Devlet Konservatuarı'na girer. Okuduğu 1952-1961 yılları arasında hayatının en güzel günlerini geçiren Güneş; tiyatro, opera, bale ve müzikle iç içe büyür. Annesinin verdiği destekle müzikte kariyer yapmaya karar verir ve en iyi olmayı hedefler. Profesyonel müzik yaşantısına 1961'de Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın sınavını kazanarak başlar. Orkestrada viyola çalgıcısı olan Güneş, İngiltere ve Amerika'da burs kazanarak eğitimini sürdürür. Bugün dünya çapında tanınan viyolacı Güneş'i bizler yakından tanımasak da dünya onu ilgiyle izliyor, beğeniyle dinliyor.

Profesyonel müzik yaşantısına nasıl adım attınız?

Profesyonel müzik yaşantıma 1961'de Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın sınavını kazanarak başladım. Orkestraya viyola çalgıcısı olarak girdim. 1963'te bir burs kazanarak İngiltere'ye gittim ve iki yıl orada okudum. Türkiye'ye döndüm ve bir yıl sonra yine burs kazanıp bir yılına Amerika'ya gittim. Türkiye'ye döndükten sonra yaklaşık altı yıl birçok etkinlikte bulundum ve askerliğimi yaptıktan sonra 1970'in sonunda İngiltere'ye yerleştim.

Türkiye'de müzik kariyeri yapmak yeterli gelmedi mi?

1963-1965 yıllarında İngiltere Londra Kraliyet Koleji'nde okuduğum için Londra'da mesleğimle ilgili muhteşem gelişmeleri gördüm. Aklım orada kaldığı için kendimi

Londra Filarmoni ve BBC Senfoni Orkestrası'nda birinci viyolacı olarak çalışan Ruşen Güneş, dünyanın birçok yerinde düzenlenen konserlerde sanatseverlerle buluşuyor. İngiltere'de yaşayan Güneş, "Dinleyicilerin yanıma gelip Türk olduklarını söylemeleri çok şey ifade ediyor; gerisinin bir önemi yok" diyor.

orada göstermek istedim. 1979'da Londra Filarmoni Orkestrası'nın birinci viyolacısı oldum. Ünlü şef ve solistlerle çalışıp hemen hemen tüm dünyayı dolaşım. 1989'da ayrılıp BBC Senfoni Orkestrası'na birinci viyolacı olarak girdim ve 2000'de oradan emekli oldum.

İngiltere'de müzikte önünüze engeller çıktı mı?

İngiltere'ye gittiğim 1970'in sonunda ülkede posta grevi vardı. Haberleşme zordu. İki ay iş ilişkisi olmadı, ama ben önemli kişilere çaldım ve kendimi dinlettirdim. Sonunda Kraliyet Opera Orkestrası'nda çalmaya başladım. Engel olarak yalnızca sınavlar çıktı, onlara da zaten hazırdım.

Türkiye'de yeterince ilgi görüyor musunuz?

Türkiye'ye gelip konser vermek, sevdiğim insanlarla buluşmak ve yeni insanlarla tanışmak kadar mutluluk verici bir şey olamaz. İlgi görmem yerine benim gereken ilgiyi ne kadar verdiğim önemli.

Çaldığınız viyolanın özelliği nedir?

Çaldığım viyola eski ve çok iyi bir saz. Biraz melezlilik var: 200 yıllık bir İtalyan. Sonra Alman veya İngiliz eli değmiş de olabilir. Yani bir nevi adsız kahraman. Bir çalgının adı yoksa bu işlerden anladığını sandığımız kişiler hemen bir ad bulmaya kalkışır. Hani ünlü isimli sazlar vardır ya yapanın ismiyle anılır. Bu nedenle viyolanı yıllardır kimseye göstermedim. Çok değerli ve iyi bir saz olduğunu biliyorum. Bu da benim için yeterli.

Geçiminizi yalnızca müzikten mi sağlıyorsunuz?

Öğrenci olduğu zaman ders veriyordum. Yani devamlı bir yerde ders vermiyorum. Plak işleri, ana gelir kaynağım. Bazı plaklarda yalnızca sololarım oluyor. Bazılarında orkestrayla çalıyorum. 1979-1988 yılları arası Londra Filarmoni Orkestrası'nın, 1988-2000 yılları arası BBCSO'nun yaptığı plaklarda bütün viyola sololarını ben çaldım.

Farklı müzik alanlarında çalışmalarınız var mı?

Girdiğim okul Batı müziği okuluymdu. Klasik müzik eğitimi aldım, ama her tür müziği çalabilirim. Paul Mc Cartney'le de, Charles Aznavour'la da, Arthur Rubinstein'la da çaldım. Notayı önüme koyunca herkesle çalarım, ama çoğunlukla klasik müziği tercih ediyorum.

Beste yapıyor musunuz?

Genellikle Orhan Veli'nin şiirlerini mezzo soprano keman ve viyola için besteliyorum. Şimdiye kadar 45 beste yaptım.

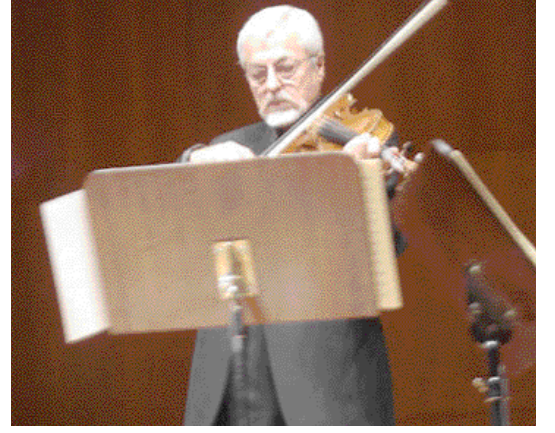
Nden Orhan Veli?

Kendimi bildim bileli şiir ve hikaye yazıyorum. Evimizde çok kitap okunurdu. Orhan Veli babam Kazım Güneş'in Ankara Lisesi'nden sınıf arkadaşıydı. Orhan Veli'nin şiirleriyle tanışmam babam yoluyla oldu. Stilini ve anlatım şeklini çok sevdim. Şiir ve müzik yan yana yürüyen iki gölge gibi. O sözcüklerin sevimlerini kafamda film yapıyormuş gibi kurdum. Bir yığın karalamalarım oldu, ama mezzo soprano keman ve viyola şeklini ilk geçen yıl düşündüm ve yazmaya başladım. Mezzo soprano, sopranonun inemediği aşağı seslere inebiliyor. Keman ve viyola arasına girince çok değişik, etkili bir ses karışımı yaratıyor. Bestelerimi iki şarkıcıyla denedim. İkinciyle dört şarkının kaydını yaptık. Ancak bu bestelerin saf ve iddiasız bir stilde söylenmesi gerekiyor. Bu nedenle şarkıcı bulmakta zorlanıyorum.

Müzikte üretkenlik ve yaratıcılık sizin için ne ifade ediyor? Müzik demek ticaret demek. Üreteceksin, satılıyorsa devam edeceksin. Yaratan insan yaratmasını sevdiği için yaratır ama bir de satılıyorsa çok iyi.

İlginç bir anınız var mı?

Klaus Tenssted bence en büyük orkestra şeflerinden biriydi. Gösteriştense uzak, tümüyle müzik için müzik yapan, samimi biri. Onunla Londra Filarmoni Orkestrası'nda Mahler'in bütün senfonilerinin çekimini yaptık. Konser ve turlara katıldık. Anlatacağım anı, Tenssted'in saflığı ve güzelliğini anlatıyor. Tenssted hasta olduğu için küçük bir ameliyat geçirdi. Bu nedenle bazı plak işlerini ertelemek zorunda kaldı. Yaklaşık dört hafta sonra provaya geldi. Günde yaklaşık 50 sigara içerdi. Gırtlığındaki problem nedeniyle ameliyattan sonra sigarayı kesin bırakmak zorunda kaldı. Provaya, Mahler'in sekizinci senfonisini çalmaya başladık. Mahler tam onun müziğiydi. Öyle bir coşmuştu ki, müzik artık o büyük orkestrayla bağınıyordu. Tenssted coşkusundan kollarıyla etrafındakilere işaret yapmaya başladı. Orkestranın son büyük akordu çalmaya çıktık. O dehşet sesle beraber, Tenssted tam önümde zıpladı. Bir kere daha zıpladı ve bir cebinden çakmak, diğerinden bir sigara paketi fırladı. Sigaralar havada uçtu ve utandı. Büyük bir sessizlikten sonra birkaç kişi hemen sigaraları topladı. Kimse hiçbir şey söylemedi. O an yüzündeki, "Ben yalnızca müzik için yaşıyorum, içsem ne olacak" ifadesini bir türlü unutamam.

"Paul Mc Cartney'le de, Charles Aznavour'la da çaldım. Notayı önüme koyunca herkesle çalarım."

"Müzik demek ticaret demek. Üreteceksin, satılıyorsa devam edeceksin. Yaratan insan yaratmasını sevdiği için yaratır ama bir de satılıyorsa çok iyi."

Multi kültürel ve zamansız...

Zamanın ötesinde, trendleri hiç hesaba katmadan ama mutlaka insanların duygularını ön plana alarak, özledikleri hayatı yaşayabilecekleri mekanlar yaratmak: Zeynep Fadilloğlu'nun tasarımlarının özü işte buna dayanıyor.

Bilgisayar programcılığı, sistem analistliği ve tasarım. Zeynep Fadilloğlu hepsinin eğitimini almış, ama tasarımda karar almış. Yine de bir tasarımcı olarak sağladığı başarıda sistem analistliğinin de payı olduğunu vurguluyor. Farklı şeyleri bir sistem içinde yan yana getirerek bir zenginlik yarattığını söylüyor. O zaten her şeyden beslenilmesi gerektiğine inanıyor. Tüm dünya kültürlerinin ürünlerinin bulunduğu çok kaynaklı ortamlar yaratmaya çalışıyor. Geçmişin değerlerinden, stillerinden alıntı yaparken, günün yaşam koşullarını ve teknolojisini de işin içine katıyor ve sık sık bunun bir ekip işi olduğunu altını çiziyor.

İstanbul'da İngiliz High School'dan sonra İngiltere'de Brighton Üniversitesi'nde okuyan Fadilloğlu, Control Data Institute'de bilgisayar programcısı ve sistem analisti oldu. Eğitimini Londra'da Inchbald School of Design'da tamamladıktan sonra Metin Fadilloğlu'yla evlendi. İşe, eşinin işlettiği mekanların tasarımını yaparak başladı. Lokanta yönetimi ve tasarımı üzerinde yoğunlaştı. Yüzme havuzu, gece kulübü ve diskotek gibi tesislerin mimari tasarımlarını, iç dekorasyonlarını, inşaatlarını gerçekleştirdi. Bizzat işletmeciliğini yaptı. Bunların başında Şamdan, Plaza, Ulus ve Çubuklu 29, Vaniköy, Taksim Nightpark tesisleri geliyor. "Zeynep Fadilloğlu Design" firmasıyla İngiltere, Londra, Kuveyt, Berlin ve Hindistan'a açıldı. Ev tasarımına da başladı. House and Garden dergisi ve Daily Telegraph'ın düzenlediği Londra Fuarı'nda en başarılı tasarımcılar arasına girdi. Londra'daki Chintamani restoranının dekorasyonu ile "2002 International Interior Design"da birincilik ödülü alan Fadilloğlu, "Trendlerle hiç ilgilenmiyoruz. Biz trendleri yaratıyoruz. Bizim yaptığımız bir zaman sonra trend oluyor" diyor. Ona göre her şeyden beslenebilmek gerekiyor. Kalıpların içinde kalmamak ve yaratıcı olmak şart. Kendi kültürünü bilmeyen bir insanın başarılı olamayacağını vurguluyor.

Tüm projelerinizde bir "sentez" göze çarpıyor. Bu sentezin açılımında neler var? Çizginizi nasıl özetlersiniz? İnsanların uzun saatlerini geçirdiği ve kendilerini iyi hissetmesi gerektiği mekanlar yaptığımız için işimiz bir çizgiden daha ileri. İnsanların o mekanda geçireceği saatleri düşünüyoruz. Duygularını anlayabilmek için onların kimliğine girip kendilerinin bile farkında olmadıkları, aradıkları hayatı yaşayabilecekleri mekanlar tasarlıyoruz. Duygulara hitap ediyoruz. İnsanlara ev değil, yuva yapıyoruz.

Bunun sırrı nedir?

Tarzım doğduğum yerden, yaşam biçimimden etkilenerek oluştu. Boğaz'lı olmamdan kaynaklanan ciddi bir İstanbul kültürüne sahibim. Bunun içinde Bizans, Selçuklu, Osmanlı gibi birçok medeniyet var. Hepsinin bir sentezi, ama bire bir bunların kullanılması değil. Bunlardan doku, görüntü, tekstil ve renk gibi malzemeler çıkıyor. Farkında olmadan oluşturduğum bir stil var. Bunları çeşitli sohbetlerde konuşurken fark ettim. Biz bir kalıp yaratmıyoruz. Çok natüreliz. Bizden çok formal bir yer istenmediği takdirde natürel, zamansız bir yer yapıyoruz. Zamanın eğilimlerinin ötesinde, çevresine ve mimariye uyumlu, rahatlık içeren ve yaşandıkça mekan sahibinin katkılarını kolaylıkla hazmeden bir alt yapı oluşturmaya çalışıyoruz. Bu bir formülle oluşturduğum bir şey değil. Benim hislerimden çıkan, kendi ofisime de yansıyan bir özellik. Yıllar içinde birçok mimar,

Zeynep Fadilloğlu

ressam, sahne tasarımcısıyla çalıştım. Özellikle ressamlarla çalışmanın faydasını gördüm. Çünkü onlar resimde bir rüyayı, içindeki heyecanı oluşturabiliyor. Herkesin katkısıyla bir Zeynep Fadilloğlu tasarımı ortaya çıkıyor. Bu bir ekip işi.

Buna tasarım yönetiminin başarısı da diyebiliriz. Ekibinizle nasıl bir çalışma şekliniz var?

Hem tasarımcı hem de tasarım yöneticisi tarafım var. Başarılarımızda programcı sistem analisti olmamın da etkisi oldu. Farklı şeyleri koyarak bir sistem oluşturmanın getirdiği bir zenginlik meydana geldi. 18 kişilik ekibimiz değişik renklerde tasarımcı ve mimarlardan oluşuyor. Katılımcı bir yapımız var. Kiminin gençlik heyecanı, kiminin klasik anlayışı projelerimize yansıyor. Annem de

ekibimizde. Onun çok iyi bir kültürü ve yaşam görgüsü var. O da bize yansıyor. Biz konsept olarak sunulan yaşam tarzının o insana ait olması için çalışıyoruz. Dolayısıyla bir dükkandan alınmış, konmuş gibi görünen mekanlar yapmıyoruz. Ortak bir dilimiz var. Bugün Peter Marino 110 yer yapıyor. Bu yerlerin bir kişinin çizgisinden çıkması ve takip edilmesi mümkün değil. Bu ortak bir tasarım yönetimi stratejisiyle gerçekleşiyor.

Yurtdışına nasıl açıldınız? Bu anlamda bir pazarlama stratejiniz var mı?

İlk olarak İngiltere'de tek katlı bir evi yeniden dekore etmemizi istediler. Yurtdışındaki ilk projemiz olduğu için çok heyecanlı. Ardından Kuveyt Kraliyet Ailesi'nin büyük oğlunun evi ve Berlin'de bir evin restorasyon çalışmalarını yaptık. Yurtdışı maceram böyle başladı. Pazarlama için hiçbir şey yapmıyoruz. Şimdiye kadar hep müşteriler bizi buldu. Bunda yurtdışında aldığımız ödüllerin büyük etkisi oldu. Şu an yurtdışında bir firma pazarlama ve tanıtım işlerimizi üstlenmek istiyor, ama zaman bulup da karar veremedik. Yurtdışında merkez açıp açmama konusunda emin değiliz. Çünkü çok çalışınca ruh halinizi geride bırakıyor, hastalanmaya başlıyorsunuz. Bu bir seçim noktası. Dengeyi tutabilmek çok zor.

Bu işte yaratıcılık önemli. Bu anlamda kendinizi ve ekibinizi nasıl besliyorsunuz?

Bir söyleşide yaratıcılığın genlerimde olduğunu hiç

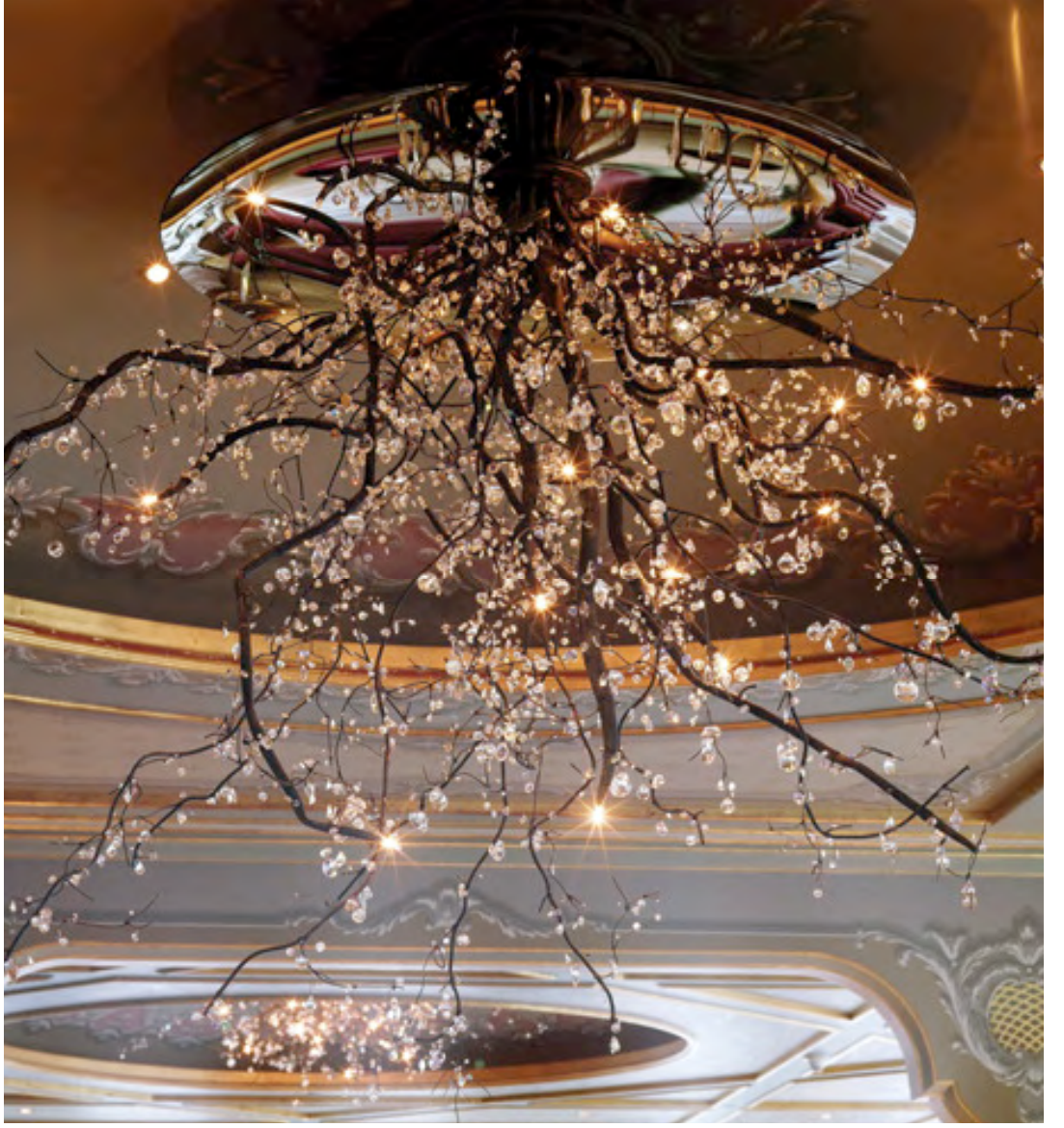

“Şu an Avrupa İstanbul’a kanalizе olmuş durumda. Birçok yabancı tasarımcı Türkiye’den etkileniyor. Bizim yaptıklarımız da farklı şekillerde etkiliyor.”

düşünmeden söyledim. Ondan önce o bilinçte değilim. Birtakım şeyler yapıyorum, ama o konuda soru sorulduğunda hemen yanıt veremiyorum. Kendi işimi nasıl yaptığımı biliyorum, ama onu ancak bana sorulan sorularla anlatabiliyorum. Örneğin Bilgi Üniversitesi'nde ders veriyorum. Derslerimde söylediğim şey o an çıkıyor. Bu bir birikimin sonucu. Öğrenilmiş bir şey değil. Hiçbirimiz aynı olamayız ama aynı zenginlikleri paylaşabiliriz. Hepimizden farklı şeyler çıkar. Benim için tasarım bir yeri güzelleştirmekten çok mekana farklı bir işlev kazandırabilmek, kullanıcıya kolaylıklar getirmek. Yaptığım her işe ayrı bir özen gösteriyorum. Yaratıcılık çok önemli. Bunun için değişik açılardan bakabilmek ve bir birikime sahip olmak gerekiyor. Çok değişik bir kitaplığımız var. Arşiv niteliğinde farklı ve zengin kitaplara sahibiz. Ekibe gördüğüm yerleri görmelerini tavsiye ediyorum. Beraber gitmeyi teklif ediyorum. Sanat olaylarını takip ediyoruz. Yurtdışına gittiğimde galerileri ve müzeleri geziyorum. Dünyanın her yerinde sanatçılarla beraberiz. Bienalleri takip ediyoruz.

Trendler konusunda ne söylersiniz? Anladığım kadarıyla trendleri takip etmiyorsunuz?

Evet, hiç ilgilenmiyoruz. Biz trendleri yaratıyoruz. Bizim yaptığımız bir zaman sonra trend oluyor. Şu an Avrupa İstanbul'a kanalize olmuş durumda. Birçok yabancı tasarımcı Türkiye'den etkileniyor. Bizim yap-

tıklarımız da farklı şekillerde etkiliyor. Birçok şeyi ilk kez biz kullanıyoruz. Örneğin ilk defa Londra Chintamani için metalden perde yaptık. Ayrıca cam üzerine çeşitli serigrafiler uyguladık. Hat sanatından bir demir döküm korkuluk oluşturup Les Ottomans'da kullandık. İlk defa metal kullanarak fenerler yaptık. Bunların hepsinde bizim sentezimiz var. Bazıları bunları alıp kullanıyor ve bir ilk diye sunuyor. Tasarımın ilki bilinmeyince ve bu konuda yeterince merak olmayınca bizim tasarımlarımız başkaları tarafından kendilerine aitmiş gibi gösterilebiliyor.

Şu an hangi projeler üzerinde çalışıyorsunuz?

Moskova merkezli bir firmaya Antalya'da çok önemli bir otel yapıyoruz. Konsepti henüz açıklamıyoruz. Firma kendi açıklamalarında Türkiye'nin kesinlikle en iyi, dünyada çok ses getirecek bir otel olacağını söyledi. Her tarafında farklı bir dünya yaşanan bir otel olacak. Dünyanın birçok yerinde projelerimiz sürüyor. Bir taraftan ev, bir taraftan cami yapıyoruz.

Yurtdışında çalışmakla Türkiye'de çalışmak arasında nasıl bir fark var?

Çok farklı. Batı'da zaman bazlı çalışıyor ve ciddi bir rakam alıyorsunuz. Kaliteli tasarımcılar bir saat için en az 125 Pound, ikinci elemanlar 75 Pound alıyor. Bunun dışında masraflarınız için tasarım kadar para alıyorsunuz. Türkiye'de bunlar henüz yerleşmedi. Kuveyt, Suu-

di Arabistan gibi çalıştığım Arap ülkelerinde insanlar ciddi şekilde ikinci ya da üçüncü evlerini yaptırıyorlar. Yabancı tasarımcılar orada çalışıyor. Daha bilgililer. Bizde ne yazık ki zamanın bedeli tam anlaşılıyor. Genç tasarımcılar açısından söylüyorum, kendi zamanlarını sınırlandırıyorlar. Başta iyi paralar almış gibi düşündükleri projeleri zaman bazında değerlendiremedikleri taktirde zarar ediyorlar. Bir de yurtdışında sanat bilinci çok farklı. Yurtdışındaki müşterilerim önce mekana hangi sanat eserlerinin, antikaların ya da modern tasarımların konulacağını soruyorlar. Onlar Rönesans'tan beri alışıklar. Zaten yaşantılarının bir parçası. Biz şu an konurma şeklinde kullanıyoruz.

Sizin yaşadığınız mekan nasıl?

Çok seyahat ettiğim için ne yazık ki kendi evimle ilgilenemiyorum. Koltuğumun bir tarafı patlamış. Kılıfını değiştirmeye fırsatım olmuyor. Evime sanat eseri ya da antika alıyorum, ama evi yenilemek zor oluyor. Aslında sık sık değişiklik yapmayı sevmiyorum. Yapmak istediğim bazı şeyler var ama onları yapamıyorum.

Keşke ben yapsaydım dediğiniz bir yapı var mı?

Hayal ettiğim birçok şey var. Mardin'de Kasimiye Medresesi, Tekfur Sarayı ve Fener Rum Patrikhanesi'ni tasarlamak isterdim. Bir de 1930'larda İstanbul'da yaşayıp bütün binaları yıkıp şehri baştan yapmak isterdim. Çünkü çok acıklı bir durumdayız.

İstem dışı bir reaksiyon olan oturma ihtiyacı, insanlık tarihiyle eş zamanlı bir gelişim gösterdi. Zamanla basit bir yükseltiden statü belirleyen bir ikona dönüştü. İlkçağlarda bir taş ve kütük parçası yerden yükseltmek için yeterliyken, gerçek anlamda ilk iskemle tarih kayıtlarına göre İ.Ö. 3000 yıllarında Mısır'da şekillendi. Diğer yandan Helen Uygarlığı'yla insana verilen değer ve şehircilik kavramının belirmesi aile, ev, mobilya ihtiyacını ve iskemlenin statü için kullanımını doğurdu. Bu dönemde eski Avrupa ırkları hala göçebe ve savaşçı olduğu için kolay taşınan ve dayanıklı malzemelerden basit oturma ve depolama eşyaları yapıldı. Ardından gelen dönemde Roma Uygarlığı ev, yaşam ve politik kültür, güç dengesini ne kadar yüksekte olduğuyla belirledi. Sonraki dönemlerde tüm bu etkileşimler, belirli tekrarlarla yeni tasarımlar oluşturdu.

Fabrikasyon sandalyeler

1800–1900 yılları arasında Sanayi Devrimi'nin gerçekleşmesiyle seri üretime geçildi. Bu, ahşap işçiliğini kötü yönde etkiledi. Tasarımlarda rahatlık ve ergonomiye dikkat edilmeye başlandı. Üretim maliyetlerini azaltma fikri üreticileri ucuz malzemelere yöneltti. Ancak yine de bir parça Yunan etkisi olan tasarımlar da ortaya çıktı.

O dönemin Napolyon Fransası'nda tasarımları, henüz Sanayi Devrimi'nin etkileri görülmediği için daha çok Roma İmparatorluğu etkiledi.

20. yüzyılda Kuzey Avrupa ülkeleri ve Alman stili baskın oldu. İlk defa etkileyici bir tasarımın seri üretimi yapıldı. Alman Richard Riemerschmid tarafından tasarlanan bu ürün fabrikasyona yönelik oluşturuldu. Bu dönemde malzeme yelpazesinin genişlemesi ve sanayinin ilerlemesiyle mobilyalar renklenmeye ve farklı şekiller almaya başladı. Almanya'da günümüz tasarımlarını hala etkileyen Bauhaus hareketi ortaya çıktı. Modern zamanın en üretken tasarımcılarından Alvar Aalto, İskandinav ülkelerinin geleneksel yaklaşımı ve Orta Avrupa'nın sanayici yaklaşımı arasında bir köprü oluşturdu.

Art Deco sandalyeler

İlk özgün formlar ve tasarımlar ağaç bükmelele ortaya çıktı. Tasarım olgusu Avrupa'da 1920'lerde Art Nouveau'yla birlikte başladı. Art Nouveau iç mimaride mobilyalara getirdiği detaylarla modern tasarımın temellerini attı. 1925'ten sonra Art Deco dönemiyle gelişti. O dönemlerde sanayinin ve demir çeliğin gelişmesiyle farklı malzemeler ortaya çıktı. Bunlar tasarım olgusunu hızla geliştirdi. Çünkü yeni bir malzemeye form verebilmek için yeni bir şey yaratmak gerekiyordu.

Hüzünlü sandalyeler

1600 öncesi Avrupa'daki tasarımlar hakkındaki yorumları, yalnızca günümüze kadar gelmiş tablo ve dini mimari eserlerden yola çıkarak anlayabiliyoruz. Rönesans öncesi Romanesk ve Gotik dönemlerde sanat ve her türlü mimari gelişme, derin bir din baskısı altında şekillendiği için keskin, hüzünlü, karanlık bir etkiyi mobilyalarda da görüyoruz. Rönesans ile gelen sanata yatırım ve özgürlük düşüncesi, krallık ve soyluların desteğini alarak paranın etkisiyle en zengin ve üretken dönemine ulaştı.

Hiyerarşik sandalyeler

1600–1700 yılları arasında iri ve mimari hatlara sahip, ahşap mobilya ve mekanlar dönemin resimlerinde de izleniyor. Mekanlar halı ve ağır, kalın kumaşlarla desteklenmeye, renklendirilmeye çalışıldı. Bu dönemde sandalye tasarımları kıyafet ve mekanların modasına

Sandalyenin öyküsü

uyum sağladı. Örneğin "Farthingale" adlı kolları olmayan sandalyeler kabank etekli kıyafetler giyen Ortaçağ kadınının rahatı düşünülerek tasarlandı. Yapımında ise en çok meşe ağacı kullanıldı. Bu dönemdeki Fransız mahkemelerinde sandalye tasarımlarının yalnızca kralar ve hakimler için ve katlanılabilir taburelerin dükler için olması hiyerarşinin sandalye tasarımındaki etkisini gösteriyor.

Politik sandalyeler

Barok dönemde sandalye tasarımında Fransız stili baskınken 18. yüzyılda farklı politik düşünceler hakim oldu. Zamanın başlıca tasarım stili Rococo, tasarımlarında asimetrik formları ve kaya gibi farklı malzemeleri kullandı. 18. yüzyılın ikinci yarısında Neoklasizm'in etkisi yaşandı. ABD'de endüstrinin gelişmesi ve yaşanan devrimle Avrupa'dan fikir akışı durduğu için tasarımlar giderek farklılaştı.

Günümüzün sandalyeleri

Tasarımın bugün geldiği nokta malzemeye bağlantılı. Doğru tasarım malzemeyi zorlayabilmekle orantılı. Malzemenin sınırları ne kadar zorlanırsa tasarım olgusu o kadar gelişebiliyor. 1960'larda vinlex üretildi. Derinin standart boyutlarına bağımlı olan tasarım, istenilen ebatlarda üretilen vinlex'le sınırlardan kurtuldu. Bunun gibi küre straforun yaratılabilmesi de ciddi bir sanayi. Bunun akıl edilebilmesi, armut formunun içine konulması agresif ve tamamen farklı bir oturma elemanı oluşturdu. Mısır'dan gelen Yunan'dan geçen ağır, ağıdalı, insanları kategorize eden stiller bir kenara bırakıldı ve kişilikli bir tasarım ortaya çıktı. İçi strafor dolu, armut koltuk belki de uzay çağının farklı bir yansımasıdır. Malzeme kökenli, malzemeye hizmet eden bir tasarım anlayışının olduğu günümüzde, sandalye tasarımlarında hafiflik ve kullanışlılık ön planda.

Tek "yükseklik" padişahı

Köklerinde göçebe bir toplumun izlerini taşıyan Osmanlı, İslam'ın etkisi ve yere yakın oturma kültürüyle tarihi boyunca sedir, minder ve taburelerle mesafesini korudu. Zaman içinde saraylardaki hiyerarşik mekan bölünmeleri, farklı yüksekliklere kucak açtı. Oturma gibi yemek kültürü de Neoklasizm'in etkileriyle ve Tanzimat Dönemi'ne kadar toprağa yakındı. 19. yüzyılın ilk yarısında ilk Barok saraylar yapılırken masa ve iskemle, hatta ilk yemek odası hayatımıza girdi. İlk gerçek yemek odası Dolmabahçe Sarayı'nda yerini buldu. Avrupa ülkeleriyle ticaret geniş bir pazar açarken Fransa, İtalya, Rusya ve Çin mobilya ve porselenleri Osmanlı pazarı için şekillendirildi. 20. yüzyılın başına kadar Osmanlı'da hiç mobilya üretilmedi.

45 yaşam rehberi

hazırlayan: zeynep cihan

Julian Beever İngiliz bir ressam. Bir sokak sanatçısı. Kaldırımları boyuyor ama kendi geliştirdiği özel bir teknikle. Yolda yürürken topla oynayan bir fok balığı, sokağın orta yerinde altın bulmak için kazı yapan adamlar, havuza atlamaya hazırlanan birini görürseniz şaşırmayın. Bu bir rüya değil, Beever'in yalnızca belirli bir açıdan bakıldığında üç boyutlu görüntü yaratan, "anamorphose" tipi resimleri. Beever 10 yıldır İn-

Beever'in bir projesini bitirmesi ortalama üç gün sürüyor. Yapıtlarını görenler şaşırarak kalmıyor, dahi sokak sanatçısı ile uzun sohbetler edip, Beever'in sanat, siyaset ve hayat görüşü hakkında bilgi almak istiyor.

Beever resimlerini yaparken tebeşirle çalışıyor ve bu üç günlük çalışması süresince hava şartlarının elverişli olması için dua ediyor. "Yağmur yağarsa tüm çabam bo-

Tuvalleşen sokaklar

giltere, Belçika, Fransa, Hollanda, Avustralya ve ABD'de kaldırımlara üç boyutlu çizimler yapıyor. Yağlı boya tabloları ile yakalayamadığı şöhrete kaldırımlara yaptığı resimlerle kavuşan 47 yaşındaki ressam, "Sanat sergilere, kütüphanelere ve kitaplara hapsedilmemeli. Sanat, yalnızca sanat araştırmacıları, tarihçiler ve bilirkişi olarak adlandırılan kişiler için değil, herkes için yapılmalı" diyor.

şa gider, her şey bir anda silinip yok olur ama şu ana kadar bundan korunmayı başardım" diyen ressamın en büyük zevki resim bitince fotoğrafını çekmek. Böylece hem eserini ölümsüzleştiriyor hem de başarısının kanıtına sahip oluyor. "Açık havada çalışmak her zaman bir risk" diyor Beever, "Ne zaman ne olacağını bilemiyorsunuz, bu yüzden resmimi bitirdiğimde büyük bir rahatlık hissediyorum."

“Kolay anlaşılmaktan şikayetçiyim”

Zülfü Livaneli, anlatmaya başlaması zor sanatçılardan biri. Türkiye'nin kültür, sanat ve siyaset yaşamında birçok noktada karşımıza çıkan bir isim. Adının ilk defa duyulmaya başlandığı yıllarda, dönemin şartları gereği yurtdışında olan ve uzunca bir süre Türkiye'ye gelemeyen sanatçının, o dönemde çıkan birçok albümünün kapağını hayatında görmediği kişilerin yüzleri süsledi. Bugün ise Zülfü Livaneli'nin yüzü yediden yetmişe herkes tarafından biliniyor. Ancak geçmişten en büyük farkı, bazılarının onu yalnızca yazar ya da köşe yazarı olarak bilmesi. Bu, Livaneli'nin röportajımızda sözünü ettiği “Kültürel alanda bir yozlaşma hatta bir kriz yaşanıyor” sözlerini de haklı çıkaran bir örnek. Yine de Livaneli'yi yazar, yönetmen, köşe yazarı, müzisyen olarak tanıyan ve siyasi yaşamdaki rolünü bilen büyük bir kitle var.

Livaneli, Türkiye müzik tarihindeki önemli kilometre taşlarından biri. 30 yıl önce bestelediği şarkıları bugün hala dillerde. Livaneli'nin müzik alanında yaptığı çalışmalar John Baez, Maria Farandouri gibi dünya çapında pek çok sanatçı tarafından yorumlandı. Sanat yaşamı boyunca 300'e yakın beste ve 30 film müziğine imza attı. Yalnızca müzik alanında kısıtlı kalmayan Livaneli'nin bugüne kadar yönettiği “Yer Demir Gök Bakır”, “Sis” ve “Şahmeran” adlı üç uzun metrajlı filmi de bulunuyor. Livaneli; Arthur Miller, Elia Kazan, Jack Lang, Vanessa Redgrave, Mikhail Gorbaçov gibi ünlü isimlerle birlikte dünya kültürünün ilerlemesi ve dünya sanatlarının gelişmesine katkıda bulunmak üzere gerçekleştirdiği çalışmalarla da tanınıyor. “Arafta Bir Çocuk”, “Engereğin Gözündeki Kamaşma”, “Bir Kedi, Bir Adam, Bir Ölüm”, “Mutluluk” ve “Leyla'nın Evi” kitaplarının yazarı olan Livaneli, diğer yandan köşe yazarlığını da sürdürüyor.

Livaneli'yle yaptığımız söyleşide “dünya vatandaşı” kavramını da tanımlamasını istediğimizde, “Dünya vatandaşı olmak belli bir bilinç düzeyine, ahlaki olgunluğa erişmiş olmayı gerektiriyor. Belli durumlarda yerel aidiyet kategorilerinin ötesine geçebilmek, hem düşünce hem de eylem alanında insanlığın ortak değerlerinde buluşabilmek an-

Köşe yazarı, yazar, müzisyen, yönetmen, UNESCO İyiniyet Elçisi, eski bir siyasetçi... Tüm bunlarda tek tek ne kadar başarılı olduğunuzu tartışabilirsiniz belki ama şu, tartışma götürmez: Zülfü Livaneli yerel aidiyetlerin ötesine geçmiş, insanlığın ortak değerlerini benimsemiş bir dünya vatandaşı.

lamına geliyor. Her dünya vatandaşının barış idealini, temel insan hakları ve doğanın korunması ilkelerini kendi özel hayatında ve kamusal alanda iş görürken öncelikli olarak gözetmesi gerekiyor" biçiminde tanımlayan Livaneli, aslında bu tanıma uyan bir dünya vatandaşı.

Entelektüel ve aydın kelimelerini sıkça kullanıyoruz. Size göre aydın ve entelektüel ki-me denir? Türkiye'den ve dünyadan kimleri örnek verebilirsiniz?

Aslında aydın ve entelektüel kelimeleri aynı anlama geliyor. Ancak aydın kelimesinin Türkiye'de özel bir tarihsel yükü, bu yükün getirdiği siyasi çağrışımları bulunuyor. Sanırım bu yüzden son zamanlarda; siyasi bağlanımları her ne olursa olsun, okuyan, araştıran, yazan, eleştirel düşünen kişiler için entelektüel sözcüğü tercih edilebiliyor. Böyle bir kullanım uluslararası alandaki "intellectual" tanımına daha yakın düşüyor. Bir sürü örnek verebiliriz. Dünyaca tanınmış entelektüeller arasında Edward Said, Noam Chomsky gibi isimler var.

Türkiye'den kaçak pasaportla çıkmış bugün ise kırmızı pasaporta sahip bir sanatçı-sınız. Bu süreç size neler hissettiriyor? Türkiye'nin geleceğini, gelişimini bu süreci de göz önüne alarak değerlendirebilir misiniz? Geleceğin Türkiye'si'nin bugünkünden farkı ne olacak?

Bugünden geriye dönüp bakınca bu değişim beni şaşırtmıyor. Dünya çapında etkili olan siyasi ve ekonomik süreçlerin dayattığı değişime direnmek zor. Türkiye de hem kendi iç dinamikleriyle hem de dış dinamiklerin etkisiyle insan hakları ve demokrasi alanında önemli gelişmeler kaydetti. Geleceğin Türkiye'sinin bugünden farkı konusunda ise ancak temennilerimi söyleyebilirim. Umarım gelecekte Türkiye, geçmişten getirdiği temel siyasi ve ekonomik sorunları çözer ve Türkiye vatandaşlarının gelir dağılımı ve yaşam standartları arasındaki büyük uçurum ortadan kalkar. Gerçek bir toplumsal barış ortamı ancak ondan sonra mümkün olabilir.

Zaman içerisinde sosyal ve siyasi alanda ve de sanat anlamında Türk insanında gözlemediğiniz değişim nedir?

Bu çok geniş kapsamlı bir soru. Ama genel olarak baktığımızda, değiştiğiniz üç alan da dahil olmak üzere hayatın tüm alanlarını, dolayısıyla bireyleri etkileyen hatta şekillendiren bir olumlu bir de olumsuz gelişmenin el ele gittiğini söyleyebiliriz. Bir yandan özgürleşme var; farklı düşüncelerin ifadesi, farklı kimliklerin görünürlüğü, kültürel çeşitliliğin kabulü arttı. Öte yandan kültürel alanda bir yozlaşma, lümpenleşme, değerlerin yitimi, hatta çok karamsar olma pahasına söylüyorum, bir kriz söz konusu.

Ekonomi ve eğitim gibi unsurlar ile sanat arasında nasıl bir ilişki bulunuyor? Türkiye'de bu ilişki sanatı nasıl etkiliyor?

Bu alanlar arasında burada tümünün çözümlenmesi imkansız olan karmaşık ve çok yönlü ilişkiler var elbette. Ama en dolaysız olarak gördüğümüz ilişki şu: Türkiye'nin ekonomik kalkınmasını tam olarak gerçekleştirememiş olması, büyük şehirlerde bile kusursuz olmaktan uzak olan eğitim imkanlarından Türkiye nüfusunun büyük bölümünün mahrum oluşu, çocuklarımızı en iyi şekilde yetiştiremediğimiz anlamına geliyor. Bu da sanat alanındaki üretimin düzeyini, niteliklerini doğrudan etkiliyor.

Yönetmen, müzisyen yazar gibi birçok farklı kimliğinizin olmasının nedeni kendinizi bir dalda yeterince ifade edememiş olmak mıdır? Temelde neyi ifade etmek istiyorsunuz?

Hem sanatın farklı dallarında hem de hayatta farklı alanlarda aktif, üretken olmak benim için çok önemli. Kişisel özelliklerim, bilgim ve donanımlarım müsaade ettiği ölçüde kendimi farklı alanlarda, farklı işlerle ifade etmeyi seviyorum. Temelde şunu anlatmak istiyorum diye özetlemem zor, ama yaptığım tüm işlerin ortak özelliği insanlığın ortak değerleri olduğunu ya da olması gerektiğini düşündüğüm barış, kardeşlik, insan hakları, doğa sevgisi gibi değerleri yüceltiyor olmalarıdır.

“Bir yandan özgürleşme var; farklı düşüncelerin ifadesi, farklı kimliklerin görünürlüğü, kültürel çeşitliliğin kabulü arttı. Ama öte yandan kültürel alanda bir yozlaşma, lümpenleşme, değerlerin yitimi, hatta çok karamsar olma pahasına söylüyorum, bir kriz söz konusu.”

Türkiye’de eskiden var olan sıcak insan ilişkilerinin bugün azalması, “Dünyayı güzel-lik kurtaracak” anlayışının tersine bir yolculuk olarak yorumlanabilir mi?

Artan şiddet konusunun Türkiye’nin en önemli sorunlarından biri olduğunu düşünüyorum. Zaten bu yüzden Meclis’te de bu sorunu gündeme getirme gereği duydum. Türkiye’de son aylarda güvenlik sorunu giderek daha çok ağırlığını hissettirmeye başladı. Son bir aylık haberleri gözden geçirdiğiniz zaman dahi sırtınız ürperiyor. Hepimiz görüyoruz ki Türkiye’de toplumsal dokunun dikişleri tek tek atıyor. Bu ortamın nedeni, toplumsal değerler sisteminin çökmüş oluşu. Diğer bir deyişle bir kültür krizi. Bu anlamda güzellikten uzaklaşıyor olduğumuzu inkar edemeyiz ne yazık ki.

Edebiyatın, müziğin, sinemanın ve siyasetin hayatınızdaki sıralaması nedir?

Her birinin yeri ayrı elbette, hayatımın farklı dönemlerinde bu alanlardan biri diğerlerinden daha öne çıkmış olabilir. Genel bir sıralama yapmak zor ama bugün için konuşursam zaman ve enerjimin çoğunu edebiyata ayırmak istediğimi söyleyebilirim.

Zülfü Livaneli dendiğinde, ilk hangi kimliğinizin akla gelmesini isterdiniz? Kendinizi hangi sıfatlarla tanımlarsınız?

Ben her şeyden önce kendimi bir sanatçı olarak görüyorum ve bu kimliğimle hatırlanmak isterim. En değer verdiğim özelliklerim arasında özgür ve eleştirel düşünebilme yetim ve de merhamet duygum var.

Ülke sorunlarını Meclis’ten de izlemiş bir sanatçı olarak Türkiye’de yaşanan en büyük sorunun ne olduğunu düşünüyorsunuz?

Türkiye’nin temel sorunlarına baktığımızda bu sorunların yüzyıl içinde aynı kaldığını görüyoruz. Yani 1906 yılındaki problemlerle 2006 yılında karşı karşıya olduğumuz problemler aynı: Doğu sorunu, Ermeni meselesi, ekonomik krizler, Batı ile olan ilişkiler. Bir imparatorluk kaybedildi ve Cumhuriyet kuruldu; ama bu sorunlar yüz yıldır çözülmedi. Pekî bu sorunlar neden çözülüyor? Ben bu soruya yanıt vermeye ça-

lıırken kültür konusuna vurgu yapmak istiyorum. Kültür, dil ve tarih bir toplumu oluşturmada, dönüştürmede ve çağdaş yurttaşın yaratılmasında son derece önemli bir role sahip. Ne yazık ki Atatürk’ten sonra gelen yöneticiler kültür, dil ve tarihe yapılacak vurgunun önemini iyi değerlendiremediler. Emir, yasak ve tüzüklerle toplumu yönetmeye çalıştılar. Ancak esas mesele kültürdür. Türkiye’de de ekonomik krizlerden çok daha yoğun olarak yaşanan kriz bence bir kültür krizi. Bir ülkenin ruhunu yaraladığınız zaman, ekonominin ve siyasetin bu yarayı iyileştirmesi çok zor oluyor. Ekonomik krizler olduğunda bize 10 milyar Dolar borç verecek bir IMF olacaktır, ancak yok olmuş değerlerimizin yerine bize yeni değerler sağlayacak bir kurum ne yazık ki yok.

Sanatçıların yetki sahibi oldukları dönemde bile sorunların çözümünde zorluk yaşanmasının ve bazen çözümsüz kalmalarının nedenleri sizce nedir?

Sözünü ettiğimiz sorunlar teker teker bireylerin çabaları ile çözülebilecek sorunlar değil ne yazık ki. Ortak bir irade gerekiyor.

Sizce İstanbul’un en önemli ihtiyacı, en önemli sorunu nedir? İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı’na tekrar aday olmayı düşünüyor musunuz?

İstanbul’un en önemli sorunu göç kaynaklı çarpık kentsel gelişme. Birbirinden ayrı gibi görünen birçok sorun son tahlilde buna bağlanıyor diye düşünüyorum. Büyükşehir Belediye Başkanlığı’na ise tekrar aday olmayı düşünmüyorum.

UNESCO İyiniyet Elçisi olarak neler yapıyorsunuz?

Kültürel alandaki çalışmalarım nedeniyle UNESCO İyiniyet Elçisi olarak seçildim. UNESCO, İyiniyet Elçileri’ni uluslararası alanda ün ve saygınlık kazanmış kişiler arasından seçiyor. Bu kişilerden, eğitim, kültür, bilim, iletişim alanındaki UNESCO projelerine dikkat çekmelerini ve bu projelerde etkin olarak çalışmalarını bekliyorum. 10 yıldır İyiniyet Elçiliği görevini yerine getiriyor olmaktan mutluluk duyuyorum. Bir sanat-

çı olarak barış ve insan hakları ideallerinin ileriye taşınmasına elimden geldiğince katkıda bulunuyor olmak benim için çok önemli.

Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğiyle ilgili neler düşünüyorsunuz?

Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğinin çok önemli ve vazgeçilmemesi gereken bir hedef olduğunu düşünüyorum. AB içinde Türkiye'nin tam üyeliğine karşı olan odaklar elbette var. Ama Türkiye yine de AB mücadelesini sürdürmeli.

Orhan Pamuk'un Nobel Ödülü almasını nasıl yorumluyorsunuz?

Hem Türk edebiyatı için hem de Orhan için çok sevindirici bir olay. Orhan Pamuk'u yürekten kutluyorum. Bence Nobel gibi bir ödülü gündelik siyasi tartışmaların ötesinde değerlendirmek gerekiyor. Üç beş yıl sonra bu tartışmaları kimse hatırlamaz ama Türkiye'nin bir Nobel ödülü kazanmış olduğu gerçeği hafızalardan silinmez.

Pek çok farklı alanda çalışmalar gerçekleştirebilmenizın sırrı nedir? Türkiye'de çoğunluk zamandan şikayet ederken zaman yönetimini nasıl gerçekleştiriyorsunuz?

Farklı alanlarda üretiyor olmak benim için çok önemli ve bu benim içimden gelen bir şey. Zaman bana da yetmiyor doğrusu, elimden geleni yapıyorum.

Çalışmalarınız arasında "Keşke yapmasaydım" ya da "Keşke şöyle yapsaydım" diye düşündüğünüz bir şey oldu mu?

Elbette sonradan baktığımda bir çalışmamla ilgili olarak şurasını şöyle yapsaydım dediğim olmuştur ama hatırladığım büyük bir pişmanlığım yok.

En son kitabınız "Leyla'nın Evi"nde tarihe dokunurken çok farklı dünyaları bir araya getiriyorsunuz. Bu kitabınızın hikayesi nasıl ortaya çıktı?

İki yıl önce Avrupa Film Akademisi'nin bir toplantısına katılmak üzere İtalya'nın kuzeyindeki Como Gölü'ne gitmiştim. Dönüş yolunda "Leyla'nın Evi" heyecanı bastı be-

ni, sürekli notlar aldım neredeyse kitabın iskeleti orada ortaya çıktı.

Kitapları yabancı dillere çevrilen ender Türk yazarlarından birisiniz. Kitaplarnızın yabancı dillere çevrilmesinde en önemli etken nedir? Yabancıların ilgisini ne çekiyor?

"Yabancıların ilgisini şu çeker" demek işi basitleştirmek olur. Ama şunu da teslim etmek lazım. Türkiye çok ilginç bir ülke, çok güzel bir doğası, çok zengin bir tarihsel ve kültürel birikimi var. Yabancılar Türkiye'yi yeni yeni tanımaya başlıyorlar. Bu ülkenin modernlik ve gelenek arasındaki çelişkileri, inanılmaz enerjisi, kültürel çeşitliliği onları hem şaşırtıyor hem de son derece ilgilerini çekiyor. Bu kısmen ötekine, farklı olana duyulan merak. Ama bu işler biraz da zamanla, yavaş yavaş edinilen mevzilerle oluyor. Benim kitaplarımın yurtdışı serüveni başlayalı uzun yıllar oldu. İlk kez 80'lerin başında hikayelerim Almanca'ya çevrilmişti. Roman ve hikayelerim o günden bugüne birçok dile çevrildi.

Romanlarınızda bugüne kadar en beğendiğiniz karakter hangisi oldu, neden?

Bir ayırım yapmam güç, yarattığım her karakterin benim için ayrı bir önemi var. Ama son yıllarda yarattığım kadın karakterleri özellikle seviyorum. Mutluluk'un Meryem'ini, Leyla'nın Evi'ndeki Leyla ve Roxy'yi...

Türkiye'de değerinizin yeterince bilinmediğini düşünüyor musunuz?

Aslında değerimin bilinmediğinden değil de "çok kolay anlaşılıyor" olmaktan şikayetçiyim. Yani kolayca kategorize edilmekten, söylediklerimin basite indirgenmesinden. Onun için "Beni bu kadar kolay anlamayın" diyorum.

"Yeter artık yoruldu" deyip her şeyden uzaklaşma duygusuna kapılıyor musunuz?

Geriye dönüp sanatla geçen 35 yıla baktığımda acısıyla tatlısıyla dolu dolu geçmiş yıllar görüyorum. Zaman zaman "yeter artık" duygusuna kapılıyorum ve bunun normal olduğunu düşünüyorum.

Rüyalar gerçek olsa...

Sabah uyandıığımızda etkisinden kurtulamadığımız rüyalar sayesinde gün boyu kendimizi iyi ya kötü hissedebiliyoruz. Bazen rüyalar hafızamızda silik bir hatıra gibi kalıyor, biz hatırlamaya çalıştıkça uzaklaşıp gidiyor. Üzerinde birçok araştırma yapılan, kimi zaman gelecekte haber verdiğine kimi zamansa bilinçaltının oyunu olduğuna inanılan rüyalarla ilgili kesin bir bilgi yok. Çoğu bilim adamı rüyaların gelecekle hiçbir ilgisi olmadığını konusunda hemfikir.

Freud ile başlayan ve rüyaların bilinçaltından kaynaklandığını savunan psikodinamik yaklaşım rüyaların işlevi hakkında en bilinen açıklamayı getiriyor. Freud, terapilerinde hastaların gizli dünyalarına ulaşmak için rüyaları kullanıyor ve buradaki imgelerden analizler yapıyordu. Freud'a göre rüyalar gizli anlamlı ve görünür içerikli olanlar olmak üzere ikiye ayrılıyordu. Görünür içerik günlük hayatımızda yaşadıklarımız sayesinde oluşurken, gizli içerik bilinçaltının sembollerini taşıyordu ve analizler için asıl önemli olan da buydu.

Freud'un ardından gelen teorisyenler de bu ayrıma sadık kaldı ve Carl Jung bu alandaki çalışmalarıyla ünlendi. Jung, rüya açıklamalarını bir adım öteye götürerek, tekrarlayan rüyaların çözülmemiş sorunları ifade ettiğini öne sürdü. Bilinçaltı, sorunları sembolik olarak ifade ediyor ve bunlara dikkat çekmeye çalışıyordu. Jung'un rüya çalışmalarına en radikal katkısı, tüm insanlarda or-

tak olan ve doğduğumuz anda oluşup bilinçdışının çok derinlerinde bulunan kolektif bilinçdışı teorisiydi. Rüyalarındaki imgelerle ortak bilinçdışına ulaşılabilir ve içeriği analiz edilebiliyordu. Jung emekli olduğu güne kadar 80 bin rüyayı analiz etti ve terapilerinde kaygı, depresyon gibi sorunları rüyalar yoluyla çözmeye çalıştı.

Gündüz yaşadıkların gece de rüyada

İlerleyen araştırma teknikleri sayesinde rüya araştırmalarında daha bilimsel sonuçlara ulaşıldıkça psikodinamik yaklaşım yerini daha bilişsel yaklaşımlara bıraktı. Rüyaların günlük hayatımızda yaşadıklarımızın, çevredeki uyaranların ve zihinsel işleyişlerin bir sonucu olduğu fikri yaygınlaştı. Rüyaların bazen gün içinde çözü-

Her gece ortalama iki saat rüya görüyoruz. İnsan, hayatı boyunca yaklaşık altı yıl rüya görüyor. Kimi zaman günlük hayatımızda asla yaşayamayacağımız deneyimler ediniyor, mantık sınırlarının dışında görsel öğelerle karşılaşılıyor.

münü bulamadığımız kimi soru ve sorunlara çözümler üretebileceği fikrini destekleyen bilişsel yaklaşım, çoğu insanın yaşadığı bu deneyime de bilimsel bir açıklama getirmiş oldu.

Biyolojik açıklamalarsa, rüyaların öğrenmeye ve gereksiz bilgileri beyinden atmaya yaradığı görüşünde. REM dışı uyku sırasında bu yeni bilgiler yeniden gözden geçirilirken, REM sırasında da eski bellek silinerek yeniden yapılandırılıyor. Son yıllarda yapılan araştırmaların çoğu da rüyaların öğrenme, depresyon ve duygusal durumla ilişkisi ve uykusuzluğun belleğe etkisi üzerinde yoğunlaşıyor. Uyumanın ve REM aşamasına geçerek rüya görmenin öğrenmeyi kolaylaştırdığı yönündeki bulgular da bu yaklaşımı destekliyor.

Rüyadayım ve farkındayım

Tekrarlayan, korkutan ya da mutlu eden rüyaların yanında çok farklı bir rüya türü de son yıllarda üzerinde çalışılan konular arasında yerini aldı. Bilinçli rüyalar adı verilen bu türde, rüya gören kişi rüyada olduğunun farkında oluyor ve rüyasında gelişen olayları kontrol edebiliyor.

Bilinçli ya da açık rüyalar normal rüyalara göre daha canlı, daha gerçeğe yakın oluyor ve daha rahat anımsanabiliyor. Böyle bir deneyim yaşayan kişiler genellikle bir anda rüyada olduklarını fark ettiklerini, daha son-

ra da uçmak ya da yüksek yerlerden atlayıp zarar görmemek gibi gerçek hayatta mümkün olmayan şeyleri deneyip, kendi kontrollerinde hareket edebildiklerini belirtiyor.

İnsanların büyük bir bölümü hayatları boyunca bir iki kez özellikle de çocuklukta bilinçli rüya görüyor. Ancak bilinçli rüya görmeyi kolaylaştıran teknikler kullanarak bu sayıyı artırmak ve bilinçli rüya görmeyi öğrenmek de mümkün. Bilinçli rüyalara giden ilk adım rüyaları daha iyi hatırlamayı başarmaktan geçiyor. Bunun için de yatağın başına konacak bir deftere notlar almak ya da gün içinde gece görülen rüyaları düşünüp hatırlamaya çalışmak öneriliyor.

Rüyalar daha rahat anımsanmaya başlandıkça bilinçli rüya denemelerine de başlanabiliyor. Bir sonraki aşamada gerçeklik testi yapmak öneriliyor. Günlük hayatımızda yaptığımız çoğu şeyin rüyalarda yapılmasının mümkün olmamasına dayanan bu test sayesinde, birey günlük hayatında gerçeklik testi yapmaya alıştıktan sonra zamanla rüyalarında da yapmaya başlıyor. Rüyalarda yazılar genellikle okunamıyor ya da sabit kalmıyor, zaman göstergeleri tutarlı çalışmıyor ve objeler fizik kurallarına uymuyor. Rüya yapılacak ve bu öğeleri içerecek bir gerçeklik testi sayesinde kişi rüyada olduğunu anlayabiliyor ve rüyasını kontrol etmeye başlıyor.

Uyku evreleri ve rüya

Uyku birbirini takip eden iki temel evreden oluşuyor. Beyin dalgalarını ölçen EEG adlı makine sayesinde bu evreler ölçülebilir. Kişi uyumaya başladığı andan itibaren evreler arasında dolaştıkça beyin dalgalarında değişim gözleniyor. Evreler iki temel bölüme ayrılıyor. Bunlardan ilki REM-dışı uyku ve kendi içinde dört aşaması var. REM-dışı evrede birinci aşamadan dördüncü aşamaya geçildikçe uyku derinleşiyor, kaslar gevşiyor ve solunum yavaşlıyor.

Dinlendirici ya da derin uyku olarak bilinen ve 90 dakika süren bu bölümün ardından REM uykusu başlıyor. Hızlı göz hareketleriyle tanımlanan bu dönemde kişinin gözleri göz kapağının altında sürekli titriyor. Beyin dalgaları derin uykudan çok farklı, uyanıklık haline daha yakın oluyor. Nabız ve kan basıncı yükseliyor, soluk alıp verme hızlanıyor. Hala uyuyor olsak da beynimizin bazı bölümleri aktif halde çalışıyor. Rüyaların büyük kısmı REM uykusunda görüldüğü için bu uyku evresi rüya araştırmalarında önemli rol oynuyor. Örneğin rüyalarımızın içinde anlamlandırması zor şekiller, garip objeler görmemiz REM uykusu boyunca beynin mantıksal işleyişinden sorumlu ön bölgenin aktif olmamasından kaynaklanıyor. Aynı şekilde rüyalarda yoğun duygular hissedebilmemiz de beynin "amygdala" bölgesinin aktif olması sayesinde gerçekleşiyor.

Ah o gemide ben de olsaydım

Uçsuz bucaksız mavilikte ilerleyen tekneler ve dünyanın dört bir yanını gezen denizciler karadaki birçok insan için imrenilen figürler oldular. Uzak yol kaptanı Faruk Üründül'ün "Öteki Denizler" adını verdiği sergisinde yer alan kareler "Ah o gemide ben de olsaydım" diye düşünenleri açık denizlere davet ediyor.

Uzak yol kaptanı Faruk Üründül, Öteki Denizler adlı sergisinde, kaptanlığını üstlendiği geminin güzergahında yaşananları ve karşılaştığı insan manzara- larını sunuyor. Geminin rotasında yer alan Hindistan, Tayland, Tanzanya, ABD, Hollanda ve Kanada'nın limanlarında yaşananların yanı sıra fırtınalar, balina, yunus ve fok sürüleri de Üründül'ün 190 metrelik kuru yük gemisinden bizlere ula- şıyor.

1981-1999 yılları arasında Türk Deniz Kuvvetleri'nde deniz subayı olarak görev ya- pan Üründül, 2000'den bu yana ticaret gemilerinde uzak yol kaptanı olarak görev yapıyor. İngilizce karşılığı "ocean going master" ya da "ocean route" olan uzak yol kaptanlığı tam karşılık olarak "okyanus geçen, okyanus giden kişi" anlamını taşıyor. Üründül, özellikle okyanuslarda doğayla mücadele ettiği anlarda İngilizce anlamının tam karşılığını bulduğunu söylüyor. Üründül, "Okyanuslarda dolaştığımız zaman yaptığınız işin farklı olduğunu anlıyorsunuz. Son seyahatimde Pasifik'te çok kötü hava koşullarında kaldım. 12 metrelik dalgalar vardı. Hayatımda ilk defa o kadar yüksek dalga gördüm. Kore'ye gidiyorduk ve varmamıza dokuz gün kalmıştı. Günler geçi- yordu, ama ne zaman hesaplasam varmamıza hala dokuz gün kaldığını görüyordum. Geminin pervaneleri ve makinesi tam kapasite çalışmasına karşın fırtına nedeniyle günler boyunca yerinden kımıldayamadı" diyor.

Uzak yol kaptanlığının yanı sıra 1994'ten bu yana profesyonel olarak fotoğrafçılıkla ilgilenen Üründül, denizde olmanın asıl zor yanının psikolojik mücadele olduğunu söylüyor. "Aylar boyunca denizde kaldığınızda aynı zamanda kendinizle de çok faz-

la baş başa kalmış oluyorsunuz. Okyanusun ortasında başınıza bir iş gelse size en erken 10 günde ulaşılabilir. Gemi zor duruma düştüğünde hemen helikopter gele- cek, kurtaracak sanılıyor. Oysa günümüz teknolojisi yalnızca gelişmiş ülkelerde var. Tüm dünya gelişmiş ülkelerden ibaret değil. Endonezya ya da Batı Afrika sahilinde helikopteri nerede bulacaksınız? Sesinizi birinin duyup yardıma gelmesi günler sürer. Denizde, doğa dışında bu psikolojiyle de mücadele etmek gerekiyor" diyor.

Deniz tutkunuz ne zaman başladı?

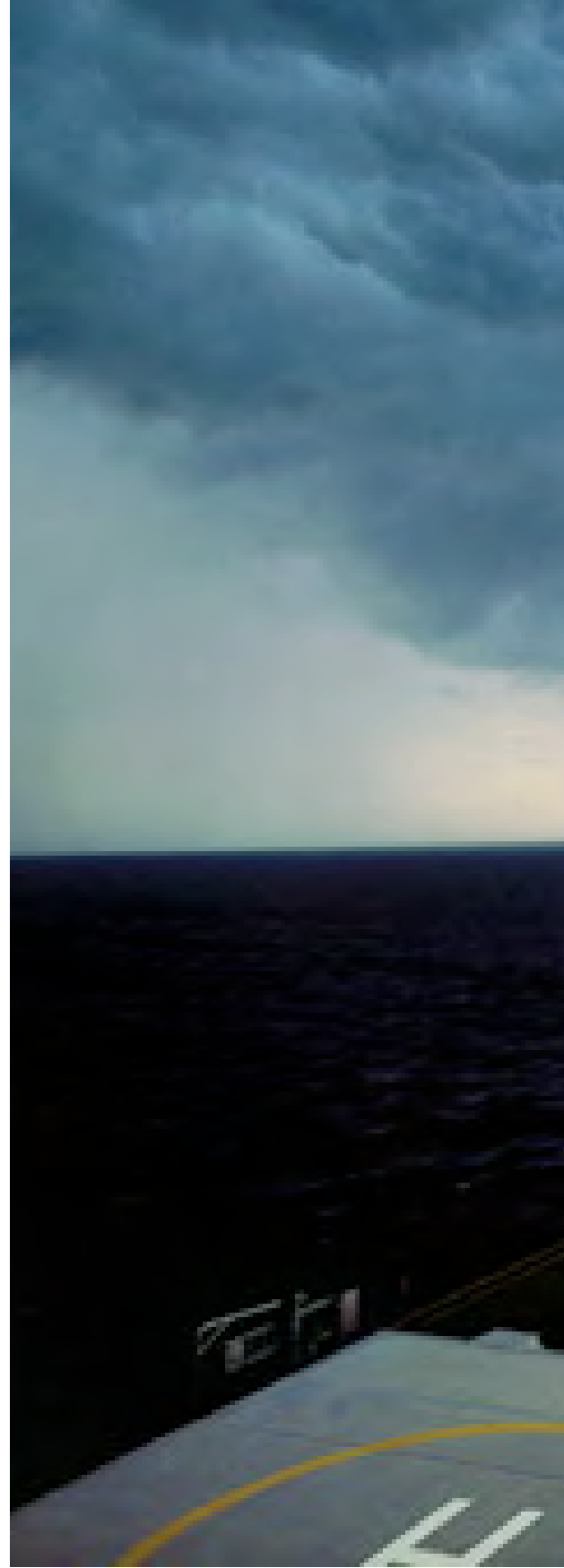
Deniz ve fotoğraf tutkusu aynı anda başladı. Deniz tutkumda Bostancı'nın büyük et- kisi var. Çocukluğumda Bostancı denizle iç içe bir mahalleydi. Heybeliada'da oku- yan denizciler gelirdi ve mahallede uzak yol denizciliğinde çalışan insanlar vardı. Ben de deniz lisesine girdim ve denizciliği meslek edindim. Deniz Kuvvetleri'nde 18 yıl kadar çalıştıktan sonra ayrıldım. 1999'dan itibaren ticaret gemilerinde çalışmaya başladım. Fotoğraf maceram ise profesyonel anlamda 1994'te başladı. Fotoğraf ve deniz dışarıdan bakınca bir eli yağda bir eli balda işler gibi gözüküyor. İşin aslı için "al birini vur ötekine" denebilir. Çünkü ikisi de düzenli hayata uymayan işler. İçinizde sürekli bir gitme isteği bulunuyor. Nedeni olması da gerekmiyor. İlla ki bir şekilde ye- ni dünyalara açılmak istiyorsunuz.

Gitmek duygusunu tarif edebilir misiniz? Çoğu insan gitmeyi istiyor ama çok azı baş- şarabiliyor.

Öncelikle gitme isteğinin ve başarabilmenin maddiyatla ilgisi yok. Gitme duygusu baskın hale geldiğinde bütçe, düşüneneğiniz en son unsurlardan biri oluyor. Zaten

54 fotoğraf: Öteki Denizler

gerçekten gitmek isteyince bütçenizi buna uygun biçimde düzenleyebilirsiniz. Gitmeden yapamayacağınızı anladığınız an yollara düşüyorsunuz. İçinizde kaynamaya başlıyor. Bir de durmakla bir şey elde edemediğinizi fark ediyorsunuz. Durağan bir hayatın içinde kazandığınızı zannederken kaybediyorsunuz. Bir defa gitmeyi becerebildiğinizde arkası geliyor. Ortaokuldayken deniz kıyısında oturur, bir yelkenliyle Atlantik'i geçme hayali kurardım. Böyle düşlerle başladı. Tabii sonradan insanın bu kadar iddialı düşleri kalmıyor. Hayat törpülüyor. Yine de hep söylerim; bir yere gitmek istiyorsanız çantanızı hazırlayacaksınız ve evden çıkacaksınız. Evde otururken "yarın şunu yapacağım, bunu yapacağım" diye düşünerek hiçbir yere gidemezsiniz. Evdeyken sizi biçimlendiren, yönlendiren, sınırlayan her şeyin birer temsilcisini görüyorsunuz.

Denizci ya da fotoğrafçı olarak gitmenin farkı nedir?

Denizci olarak gittiğinizde oradaki insanlarla iş yapıyorsunuz. Böylece iletişime geçiyorsunuz ve daha yakından tanıma fırsatınız oluyor. Fotoğrafçı olarak gittiğinizde ise daha çok dışardan gözlem yapabiliyorsunuz.

Kaç ülke gördünüz?

Denizci olarak birçok yere gittim ama oraları gördüğümü söyleyemem. Çünkü gemi hayatı çok yoğun. Limanlarda gezip görme fırsatını pek bulamıyoruz. Eskiden yükleme ve boşaltma işlemleri 20-30 gün sürebiliyordu. Bugün ise birkaç güne düştü. Dolayısıyla çıkıp dolaşma imkanı bulamıyoruz. Uzun süre kalıp dolaşabildiğim yerler ise fotoğrafçı olarak da gittiğim Özbekistan, Türkmenistan, Moğolistan, Sibiry, Kırgızistan, Hollanda, Almanya, İskoçya, Tanzanya, Avustralya ve Hindistan.

Gittiğiniz yerler arasında sizi en çok etkileyen hangisi oldu?

Fotoğrafçı olarak Moğolistan'ı çok beğendim. İnsanları muhteşimdi. 1999'da gitmiştim. O dönemde Rusya, Moğolistan'dan desteğini çekmişti. Moğollar birden bire kapitalin hakim olduğu bir dünyanın içinde buldular kendilerini. Yalnız kalmışlardı ve çok zor durumdaydılar. Ellerinde Batılıların hoşuna gidecek ufak tefek ne varsa satıyorlardı. Bunu yaptıkları için ne kadar çok utandıklarını, yüzlerinin kızardığını görebiliyordunuz. Çok onurlu insanlar. Denizci olarak gittiğim yerlerden ise en çok etkileyen Zan-

zibar oldu. Zanzibar'da deniz ticareti doha adı verilen teknelerle yapılıyor. Denize çok dayanıklı tekneler olmamasına karşın bin yıldır bu tekneleri kullanıyorlar. Bu beni çok etkiledi. Bizler bütün uygarlığın hep Batı'da olduğunu zannediyoruz. Oysa dünyanın dolaşınca büyük bir öykünün küçük parçaları olduğunuzu fark ediyorsunuz.

Gemi yaşamını anlatabilir misiniz?

Bir arkadaşım "Okyanusta giderken ne yapıyorsunuz ki?" diye sormuştu. Dışarıdan bakınca gemi dümdüz gidiyor. Sürekli sağa dönmek, sola dönmek gibi işler yok. Dolayısıyla "Gemidekiler bütün gün oturuyor" gibi bir algılamaya yol açıyor. Oysa okyanusta giderken bile günde 12 saat mesai yapıyorum ve işleri yetiştiremiyorum. Çünkü bürokratik işlemler çok uzun sürüyor. Sürekli kayıtlarla uğraşmak ve birtakım belgeler hazırlamak zorundasınız. Türkiye'de bürokrasiden yakınıyoruz, ancak dünyanın dört bir yanında aynı dert var. İşin tuhaf tarafı, teknoloji geliştikçe bürokrasi de artıyor. Eskiden insanlar gemilerinin mevkilerini şirketlere haftada bir kez bildiriyordu. Bugün bu iş her gün yapılıyor. Hint limanlarına gittiğinizde 70-80 sayfalık gümrük do-

kümanları hazırlıyorsunuz. ABD gibi ülkelerde bunun yarısı kadar bir doküman yeterli oluyor, ama oralarda da tek bir harf hatası yaptığınızda sorun çıkarabiliyorlar. Böyle ilginç detaylarla uğraşıp duruyorsunuz.

Fotoğrafları ne zaman çekiyorsunuz?

Fotoğraf için kısıtlı zamanım oluyor. Gemide önce geminin işleri gelir. Çünkü gemide sorumluluklarınız tamamen size aittir. Yerinize yapacak biri yoktur. Bir de fotoğrafçılığın "Güzel bir şey gördüm, hemen gidip çekeyim" mantığıyla yapılamayacağına inanıyorum. Çekmeden önce sahneyi uzun süre izlerim. Işığa, kompozisyona bakarım. Çektiğim zaman bir şeyler anlatacağına inanırsam çekirim. Genellikle limanda ya da denizde çekmek istediğim kare üzerine düşünüp bazen günler sonra gidip çekiyorum. Zanzibar'da buğday tahliye eden işçileri çekmiştim. Tahliye 15 gün sürdü ve ben ancak 14. günde gidip çektim. Hem ancak vakit bulmuştum hem de o ana kadar çekme fikri kafamda oturmamıştı. Orada çektiğim kare serginin afişlerinde yer aldı. Dışarıdan öyle görünse de denizlerde rahat rahat gezip karada eğlendiğimiz bir iş değil bu.

Gitmek güzel, ama sizinki gibi hiç durmadan bir yerlere gitmek de güzel mi?

Böyle bir hayatın içinde insan evini müthiş biçimde özleyiyor. Denizdeyken en çok Boğaz'ı özleyorum ve İstanbul'a geldiğimde Boğaz'a gidip özlemimi dindirdikten sonra eve kapanıyorum. Yaklaşık 15 günlük bir rehabilitasyon evresi geçiriyorum. Ancak bu 15 günün sonunda kendimi normal yaşama hazır hissediyorum. Okyanusta giderken günler boyunca deniz ve bulut dışında herhangi bir şey görmüyorsunuz. Sudaki en küçük kıpırtı sizi heyecanlandırıyor. Gemilerle yarışan yunuslar, balina ve fok sürüleri birer sürpriz olarak karşınıza çıkıyor. Yaşamınıza renk katıyorlar. Bu küçük sürprizler gemide uzun süre gitmeyi katlanabilir kılıyor. Sürprizlerin tadını çıkarabiliyorsunuz. İstanbul'da, şehrin karmaşası ve yoğunluğu içinde insanlar bu tarz küçük sürprizlerin farkına varamaz. Denizde daha çok hissediyorsunuz.

Tehlike anlamında kötü sürprizler yaşadınız mı?

Denizde hava en tehlikeli sürprizlerden biri. Ayrıca korsan tehdidi de ciddi bir tehlike. Singapur, Malezya ve Endonezya'nın yer aldığı, dünya deniz ticaretinin yoğun noktalarından

Malaka Geçidi'nde çok sık korsan saldırıları gerçekleşiyor. Gemiye çıkıp bir şeyler çalıyorlar. Hatta son dönemde şiddetin boyutu mürettebatı esir almaya kadar tırmandı.

Korsan saldırısına uğradınız mı?

İki kez karşılaştık. Birisi Nijerya'da gerçekleşti. Sahilden yaklaşık 30 km. açıkta demirlediğimiz bir gece yaklaşık sekiz kişi ellerinde palalarla gemiye çıktılar. Mücadele ettik, ancak ticaret gemilerinde silah bulundurulmadığı için birtakım şeyleri çalmalarına engel olamadık. Endonezya'da ise nöbetçinin bir hareketlilik fark etmesiyle alarm verdik ve geminin baş tarafında reisi esir aldıklarını gördük. Altı kişi gemiye çıkmış ve reisi bağlayıp saat, şapka gibi şahsi eşyalarını gasp edip kaçmışlardı. Ambar ve deponun özel kilit sistemi bulunduğundan açamamışlar. Bu tarz korsan tehditleri dünyanın her yerinde yaşanıyor ve giderek artıyor. 11 Eylül'den sonra dünyada bir paranoya tırmanıyor. Bu paranoya sonucunda limanlarda fotoğraf çekmek de artık zorlaştı. Eski den makineyi alıp limanda çekebiliyordunuz. Şimdi birisi gördü mü engelliyor. Ancak geminin içinde bir çalışma yapmak mümkün. Özbekistan'da Aral Gölü'nün kıyısında

çekim yaparken elimizde vize olmasına karşın polis bizi durdurdu ve karakola gitmemiz gerektiğini söyledi. Karakola gitmemek için tartıştık ve polisi arabadan atarak kaçmak zorunda kaldık. Fotoğrafçı olarak yaşadığım tehlikeli anlardan biriydi.

“Öteki Denizler” projesi hangi güzergahta gerçekleştirildi?

“Öteki Denizler” projesinde yaklaşık iki yıl süren bir çalışmanın sonucunda çektiğim 2 bin kareden 40 tanesini sergiledik. Bu kareler dört ayrı deniz yolculuğunda çekildi. Sergide genellikle Hindistan, Zanzibar ve Panama Kanalı fotoğrafları yer aldı. Sergi, benden çok başkalarının isteği ve cesaretlendirmesiyle ortaya çıktı. Projeyi gerçekleştirmeye karar verdiğimde ise uzak yol denizciliği üzerine bu tarz bir çalışmanın daha önce yapılmadığını gördüm. Bu da beni heyecanlandırdı.

Sizi en çok etkileyen kare hangisi?

Hintli balıkçının gemiye tırmandığı fotoğraftan çok etkileniyorum. Okyanusu geçip Hindistan’a ulaştık. Balık almak istiyorduk. Hintli balıkçının teknesi yanaştı. Bizler ge-

minin içinde su seviyesinden 12 metre yüksekte bulunuyorduk. Adam incecik bir halden gemiye tırmanmaya başladı ve bir ara yorulup dinlendiğinde fotoğrafını çektim. Adamın ekme parası için verdiği çaba görülmeye değerdi.

Deniz ve fotoğraf hayatınıza neler kattı?

Bu sorulmadıkça aklıma gelmiyor. Uzun yıllardır denizciyim ve bir süredir fotoğrafla ilgileniyorum. Bunları hayatımdan çıkardığımda geriye ne kalır bilmiyorum. Denizciler başlarının çaresine bakmaya alışkın insanlar. Dolayısıyla bunun mücadele anlamında hayatıma etki ettiğini düşünüyorum. Uzun soluklu planlar yapabiliyorum ve gerçekleştirmesi için mücadele edebiliyorum. Deniz ortamı yoğun mücadelenin yaşandığı bir ortam. Uzak yol denizcilerinin çok büyük bir bölümü her sözleşmenin sonunda “Bir daha çıkmam, bu son” derler, ama birkaç ay sonra dönerler. Karada yapamıyorlar. Dünyayı dolaşıp Türkiye’ye geldiğinizde bakıyorsunuz ki gazetenin birinci sayfasında onun evliliği bunun boşanması filan yer alıyor. Böyle muhteşem bir ülkede bunlarla vakit geçiriyoruz.

“Temel eğitim şart!”

Türkiye genç nüfusuyla Avrupa'nın iştahını kabartıyor. İngiltere, Almanya, Yunanistan gibi AB ülkelerinin yaş ortalaması 40-42 civarında iken Türkiye'nin yaş ortalaması 27,7. Genç nüfus konusunda böyle bir avantaja sahip olan Türkiye, devlet bütçesinden eğitime ayrılan pay itibarıyla 170 ülke arasında 105. sırada yer alıyor. Eğitime ayrılan kaynaklar konusunda yalnızca gelişmiş ülkelerin değil, Afrika'daki pek çok ülkenin de gerisindeyiz. Kız çocuklarının okullaşma oranı açısından dünyadaki en geri ülkeler arasında yer alıyoruz. Orta öğretimdeki kız çocuklarının oranı yüzde 36. Bu rakam bizi İran ve Mısır gibi ülkelerin bile gerisine koyuyor. Eğitim sistemimizin temel sorunlarından biri de, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı. Türkiye'de bir öğretmene yaklaşık 30 öğrenci düşüyor. Gelişmiş ülkelerdeki ortalama ise 12-14.

Türkiye'de Kamu'nun eğitime harcadığı para Finlandiya, ABD ve İngiltere'den daha az. Ancak Türk insanının eğitim için cebinden harcadığı para onların harcadığından daha yüksek. İkisini birleştirdiğimizde Türkiye'nin eğitime harcadığı para konusunda yüksek bir rakam çıkıyor. Dünya Bankası'nın bir çalışmasına göre Türkiye'de eğitime cepten harcanan paranın yüzde 30'u ilkokula, 35,3'ü üniversite hazırlığa harcanıyor.

Evet, eğitimdeki sorunlar ve tartışmalar hepimizin gündeminde. Meslek liselerinin yaygınlaştırılması, okul ön-

cesi eğitime önem verilmesi, üniversite öncesi eğitimin güçlendirilmesi, yüksek öğrenim sisteminin değişmesi, eğitimde kalitenin artırılması gibi pek çok konuda yapılan tartışmalar giderek alevleniyor. İstanbul Politikalar Merkezi Direktörü ve Boğaziçi Üniversitesi eski rektörü Prof. Dr. Üstün Ergüder'e göre eğitim, Türkiye'nin genç nüfus yapısından ve içinde bulunduğu demografik değişimden temel amaçları doğrultusunda yararlanmasına ve insani gelişme ve rekabet gücü alanlarında gelişme sağlamasına katkı yapabilecek tek ortak faktör. Ülkemiz için stratejik bir önemi var.

Son yıllarda eğitimle ilgili çalışmalara ağırlık veren Ergüder, TÜSİAD'da meslek eğitimiyle ilgili katıldığı bir toplantıyı anlatıyor: “TÜSİAD toplantısında kafamdaki ideal sistemi anlattım. Liseler arası eğitimde çok fark olmaması gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca liseler genel kültür vermeli. Fen, tarih, sosyal bilimler gibi hayatın olmazsa olmaz parçalarını öğretmeli. Mesleklerin ne olduğunu anlatmalı. Bu söylediklerim biraz garip karşılandı. ‘O zaman fayansçı, araba tamircisi nasıl yetiştirilecek’ diye sordular.”

Temel eğitimin çok önemli olduğunu düşünen Ergüder'e göre, bir fayansçı yalnızca elini kullanarak fayans döşüyor. Ancak fizik kurallarından haberdar olmadığı için yanlış yapıyor. “Bence liselerde genel formasyon ve çok iyi yabancı dil eğitimi verilmeli” diyor ve devam

Kaliteli eğitimin yayılması konusunda OECD ülkelerinin çok gerisinde olduğumuzu söyleyen Prof. Dr. Üstün Ergüder'e göre eğitimde kaliteyi yükseltmek ve bunu Türkiye geneline yaymak gerekiyor. Bunun için temel eğitimde seferberlik yapılmalı, liselerdeki temel eğitim ve yabancı dil eğitimine önem verilmeli.

ediyor: "Bir insanın devamlı öğrenmesi ve kendini geliştirmesi çok önemli. Bunun için formasyonun güçlü olması gerekiyor. İlkokuldan sonra gidilen meslek lisesinde yalnızca bir meslek öğretildiği için hem genel kültür eksik oluyor hem de insan kalitesi düşüyor."

1992-2000 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi'nin rektörlüğünü yapan Ergüder, şu anda Sabancı Üniversitesi'ne bağlı İstanbul Politikalar Merkezi'nin Direktörü olarak görev yapıyor. Vehbi Koç Vakfı ve Boğaziçi Üniversitesi Vakfı yönetim kurulları üyesi. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın (TESEV) kurucularından biri olarak vakfın yönetim kurulu üyeliği görevini sürdürüyor. Robert Kolej Mütevelli Heyeti'nde, Avrupa Kültür Vakfı (ECF) ve Amsterdam, Brüksel ve New York'ta bulunan Avrupa Vakıflar Merkezi (EFC) yönetim kurullarında yer alıyor. Avrupa Üniversiteler Birliği'nin (EUA) kurumsal kalite değerlendirme sürecine uzman olarak aktif bir şekilde katılıyor. Washington merkezli Yüksek Eğitimde Akreditasyon Kurulu Uluslararası Komitesi'nin de üyesi.

Temel eğitimde Türkiye'nin ne gibi sorunları var?

OECD'nin yaptığı bir çalışma var. Bu araştırmanın bulgularından biri Türkiye'de kısıtlı sayıda eğitim kurumunun çok kaliteli eğitim ürettiği. Kaliteli eğitimin yayılması konusunda OECD ülkelerinin çok gerisindeyiz. Nüfus patlamasının olduğu Türkiye'de kaliteli eğitimin sınırlı

bir gruba değil, genele verilmesi gerekiyor. Normal bir dağılım olması şart. Kaliteli eğitim veren okullarımız var ve bunlar Avrupa standartlarının üzerinde öğrenci yetiştiriyor.

Sorunu kalitenin iyi dağılamamasında mı görüyorsunuz?

Geçen gün Dünya Ekonomik Forumu'nda bir arkadaşım eğitim sistemimizin aslında çok iyi insanlar yetiştirdiğini söyledi. New York'ta finans sektöründe çok sayıda Türk olduğuna dikkat çekti. Ancak bu bir yanılgı. Onların yüzde 80'i Robert Kolej mezunu. Türkiye'nin diğer okulları ne yazık ki o kaliteye yaklaşmıyor. Çok büyük bir nüfusun yalnızca çok az bir kısmı iyi eğitilebiliyor. Eğitim gelir gruplarına göre dengesiz dağılıyor. Özellikle Güneydoğu kötü dağılımdan nasibini alıyor. Bu nedenle önümüzdeki 25 yıl içinde Türkiye'nin iyi bir fırsat yakalayacağını ileri sürüyoruz.

Bu fırsat nasıl yakalanacak?

Nüfus artış hızı azalmaya başladı. Bunun etkileri daha sonra görülecek. Temel eğitimdeki öğrenci talebi düşecek. Bu sayede sayıların yarattığı baskıdan kurtulup kaliteye önem vermeye başlanabilir. Temel eğitimde seferberlik yapılabilir. Sosyal adaletsizliğin bir diğer boyutu ise, gelirin iyi dağıtılmadığı bir ortamda yüksek öğretimin parasız olması. Yüksek öğretimin faydası yüksek. Bütün çalışmalar yüksek eğitim alan kişinin ileri

60 söyleşi: Prof. Dr. Üstün Ergüder

yaşlardaki gelir beklentisinin lise mezununun en az bir buçuk katı olduğunu gösteriyor. Hatta bazı iktisatçılar iki buçuk katı olduğunu ileri sürüyor. Böyle bir imkan veren eğitimin parasız olması bazı insanların desteklendiğini gösteriyor. Sosyal adaletçi olabilmek için Türkiye'nin kaynaklarını temel eğitime vermesi gerekiyor. Yüksek eğitimi ise kendi kendine finanse eden okullara bırakmalı. Türkiye'de temel eğitim eşitsizlik üretiyor. Bütün kaynaklar temel eğitime ayrılmalı. Çünkü kaliteli insanı orada yetiştiriyorsun.

Peki bu eğitimi kimler verecek?

Hepsi birbirine bağlı. Başta temel eğitime, ardından liselere önem vermek gerekiyor. Yalnız okul yapmakla sorun çözülmüyor. İyi kitaba, teknolojiye ve iyi öğretmene ihtiyaç var. Öğretmenleri yetiştirmenin başka boyutları da var. Acaba otoriter bir kimlik yaratan mı, demokratik bir kültür yaratan mı yetiştireceksin? Eleştiren mi, duyduğunu tekrar eden öğrenci mi yetiştireceksin? Yalnız bir materyali aktarmak değil, öğrencilerin formasyonunu etkilemek önemli. Bu kaynakları buralara seferber etmek gerekiyor.

Bugüne kadar devam eden bir sistem var. Bunun nasıl değiştirileceği konusunda önerileriniz neler?

Bence yavaştan başlamak gerekiyor. Bu, devlete bırakılmamalı. İlk başta bir sivil toplum seferberliğine ihtiyaç var.

Ne kadarı devletin, ne kadarı sivil toplumun sorumluluğunda?

Bunu tanımlamak zor. Bu konuda devlete önemli bir görev düşüyor. Sivil toplumun da Milli Eğitim Bakanlığı'yla el ele vererek projeler üretmesi gerekiyor. Örneğin öğretmen eğitiminde İstanbul'daki üniversitelerimizin kapasitesi kullanılabilir. Öğretim üyelerinin birikimin-

desteğiyle başladı. Proje, eğitimimizin ihtiyaç duyduğu reformların, geçmişin ve başka ülkelerin deneyimleri ve geleceğin öngörüsü temelinde geniş ufuklu bir çerçevede tasarlanması gerektiği inancına dayanıyor. Yeni öğretim programlarının incelenip değerlendirilmesi, eğitim yatırımları, eğitimde değişim ihtiyacı, sınavlar, öğretmen eğitimi gibi konularda çalışmalar yapıp öneriler sunuyoruz. Bunları genişletmeyi düşünüyoruz. Proje bazında Dünya Bankası, OECD ve AB'yle iş yapıyoruz.

Bu daha çok ileriye dönük bir proje mi? Çerçevesi nedir?

Şu anda büyüme aşamasındayız. Bugüne kadar iyi gitti. Önümüzdeki yıllarda bunun devam etmesi gerektiğine inanıyoruz. Türkiye'nin buna ihtiyacı var. Sürekli hale gelebilmesi için insanların inanması ve yatırım yapması şart. Şimdi bunu anlatmaya çalışıyoruz.

Kariyerinizin ve rektörlük deneyiminizin Eğitim Reformu Girişimi'ne ne gibi yansımaları oldu?

Rektörlük 24 saatlik ve çok dikkat isteyen bir iş. Bu büyük sorumluluk geceleri rüyanıza bile giriyor. Bu işin bir gün biteceğini biliyordum. Harcanmış sekiz yılı nasıl telafi edeceğimi düşündüm. Bu tamamen kişisel bir hesap. Eğitim sistemimiz formel bilgileri çok iyi veriyor. Sistemin demokratik ve daha sosyal öğrenciler yetiştirip yetiştirmediğini gözlemledim ve toplu yaşama uyumsuz insanlar yetiştirildiğini gördüm. Üniversite öğrencileri arasında da farklılıklar var. Bugün çalışmaya devam ediyorum. Avrupa Üniversiteler Birliği'nin toplantılarına ve ABD'deki yüksek eğitim toplantılarına gidiyorum.

Üniversitelerin farklı alanlarda uzmanlaşması konusunda ne düşünüyorsunuz? Her üniversitenin her bölümü olmalı mı?

İnandığım model, üniversiteler arasında çeşitlilik ve

“Devlet üniversitelerinde bazı şeyleri değiştirmek zor. Öğretim üyelerinin devlet memuru olduğu ve bu güvenle yaşadığı bir ortamda hiçbir şey yapamazsın. Oysa üniversitenin daha esnek ve çalışanları kontratla işe aldığı bir ortam olsa, üniversite kaynaklarını nereye aktaracağına her yıl kendisi karar verebilir.”

den yararlanılıp öğretmenlere yönelik modüller geliştirilebilir. Hafta sonları öğretmenleri bir araya getirip onlara eğitim verilebilir. Bu tüm Türkiye'ye iyi örnek olur.

Bu söylediklerinize nasıl bakılıyor?

Milli Eğitim Bakanlığı'yla bugüne kadar iyi çalıştık. Ancak şu an Türkiye bir seçim ortamına girdi. Her şey durmuş gibi görünüyor. Örneğin bu yıl Eğitim Reformu Girişimi olarak kamuyu aydınlatmayı düşünüyoruz. Geçen yıl Ankara'ya gidip çeşitli projeler sunuyorduk. Bu yıl biraz azaldı. Daha çok sivil toplum örgütleri arasında işbirliği yapmak, projeler üretmek istiyoruz.

Neden sivil toplum örgütleri arasında sinerji yaratmak istiyorsunuz?

Bu büyük bir güç. Ortak bir hedefe doğru mobilize olunması gerektiğini düşünüyorum. Türkiye'de insanlar beraber iş yapmanın yaratacağı sinerjinin farkında değil. Bunu aşabilmek gerekiyor. Sivil toplum örgütleri, gündemde kalmalarını ve daha çok konuşulmalarını sağlayacak yatırımlar yapmak istiyor. Oysa eğitime ve Türkiye'nin geleceğine yatırım yapılmalı. Eğitim Reformu Girişimi bu amaca hizmet ediyor.

Eğitim Reformu Girişimi'nden söz eder misiniz?

Eğitimde fikir üretim ve reform izleme projesi olan “Eğitim Reformu Girişimi”nin temelleri 2003'te atıldı. Açık Toplum Enstitüsü, Sabancı Üniversitesi ve AÇEV'in

farklılıkların olmasına dayanıyor. Boğaziçi Üniversitesi'nde savaştığım konulardan biri, mühendislik fakültesinin ODTÜ'yle rekabet edebilmek için kaynak istemesiyle ilgiliydi. ODTÜ mühendislik okulu olarak kurulduğu için Boğaziçi Üniversitesi'nin o büyüklüğe erişmesi mümkün değil. Benim stratejik planım çok farklıydı. Bölümlerin ne yapmak istediklerini tanımlamalarını, nasıl butik olunacağı konusunda fikir üretmelerini istedim. Boğaziçi yer sıkıntısı nedeniyle butik üniversite olmaya mahkum. Devlet üniversitelerinde bazı şeyleri değiştirmek zor. Belli kadrolar var, bölümler kemikleşmiş. Bir atılım yapmanın maliyeti çok yüksek. Öğretim üyelerinin devlet memuru olduğu ve bu güvenle yaşadığı bir ortamda hiçbir şey yapamazsın. Oysa üniversitenin daha esnek, değişik bir otonom yapısında ve çalışanları kontratla işe aldığı bir ortam olsa, üniversite kaynaklarını nereye aktaracağına her yıl kendisi karar verebilir.

Bu esneklik özel üniversitelerde var mı?

Var tabii. Kaynaklarını istedikleri gibi kullanabiliyorlar.

Her ile bir üniversite açılması konusundaki görüşleriniz neler?

Bir yere üniversite açıldığında talep de onunla birlikte geliyor. O il ekonomik olarak kalkınıyor. Sosyal bir değişim oluyor. Süleyman Demirel yıllar önce bunun uzun vadeli düşünülmesi gerektiğini, oraların ileride çok önemli yerler haline geleceğini söylemişti. Bu doğru.

Bir yerden başlamak gerek. İlk açıldığında çok eleştirilen Anadolu'daki pek çok üniversite bugün iyi eğitim veriyor.

İş dünyasının en büyük sorunu iş başvurusu yapan kişilerin niteliklerinin düşük olması. Bu nasıl çözülecek?
Bütün sorunlar temel eğitimden kaynaklanıyor. Herkesin üniversiteye gitmesi gerekmiyor. Lise sistemi güçlendirilirse, meslek eğitimi artırılırsa kalite artar.

Biz bunları konuşuyoruz. Peki Batı'nın gündemi ne?
Avrupa'da yaşanan nüfus konuşuluyor. Genç nüfusun azalmasıyla ilgili sorunları var. İleride avantaja dönüşmesi için genç nüfusu iyi eğitmek istiyorlar. Türkiye'nin genç nüfusu ve bunun iyi eğitilmesi çok olumlu. Avrupa ne yaparsa yapsın, Türkiye nüfusunu eğitmek zorunda.

İnovasyon ve yaratıcılık son dönemin çok konuşulan konuları arasında yer alıyor. Eğitim reformu olmadan inovasyon reformu olabilir mi?

Tabi ki olmaz. Bunlar birbiriyle yakından ilişkili. Eğitimde öğretmenlerin kalitesinin önemli olduğunu söyledik. Öğretmenlerin inovasyonun ne olduğunu bilmeleri ve inanmaları gerekiyor. Ancak bu şekilde yaratıcı ve özgür fikirli öğrenciler yetiştirebilirler. Her yıl yaklaşık 650 öğretmenin katıldığı "Eğitimde İyi Örnekler Konferansı" düzenliyoruz. Bu yıl bunu İnovasyon Girişimi'yle ortak yapmak istiyorum.

Sessiz yürüyüş

Her insanın yaşam görüşünü ve kendini ifade etme yöntemi farklı. Kıbrıslı seramik sanatçısı Ayhatun Ateşin'in seçimi topraktan yana. 1989 yılında Kıbrıs'ta eski bir konakta seramik atölyesi kurarak çalışmalarına başlayan Ateşin, çamura ilk dokunuşunda duyduğu heyecanın hala içinde olduğunu söylüyor: "Parmaklarımla çamurun dansının ilk ritminde ve her hareketinde kendimi sorgulayarak her defasında yeni bir başlangıç yapıyorum".

Ateşin, sanat dallarının birbirinden ayrı tutulamayacağını düşünüyor. Kendisi de çok yönlü biri. Aldığı nükleer tıp eğitiminin ardından oyunculuk, sanat yönetmenliği, fotoğrafçılık, yazarlık yapmış. Bugünse seramik çalışmalarının yanında Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde ders veriyor. Dünya çapında açtığı sergilerinde görsel sanatlar ve tiyatro uğraşlarını kullanarak seyirciyle paylaşımını artırmayı hedefliyor.

Seramik ayakkabılarla dünya turu

Ateşin son seramik koleksiyonunda dünya barışında kadınların rolünden yola çıkmış ve farklı dil, din ve kültürleri temsil eden 50 çift seramik kadın ayakkabısından oluşan koleksiyona "Sessiz Yürüyüş" ismini vermiş. Koleksiyon, barışın egemen kılınması için kadının üstlenmesi gereken misyonun önemini anlatıyor. Koleksiyonunu dünyanın çeşitli yerlerinde sergilemeyi amaçlıyor. "Sessiz Yürüyüş"ün öyküsü Ateşin'in ütöpik olarak nitelediği, yalnızca kadınlardan oluşan 50 koltuklu bir meclis

düşüncesiyle başlıyor. Ateşin farklı kültürlerden gelen kadın bakanları temsil eden 50 seramik ayakkabı tasarlıyor ve bu kadınların bir araya gelerek dünya genelinde yaptığı barış yürüyüşünü anlatıyor. Yürüyüşü kırmızı renkli ayakkabı başlatıyor. Sebebine gelince, seramikte kullanılan kırmızı, uranoksitten meydana geldiği için zehir içeriyor ve kullanmak cesaret gerektiriyor. Kırmızı ayakkabının verdiği cesaretle başlayan yürüyüşe, sonradan diğer renkler de katılıyor.

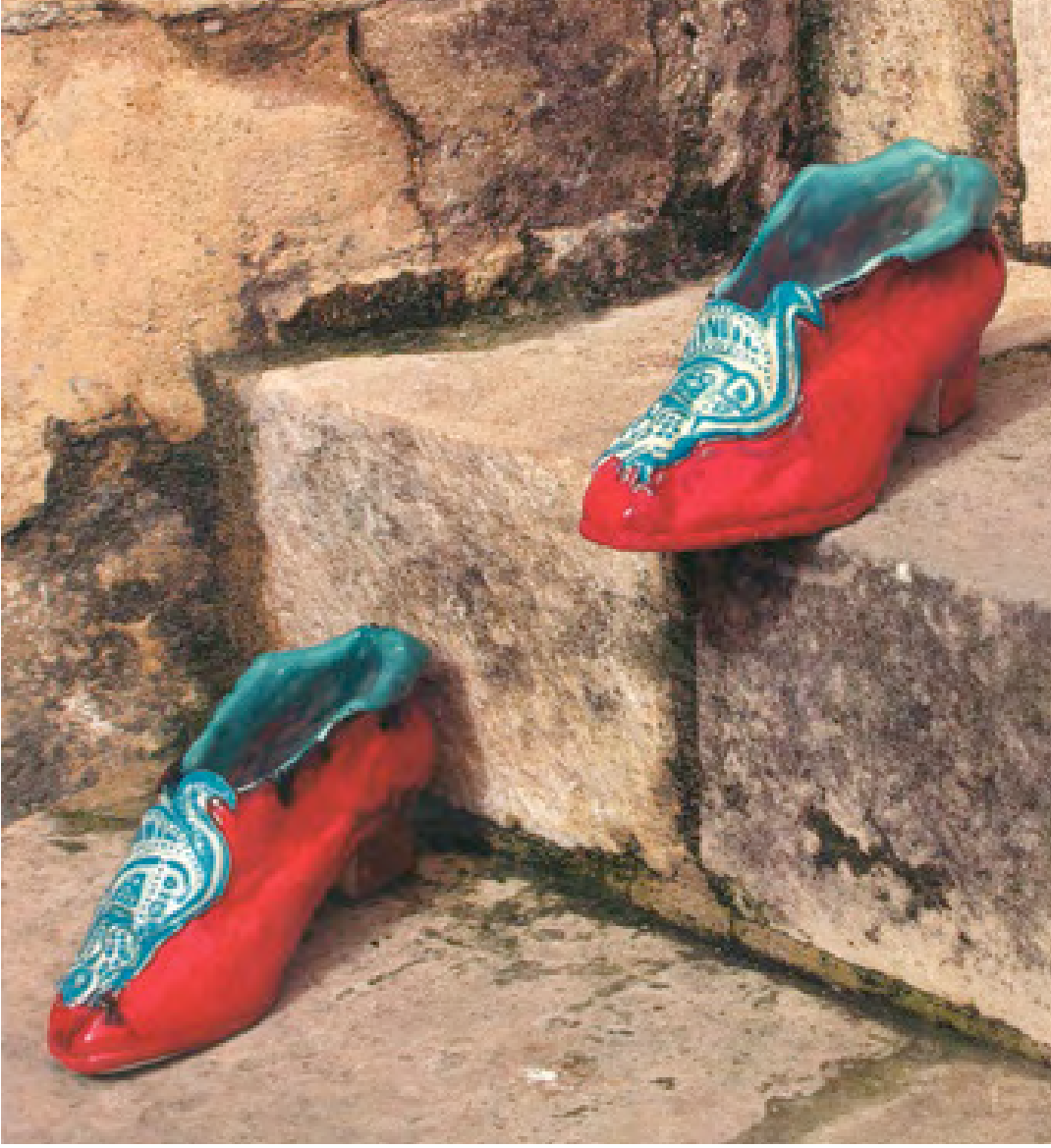
Ateşin'in asıl varmak istediği nokta, birlik ve barışın tüm dünyaya egemen olması. Galerinin zeminine yerleştirilen seramik kadın ayakkabıları, bireysel olarak başlayıp sonunda kitlesel bir biçimde dünyaya yayılan bir yürüyüş gerçekleştiriyor. Bu kurgu projeksiyon aracılığıyla galerinin duvarlarına yansıtılan bir animasyonla destekleniyor. Serginin bir diğer önemli unsuru ise fotoğraflar. Sanatçı, ayakkabıların bir araya gelişini Kıbrıs'ın başkenti Lefkoşa'nın sokaklarında çekilmiş fotoğraflarla anlatıyor. Bu kurgunun nedenini "Sergi bir solukta okunan, elinizden hiç bırakmak istemediğiniz bir kitap gibi olmalı" diyerek açıklıyor.

Ayakkabıların tarihteki önemini, yolculuk ve kadınla birleştirerek barış konseptine ulaşan Ateşin, erkeklerin de bu yürüyüşte olması gerektiğini dile getiriyor. Ateşin, "Kadının doğurganlığı ve üretkenliği, toplumsal bir ritüele dönüşüyor. Ancak toplumsal barışı sağlamak için herkes el ele vermeli" diyor.

Kıbrıslı seramik sanatçısı Ayhatun Ateşin, “Sessiz Yürüyüş” isimli koleksiyonunda dünya barışını işliyor. 50 çift seramik kadın ayakkabısından oluşan koleksiyon, barışın egemen kılınması için kadının üstlenmesi gereken misyonun önemini anlatıyor.

Kadınlar yönetiyor

Dünya ilk kadın başbakanıyla 1960 yılında Sirimavo Bandaranaike ile Sri Lanka'da tanıştı. O günden beri tüm dünyada kadın liderlerin sayısı artıyor, ancak hala birçok alanda olduğu gibi dünya siyaset arenasında da kadınların sayısı erkeklere oranla az. Dünyadaki kadın lider sayısı bir elin parmaklarını geçmiyor. Beş kıtada toplam 245 ülke olduğu düşünüldüğünde, kadın lider sayısının ne kadar az olduğu ortaya çıkıyor. Yine de kadın liderlerin sayılarının azlığı, değişik yönetim tarzları ve ilginç hayat hikayeleri dikkatlerin onlara odaklanmasını sağlıyor.

Liberya'nın demir leydisi

Afrika'nın halk oyuyla seçilen ilk kadın devlet başkanı olan Ellen Johnson Sirleaf Ocak 2006'da Liberya'da yemin ederek koltuğuna oturdu. "Demir Leydi" olarak da anılan Sirleaf 1938'de dünyaya geldi. Liberya'daki Batı Afrika Koleji'ni bitirdikten sonra, 1970'te ABD Colorado Üniversitesi'nden ekonomi diploması ve 1971'de Harvard Üniversitesi'nden kamu yönetimi alanında yüksek lisans diploması aldı. Mezun olduktan sonra Liberya'ya dönen Sirleaf, maliye bakan yardımcılığı yaptı. 1980'de yönetimdeki Tolbert devrilip öldürülünce Sirleaf Kenya'ya sürgüne gönderildi ve burada Citibank için çalışmaya başladı. 1985'te Liberya'ya dönen Sirleaf, Samuel Doe'nun askeri rejimine karşı çıktığı için 10 yıl hapis cezası aldı. Kısa sürede hapisten çıktı ve Washington'a yerleşti. 1997'de Liberya'ya Dünya Bankası ve Citibank için çalışmış bir ekonomist olarak geri döndü, genel seçimlerde başkanlığa aday oldu ve seçimleri kazandı. Evli olan Sirleaf'in dört çocuğu ve altı torunu var. Çocuklarının ikisi Liberya'da, ikisiyse ABD'de yaşıyor.

İkinci kez başkan oldu

1937'de doğan Vaira Vīķe-Freiberga, 1945'te Letonya'yı terk etti ve Almanya, Kanada ve Fas'ta yaşadı. Toronto ve McGill üniversitelerinde okuduktan sonra 1965'te psikoloji alanında doktora yaptı. 1998'de Letonya'ya döndü ve Letonya Enstitüsü Başkanı oldu. Bir yıl sonra yani 1999'da Letonya devlet başkanı seçildi. 2002'de ise ikinci kez başkan oldu. Freiberga'nın ikinci kez devlet başkanlığına getirilmesi, bağımsızlığını kazandığı 1991 yılından bu yana 11 ayrı hükümetin iktidara geldiği Letonya'da alışılmışın dışında bir durum olarak değerlendirildi.

Freiberga, yönetimi boyunca en çok dış politika konusunda aktif oldu. Letonya'nın NATO ve Avrupa Birliği'ne girmesi konusunda çalıştı. Freiberga aynı zamanda ABD'nin Irak politikasının büyük destekçisi. 2006 yılında, "Bu prestijli görevi bir kadının almasının zamanı geldi" diyerek Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne adaylığını koydu. Resmi adaylar arasındaki tek kadın Freiberga idi ancak kendi deyimiyle bu "prestijli görev" in başına geçemedi.

O bekar bir anneydi

Eski dışişleri bakanı sosyal demokrat Tarja Halonen ilk olarak 2000'de altı yıl süreyle Finlandiya devlet başkanlığına seçildi. Mart 2006'da ikinci kez devlet başkanı olan Halonen rakibi Sauli Niinistö'yu seçimlerin ikinci turunda eleddi.

Halonen bir işçi ailesinin çocuğu olarak 1943'te dünyaya geldi. 1968'de Helsinki Üniversitesi Hukuk Bölümü'nden mezun oldu. 1971'de Sosyal Demokrat Parti'ye katıldı ve üç yıl sonra parlamento sekreterliğine atandı. Böylece politik kariyerine başlamış oldu. 1987 ve 1990 arasında sağlık bakanlığı görevini üstlendi. Bu tarihten sonra devlet başkanlığına seçilene kadar dışişleri ve adalet bakanlığı da yaptı. Özel hayatında özgür tavırlarıyla tanınan Halonen, kızını bekar bir anne olarak büyüttü. 15 yıldır beraber olduğu erkek arkadaşı Pentti Arajärvi Parlamento Sağlık Komitesi'nde bir kamu çalışanı. "Ev hayatına" bakış açıları farklı olduğu için uzun süre aynı oturan çift ilk seçimden sonra 2000'de evlendi. İlgi alanları arasında yüzme, sanat tarihi ve tiyatro bulunan Halonen İngilizce, Almanca, Fransızca, Fince, İsveççe ve Estonyaca biliyor.

Dünyanın en güçlü kadınlarından

Filipinler Devlet Başkanı Gloria Arroyo 2001 yılından bu yana başkanlık koltuğunda oturuyor. Arroyo, 2005 yılında Forbes dergisi tarafından dünyanın en güçlü dördüncü kadını seçildi. 1947’de doğan Gloria Macapagal-Arroyo çok başarılı bir öğrencilik hayatının ardından Washington DC’deki Georgetown Üniversitesi’ni bitirdi. Ateneo de Manila Üniversitesi’nden ekonomi alanında yüksek lisans derecesi ve Filipin Üniversitesi’nden yine ekonomi alanında doktora derecesi sahibi oldu. Arroyo politikaya 1992’de Filipinler Senatosu’na seçilerek girdi. 1998’de devlet başkanlığına adaylığını koymak istedi ancak Fidel Ramos tarafından Lakas Partisi’ne katılması için ikna edildi. Bu seçimlerde en yakın rakibinden iki kat daha fazla oy alarak başbakanlığa seçildi. 2000’de kabineden istifa ederek yolsuzlukla suçlanan dönemin devlet başkanı Estrada ile yollarını ayırdı. Estrada’nın istifasını isteyen Filipinlilere katıldı. Nihayet 2001’de Estrada görevden alındı ve yerine 14. devlet başkanı olarak Arroyo getirildi. 1968’de evlenen Gloria Arroya’nın üç çocuğu var. Bir basın toplantısında yoğun iş temposuna karşın aşka vakit ayırdığını belirten Arroya, gazeteciler eşini ihmal edip etmediğini sorduğunda şu yanıtı vermişti: “Babam bana, siyasetle uğraşanların öncelikle Tann’ya, daha sonra ülkesine ve ardından ailesine öncelik vermesi gerektiğini söylediler.”

Almanya’nın ilk kadın başbakanı

Almanya başbakanlığına adaylığı gündeme geldiğinde bir sürü insanın kafasında soru işaretleri vardı. Her şeyden önce o, Doğu Almanya’da büyümüştü, Protestan’dı. Oysa partisi Hıristiyan Demokratlar, genelde Katolik Batı Alman erkekleri tarafından yönetiliyordu. Dahası Almanya’da o güne kadar ne bir kadın ne de bir Doğu Alman başbakanlık yapmıştı. Ama o hem kadındı hem de Doğu Almanya’da doğmuştu. Ama işte 2005 seçimlerinde, 1954 Hamburg doğumlu Angela Merkel Almanya tarihinin ilk kadın başbakanı oldu. 1991 ve 1998 arasında hem parti başkan yardımcılığını hem de zamanın başbakanı Helmut Kohl kabinelerinde iki kez bakanlık görevini üstlendi. 1998’de partisinin genel sekreterliğine seçildi. Merkel 2000’de, partisini sarsan yolsuzluk skandalları sırasında önce Kohl ve diğer parti yöneticilerinin yanında yer aldı. Fakat kriz tırmanıp, Kohl’ün oynadığı rolün açığa çıkmasıyla, eski başbakanını eleştiren ilk parti yöneticisi oldu. Bu çıkışıyla dikkati çeken Merkel, Nisan 2000’de parti liderliğine seçildi. Ancak 2002 seçimlerinde yeterince popüler bir isim olarak görülmediğinden, başbakan adaylığını Edmund Stoiber’e bırakmak zorunda kaldı. 2005 erken seçimlerinde Merkel başbakan adayı olarak ortaya çıktı. Merkel artık dış görünüm açısından bambaşkaydı. Saç modelini değiştirmişti ve daha renkli giyiniyordu.

Türkiye’de kadınlar hala siyasette gereğince yer alamıyor. Siyasette erkek unsuru ön planda. Seçim zamanlarında kadın adaylar listelerin başına yerleştirilmiyor. Halen TBMM’deki kadın milletvekillerinin oranı yüzde 4.4. Yerel yönetimlerde ise kadınların temsil oranı yüzde 1’den de az.

Türkiye’de durum

Türkiye’de kadınlar hala siyasette gereğince yer alamıyor. Siyasette erkek unsuru ön planda. Seçim zamanlarında kadın adaylar listelerin başına yerleştirilmiyor. Halen TBMM’deki kadın milletvekillerinin oranı yüzde 4.4. Yerel yönetimlerde ise kadınların temsil oranı yüzde 1’den de az. 3 binden fazla belediyeden yalnızca 18’inde kadın belediye başkanı görev yapıyor. Bunların da yalnızca biri il belediye başkanı. Kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesinin ardından 1935’te yapılan genel seçimlerde TBMM’ye 17 kadın milletvekili girdi. Bugün ise Meclis’te 24 kadın milletvekili bulunuyor. İşte Türk kadının siyaset arenasındaki mücadelesinde bazı kilometre taşları:

- Haziran 1923 Nezihe Muhittin’in başkanlığında ilk kadın partisi olan Kadınlar Halk Fırkası’nın kurulması girişiminde bulunuldu, kadınlara oy hakkı tanımayan 1909 tarihli Seçim Kanunu gereğince valilikçe partinin kuruluşuna onay verilmediğinden dernekleşmeye gidildi
- 5 Aralık 1934 Anayasa değişikliği ile kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı.
- 8 Şubat 1935 Türkiye Büyük Millet Meclisi 5. Dönem seçimleri sonucunda 17 kadın milletvekili ilk kez meclise girdi, ara seçimlerde bu sayı 18’e ulaştı.
- 1950 İlk kadın belediye başkanı (Müfide İlhan) Mersin’den seçildi.
- 26 Mart 1971 İlk kadın bakan (Türkan Akyol) atandı.
- 1991 48. Hükümet döneminde ilk kadın vali (Lale Aytaman) Muğla iline atandı.
- 25 Haziran 1993 Türkiye’nin ilk kadın başbakanı (Tansu Çiller) hükümeti kurdu.

İtalyan yemekleri filmlerde

İtalyan yemekleri, filmlere konu oluyor. İtalyanlar, yemeğe olan düşkünlüklerini filmlere de taşıdılar. Filmlerle hem İtalyan yemeklerini öğrenmenin hem de film izlemenin keyfine varacaksınız.

İtalyan mutfağı, dünyanın en tanınan ve sevilen mutfaklarından birisi. İtalyan mutfağının hakimi hepimizin bildiği gibi, "pasta" yani makarna. İtalyan makarnasının en önemli özelliği çok çeşitli soslarla zenginleştirilmesi. Arabbiata ravioli, tortellini gibi makarna çeşitlerinde baharat, domates ve kıymadan yapılmış soslar kullanılır. Makarnaya lezzet veren de bu soslardır. İtalyan evlerinde her gün taze ekmek gibi makarna pişirilir. Kuzey bölgelerinde şehriye ve spagetti kullanılır, güneyde ise çeşit daha fazladır. Canneloni ve lasagna gibi fırınlanan makarnalar olduğu gibi Rissotto'nun peynirli, deniz ürünü gibi her türlü çeşidi yapılır. Kullanılan malzemelerle yemekte zenginlik sağlanır.

Margarita'nın öyküsü

İtalyan mutfağının gözde yemeklerinden diğeri de piz-

zadır. Napoli'nin yöresel yemeği olan pizza, ABD'den bütün dünyaya yayılır ve zamanla evrensel bir yemek haline gelir. Pizza çeşitleri arasında en bilineni ismini Kraliçe Margarita'dan alan Margarita... Kraliçe Margarita bir pizza yarışmasında birinciyi seçmek için pek çok pizza tadar. Bunlar arasında beyaz mozarella peyniri üstünde kırmızı domates ve yeşil biber olmasından dolayı İtalyan bayrağına benzettiği pizzayı birinci seçer. O günden beri de bu pizza türü Kraliçe'nin adıyla anılır. İtalya'nın her yöresinde kendine özgü özel yemeklerin bazıları özel isim ya da yerlerle anılır. Floransa'nın az pişmiş ızgarası "Floransa Bifteği", Siena'nın yalnızca su ve undan yapılan makarnası "pici", Roma'nın baharat soslu makarnası "arabbiata" ile yumurta, jambon ve karabiberli makarnası "carbonara", Milano'nun safranlı pilavı ve kuzey bölgesinin daha çok kışın yenilen tanın-

İtalyan yemek filmlerinde, bir restoranda çalışan bayan şefin yaşamı ve hastanedeki hastaların yemekleri yetersiz bulup isyan çıkarması gibi konular etrafında İtalyan yemeklerine değiniliyor.

Aşkın Tarifleri

Martha, Lido isimli restoranda şef olarak çalışır. Kendisini yemek yapmaya adar. Restorana gelen müşteriler Martha'nın yaptığı yemekleri yerken büyük keyif alırlar. Her şey yolundayken Martha'nın hayatı, kardeşi Christin'in bir trafik kazasında ölümü ile birdenbire değişir. Kardeşinin 10 yaşındaki kızını büyütme zorunda kalır. Martha'nın kısa süreli yokluğunda Lido'nun sahibi ikinci bir şefle anlaşır.

Yeni şef Marco hayattan zevk alan, çok yetenekli bir aşçıdır ve Lido'ya yeni bir hava getirir. Bu çekici aşçıyla Martha'nın yemekler üzerinden gelişen ilişkileri zamanla farklı bir renge bürünür. Yönetmenliğini Sandra Nettelbeck'in üstlendiği filmin başrolünde Katja Studt, Martina Gedeck ve Sergio Castellitto yer alıyor. 2001 yapımı filmin yeni versiyonu bu yıl çekildi. Filmde Martha'yı Catherine Zeta-Jones canlandırıyor.

Tesadüfi İsyankarlar

Napoli'deki bir hastanenin 104 numaralı odasındaki beş erkek, kendilerine tanı konulmasını beklerler. Adriano memur, Ciro zerzevatçı, Guido öğretmen, Armando bankacı, Vincenzo da şarap satıcısıdır. Bu beş kişinin ortak bir noktası vardır, o da yemeğe düşkünlükleri...

Bundan sonra ilginç olaylar birbirini takip eder. Hastanedeki öğle yemeklerinin yetersizliği, kısıtlı zaman ve salon eksikliği yüzünden isyan eden bu beş kişi, hastane personelinin yokluğunu fırsat bilip, bir Cumartesi gecesi yemeği düzenlerler ve bu yemek onların isyanının ilk kıvılcımı olur. 2001 yapımı filmin yönetmenliğini Vincenzo Terracciano üstleniyor. Filmin oyuncularında Tiberio Murgia, Gea Martire, Antonio Petrocchi ve Giovanni Esposito yer alıyor.

miş "polenta"sı (mısır unu peltesi) ve diğer bölgelerde bulunan sayısız yöresel yemekler bunların arasında sayılabilir. İtalya, bir yarımada olduğu için deniz ürünleri bakımından da çok bir mutfağa sahip. Bu nedenle İtalyan mutfağında etten daha çok deniz ürünleri öne çıkar. Ayrıca zeytin ağaçları ve üzüm bağlarının bolluğu zeytinyağlı yemek ve şarap tüketimini de yaygınlaştırır. İtalyan şarabının yanı sıra peynirleri de meşhur. Mozzarella, permesan ve ricotta başka ülkelerde de çok iyi bilinen peynir çeşitleri.

İtalyan yemek filmleri

İtalyanlar, yemek yemeyi çok sever. Yemek yemek, onlar için bir zevktir. İtalya'da önemli bir iş görüşmesi ya da toplantı öncesi güzel bir restoranda keyifle yemek yiyen ve şarabını içen birisine rastlayabilirsiniz. İtalyan-

lar yemeğe olan düşkünlüklerini filmlere de taşıdılar. Birbirinden farklı İtalyan yemeklerinin yapıldığı, filmin baş karakterinin ya da karakterlerinin yemekle olan yakın ilişkisi filmlerde dikkat çekiyor. Geçtiğimiz günlerde İstanbul Modern Sanatlar Müzesi'nde "İtalyan Yemek Filmleri" haftası gerçekleştirildi. Etkinlikte yemek konulu İtalyan filmleri gösterildi. "Aşkın Tarifeleri", "Yokluk ve Asalet", "Büyük Tıkınma", "Öpücükler ve Kucaklaşmalar", "Tesadüfi İsyankarlar" ve "Akşam Yemeği" İtalyan yemek filmleri arasında yer alıyor. Filmlerde, bir restoranda çalışan yemek yapmayı tutku haline getirmiş bayan şef, hastanedeki yemekleri yetersiz bulup isyan çıkaran hastalar, bir restoranda geçen olaylar gibi konular etrafında İtalyan yemekleri ve yemek kültürüne değiniliyor. Filmleri izleyenler, hem İtalyan yemeklerini öğreniyor hem de film izlemenin keyfini yaşıyor.

Dünya sinemasında yemek filmleri

Yemek konulu filmler, İtalyan sineması dışında da işleniyor. Bu filmlerin en güncellerinden birisi Türk-Yunan ortak yapımı olan "Bir Tutam Baharat". Büyükbabasından yemek yapmayı ve yemeklerle hayatı tatlandırmak için onlara biraz tuz ve bir tutam baharat katmak gerektiğini öğrenen bir aşçının hikayesi anlatılıyor. Film, yemek yapmanın aşk ve yaşam hakkında ne kadar değerli dersler verdiğini gösteriyor. Fransız-İtalyan ortak yapımı olan "Vatel" de bir prensin aşçısının şatoda düzenlenen şenliklerde yemek yaparken başından geçen olaylar anlatılıyor. Kralı ve saray eşrafını şatoda düzenlenen şenliklerde en iyi şekilde ağırlamaya çalışan aşçı Vatel, yanındaki hizmetçilerle birlikte farklı yemekler tasarlamaya çalışır. Ancak bir akşam yemeğinde sunulacak balığın unutulması üzerine ortalık karışır.

Yemek temalı filmler, İtalyan sineması dışında da işleniyor. Bunlardan birisi "Bir Tutam Baharat". Filmde yemek yapmanın aşk ve yaşam hakkında ne kadar değerli dersler verdiğini anlatılıyor.

Yokluk ve Asalet

Yokluk ve Asalet, Eduardo Scarpetta'nın ünlü ve komik tiyatro oyunundan uyarlandı. Parası olmayan Felice ve Pasquale, kızını zengin bir ahçı ile evlendirmek isteyen bir kont tarafından işe alınırlar. İkili evde müthiş İtalyan yemekleri yaparak aristokratın gözüne girerler.

Bir süre sonra kayınpederin evinde aristokrat akraba rolüne girmek zorunda kalırlar. 1954 yapımı filmin yönetmenliğini Mario Mattòli üstlendi. Başrollerde ünlü film yıldızı Sophia Loren, Franca Faldini, Totò ve Enzo Turco yer alıyor. Filmin oyuncularından Sophia Loren, Hollywood'un en ünlü İtalyan kadın oyuncularından biri. 1953 yılında rol aldığı "Aida" müzikali ile geniş kitlelerin tanıdığı Loren, Uluslararası Venedik Film Festivali'nde "yaşam boyu başarı" ödülüne layık görüldü.

La Carbonara

Film ismini, Roma'nın jambon ve karabiberli makarnası "carbonara"dan alır. 1825 yılında, Roma'ya uzak olmayan bir kasabada, farklı yerlerden gelen sanatçıların, gezginlerin ve göçmenlerin sık uğradığı "La Carbonara" adında bir han vardır. Bu, hanın spesiyalitesi olan bir çeşit İtalyan makarnası vardır. Hanın sahibi, Roma'nın prensleri ve zengin efendilerinin hayran olduğu, güzeller güzeli Cecilia'dır.

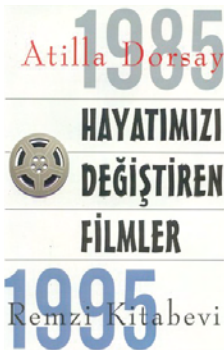
Hana daha çok "carbonara" tutkunları ve jandarmalar gelir. Ancak Cecilia, onu alıp uzaklara götürecek beyaz atlı prensini bekler. Filmde, Fabrizio Gifuni, Valerio Mastandrea ve Lucrezia Lante Della Rovere başrolde oynuyor. Yönetmenliğini Luigi Magni'nin yaptığı film 1999 yapımı. Film, İtalyan makarnası La Carbonara'nın servis edilme ve yenilme sahneleriyle renkleniyor.

HAYATIMIZI DEĞİŞTİREN FİMLER (1995/2005)

Atilla Dorsay, "Hayatımızı Değiştiren Filmler" isimli kitabında, bir önceki kitabında ele aldığı 1985-1995 yıllarının ardından gelen 10 yıllık dönemde öne çıkan filmleri değerlendiriyor. Yazar, 1985-1995 yılları arasında yazdığı eleştirileri Ocak 1998'te "Hayatımızı Değiştiren Filmler" başlığı altında toplamıştı.

Şimdi sinemaseverlerin karşısına bir devam kitabıyla çıkıyor; "Hayatımızı Değiştiren Filmler/1995-2005". Her film teknik kadrosu, oyuncularını ve aldığı ödüllerle kapsamlı bir şekilde tanıtılıyor. Kitapta, özgün film adları ve yönetmen dizinlerine de yer veriliyor. 800 filmin eleştirisi ve konuya ilişkin fotoğrafların yer aldığı kitap, dönemsel bir film kılavuzu. Türkiye'de gösterime giren bütün yabancı filmleri yazarın gözünden okuyacak, filmlerle ilgili genel bir değerlendirme yapma imkanı bulacaksınız. Kitapta 800 yazı yer alıyor. Festival döngüsü ve arthouse sinemaları içinde sıkışanlar hariç Türkiye'de son 10 yılda gösterime girmeyen önemli film sayısı çok az. Birçok büyük Avrupa ülkesinden daha hareketli bir film piyasasına sahibiz. Kitabı okuduğunuzda son 10 yılda izlediğiniz filmlerle ilgili ayrıntılı bilgi edineceksiniz.

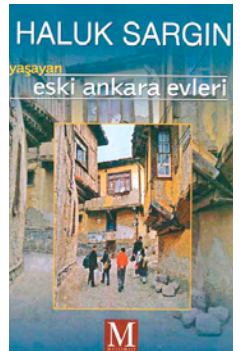
MÜCEVHERLERİN GİZLİ TARİHİ

Kitapta, yeryüzündeki mücevherlerin büyülmüş öyküsüne yer veriliyor. Yalnızca mücevherlerin değil, insanoğlunun tutku ve estetik duygularının öyküsü de anlatılıyor. Yazar okuyucuyu kehribar, zümrüt, yakut, inci, opal, perido, safir ve elmas aracılığıyla keyifli bir yolculuğa çıkarıyor ve mücevherlerin tarihini sunuyor. Victoria Finlay doğanın mucizelerinin gerçek öykülerini dünyayı dolaşarak anlatıyor. Yazarın bu araştırması, onu Avustralya'nın yeraltı kasabalarının opal alanlarına, askeri bir cuntanın bakışları altında Birmanya'daki yakut piyasasına, dünyanın en büyük gizli ve değerli taşlarını muhafaza eden Amerikan Yerlileri'ne götürüyor. Bu yolculuk boyunca, yazar kendi kendisine; "sentetik olarak her şeyi üretebildiğimiz bir çağda, mücevherler neden hala bu kadar değerli?" sorusunu soruyor. Kitaptaki kısa öykülerden biri şöyle gelişir: Çin'de bir zamanlar kıyafetinin her yerine mücevherler takarak övünen bir yüksek memuru bir gün yaşlı bir adam sokakta durdurur ve mücevherleri için teşekkür eder. Yüksek memur şaşırır; "Ben sana hiç mücevher vermedim ki" der. Yaşlı adam; "Hayır ama onlara bakmama izin verdin" dedi.

YAŞAYAN ESKİ ANKARA EVLERİ

Yaşayan Eski Ankara Evleri, Haluk Sargın'ın objektifini Ankara evlerine tutmasıyla ortaya çıktı. Sargın, kitapta Ankara evleri, o evlerde yaşayan insanları, çocukları, o evlerin yaşadığı sokakları fotoğraflarıyla anlatıyor. Sargın, eski Ankara evlerinin bulunduğu mahalleleri sokak sokak gezmiş. Fotoğrafçı, evlerin sihirli bozulmasını diye yalnızca dış mekan çekimleri yapmış. Kitapta restore edilmiş evler de, harabe olanlar da yer almıyor. Sargın, orijinal haliyle kalmış evleri fotoğraflamış. Kayıtlara geçen en eski bina 1702 tarihli Abdülhalim Efendi Konağı. Ancak yaşayan Ankara evlerinin en yaşlısı 150 yıllık. Yangınlar, isyanlar kentleri yıkıp geçmiş. Cumhuriyet'in ilanından sonra yeni yönetimin önünde iki seçenek duruyor. Birincisi, tarihi dokuyu koruyarak eski kenti geliştirmek; ikincisi, eski Ankara'ya dokunmayarak yeni bir kent kurmak. İkinci seçenek 24 Mart 1925 tarihinde kabul edilmiş. Kitap, yalnızca bir fotoğraf kitabı değil, aynı zamanda antropolojik bir belgeleme. Tarihi eser değeri taşıyan kültür varlıklarının ihmal edilmesinin eleştirisi yapılıyor. "Evlerin dili olsa da konuşsa" denilir. Kitaptaki fotoğraflar konuşuyor.

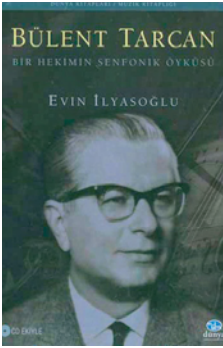

BİR HEKİMİN SENFONİK ÖYKÜSÜ

HİNDİSTAN

TARİHİ DEĞİŞTİREN SAVAŞLAR

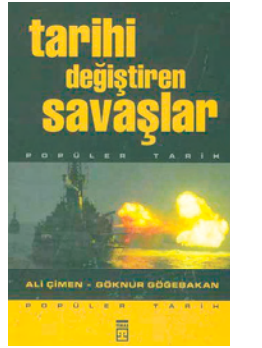
Bülent Tarcan (1914-1991) Türk Beşleri'nden sonraki ilk kuşak bestecilerinden. Çapa Tıp Fakültesi'nde kurulan Nöroşirurji kürsüsünün ilk şefi olan Tarcan'ın yaşamı, hem tıp doktorluğu hem de büyük senfonik yapıtlar ürettiği müzikle iç içe geçer. Her iki mesleği de bir arada yürüten sırada dışı Cumhuriyet aydını, 1. Dünya Savaşı sırasında doğar, çocukluğu ve ilk gençliği askeri doktor olan babasıyla Şam, Çorlu, Urfa, Ankara, İzmir gibi yerlerde geçer. Atatürk'e hayran, ulusal duyguları güçlü bir bilim ve sanat adamıdır. 1920'li yıllarda, askeri doktor olan babasının görevi nedeniyle bulunduğu Urfa'nın yoksul koşullarında müziğe merak sarar. Kendi kendine keman çalmayı öğrenen ve daha 12 yaşında Wagner tarzında bir opera besteleyen Tarcan, her ne kadar Carl Berger, Cemal Reşit Rey gibi sanatçılardan dersler alsada, kendi kendini yetiştirmiş bir üstün yetenek. Evin İlyasoğlu'nun, Tarcan'ın anılarına dayanarak roman tadında yazdığı yaşam öyküsünde, Türk tıp tarihiyle çağdaş müziğimizin tarihinden çarpıcı kesitler bulunuyor. Kitaba ekli kompakt diskte bestecinin Piyano Konçertosu ve kendisiyle Evin İlyasoğlu'nun yaptığı söyleşi yer alıyor.

Mehmet Günyeli, kitapta ayrıştırıcı, serüvenci ve seçen bir bakışla ışığın, renklerin ve mistizmin ülkesi Hindistan'ı fotoğraflarıyla anlatıyor. Günyeli, birçok kez Hindistan'a gitmiş ve oradan çok etkilenmiş. Fotoğraflarla anlattığı yüzleri, tarihin derinliklerinden seslenen bir kültürle buluşturuyor. Günyeli, Hindistan fotoğraflarıyla mahzun ve meraklı insanların bakışlarına okuyucuyu davet ediyor. Fotoğraflarda, güncel ve mitolojik metaforları iç içe geçmiş, işinde, pazarda ve hayatın içinden bize bakan insanlar yer alıyor. İnsan yüzleri, kaçamak değil, onun bakışının samimiyetine inanarak içtenlikle poz vermişler. Günyeli, ağırlıklı olarak teleobjektif kullanmasına karşın teleobjektifin sağladığı kolaylığa sığınmamış, dikkatli bakışını gözlemlerinin ışığında fotoğraflarla buluşturmuş. 1980'li yıllarda fotoğrafa başlayan Günyeli, yurtiçi ve yurtdışında sergilere katıldı, saydam gösteriler yaptı, çeşitli ödüller kazandı. Bu arada, fotoğraf tarihiyle ilgili araştırma ve incelemelerini sürdürdü. Çok geniş bir fotoğraf tarihi arşivi oluşturdu. Dünyanın birçok ülkesine giderek fotoğraflar çekti. Fotoğrafları yerli ve yabancı çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı.

Gemileri yakıtırıp geri dönülmeceğinin sinyallerini veren Tarık Bin Ziyad, gözleri ve kalbi ile fethedeceği Endülüs'e kilittlendiğinde, Fatih Sultan Mehmet, Topkapı surları önünde savaş pozisyonunu almış askerlerine seslendiğinde, Hitler, askerlerine Stalingrad'ı "ne pahasına olursa olsun" almalarını emrettiğinde, Hiroşima ve Nagazaki'yi haritadan silen atom bombasını atan uçağın komutanı Paul Warfield Tibbets "bombayı bırakın" talimatını verdiğinde, ABD Başkanı George Bush, 1991'de "Çöl Fırtınası Operasyonu" için yeşil ışık yaktığında akıllarında tek bir şey vardı; düşmanı mağlup edip savaşı kazanmak... Zaferler kazanıldı, hezimeler yaşandı. Ama hepsinden öte, tarih yazıldı. Verilen her bir "hücum" emri ile tarih değişti... Gazeteci yazar Ali Çimen ve İnönü Üniversitesi tarih bölümünden Yrd. Doç. Dr. Gökür Göğebakan "Tarihi Değiştiren Savaşlar" adlı kitapta 33 önemli savaş üzerine dosya hazırladı. Tarihin kaydettiği ilk meydan savaşı Kadeş, Truva Savaşı, Pelopones Savaşı, Bedir Savaşı, Talas Savaşı, Selçuklu Devleti'nin temelini atan Dandanakan Savaşı, Malazgirt Meydan Savaşı'nın da içinde yer aldığı kitap belgesel niteliğinde bir çalışma.

72 sanat: Dyo Resim Yarışması

32. Dyo Resim Yarışması'nın ödül töreni Yaşar Holding Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Kalpaklıoğlu'nun ev sahipliğinde 16 Kasım 2006'da İstanbul Tophane-i Amire'de gerçekleştirildi.

Seçici Kurul Başkanı Prof. Kaya Özsegin, değerlendirmelerde özgünlük, kavrayış ve yansıtma gücü, çağdaş yaklaşımdaki tutarlılık ve malzemeyi kullanımda teknik beceri gibi ölçütleri göz önünde bulunduklarını belirtti.

32. Dyo Resim Yarışması

Özel sektörün düzenlediği ve desteklediği ilk resim yarışması olan Dyo Resim Yarışması'na 828 sanatçı bin 400 eseriyle katıldı. Yarışmada dereceye giren eserler yıl boyunca Türkiye'nin sekiz ilinde sergilendi.

1. Dyo Resim Yarışması'na 91 sanatçı 271 eserle katılmıştı. Her geçen yıl geleneksel Dyo Resim Yarışması'na duyulan ilgi ve güven arttı ve 2006 yılında 32. Dyo Resim Yarışması'na 828 sanatçı 1400 eserle katıldı.

2006 yılında 32.'si gerçekleştirilen Dyo Resim Yarışması'nın ödül töreni 16 Kasım 2006'da İstanbul Tophane-i Amire Kültür ve Sanat Merkezi'nde yapıldı.

32. Dyo Resim Yarışması'nda ödül alan eserler ve sanatçıların basına tanıtıldığı toplantıda Feyhan Kalpaklıoğlu, Dyo Resim Yarışmaları'nın daha uzun yıllar kültüre ve sanata ışık tutacağını ve sosyal sorumluluk bilincinin ülke gelişimine önemini vurguladı. Kalpaklıoğlu, "Dyo Resim Yarışmaları'nın 1967 yılından beri seyrine baktığımızda pek çok ünlü sanatçının ismini görüyor, bugün gurur duyuyoruz" diyerek sözlerini tamamladı.

Yarışmanın seçici kurulunda Prof. Kaya Özsegin (başkan), Cavit Atmaca, Prof. Dr. Adem Genç, Prof. Dr. Zahit Büyükişiyen, Yalçın Gökçebağ, Prof. Neşe Erdok ve Prof. Fevzi Karakoç yer aldı. Yarışmada pentür dalında Kudret Türküm "Atölye", Zeynep Özdemir (isim-

siz), Ahmet Sarı "Dönüşüm", Nadide Azar Karaca "Home Sweet Home1" isimli eserleriyle; özgün baskı dalında Murat Ateşli "Cennetten Pelecanus Accidentalıs" isimli eseriyle başarı ödülüne layık görüldü.

16 Kasım 2006'da ev sahipliğini Yaşar Topluluğu Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Kalpaklıoğlu'nun yaptığı kokteyl ve ödül töreni ile eserler İstanbullu sanatseverlerin beğenisine sunuldu.

32. Dyo Resim Yarışması'nda ödül alan ve sergilenmeye değer bulunan eserler, İstanbul'daki ödül töreninden sonra sırasıyla Eskişehir, Hatay, Samsun, Ankara, Trabzon, Van ve İzmir'de sanatseverlerin beğenisine sunulmaya başlandı.

Tarihçe

Yıl 1967...

Dyo Resim Yarışması'nın ilki gerçekleştirilir. Ülkemizin ilk boya fabrikası Dyo'nun düzenlediği ilk kurumsal resim yarışmasıdır. Metin Eloğlu, Fahri Sümer ve Şeref Bigalı ödül alan sanatçılar; Turgay Gönenç, Turgut Pura, Güven Zeyrek ve Vedat Mavitan ilk seçici kurul üyeleri olur.

1968

Dyo Resim Yarışması'nın ilk altısının merkezi İzmir'di... İlk sergiye 91 sanatçı 271 eserle katıldı. Egeli sanatçıların seslenen yarışmanın kapsamı, ikinci yılında genişle-

meye başlar. Katılımcı sanatçı sayısı 91'den 119'a, sergilenen eser sayısı 44'ten 65'e çıkar.

1969

Üçüncü sergiden sonra yarışma kapsamının Türkiye çapında genişletilmesi yönündeki istekler artınca Cumhuriyet'in kuruluşunun 50. yılı nedeniyle etkinlik yurt çapına yayıldı. Sergilerin düzenlenmesinde Türk resim sanatının desteklenmesi ve kültürel anlamda katkı sağlama bir görev üstlenilmesi amaçlandı.

1971

Başvuru sayılarındaki artış nedeniyle resimler yağlıboya ve suluboya resimler ile gravür olmak üzere iki kategoride değerlendirilmeye başlanır. Şeref Bigalı aldığı dördüncü ödülle Dyo Resim Yarışmaları'nda en çok ödül kazanan sanatçı olur.

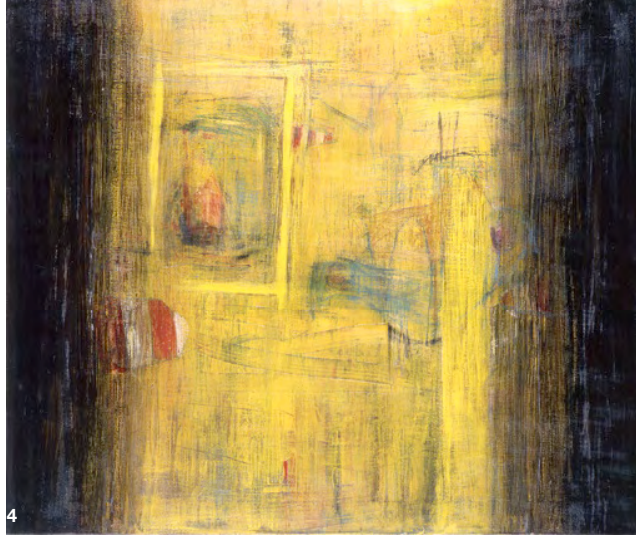
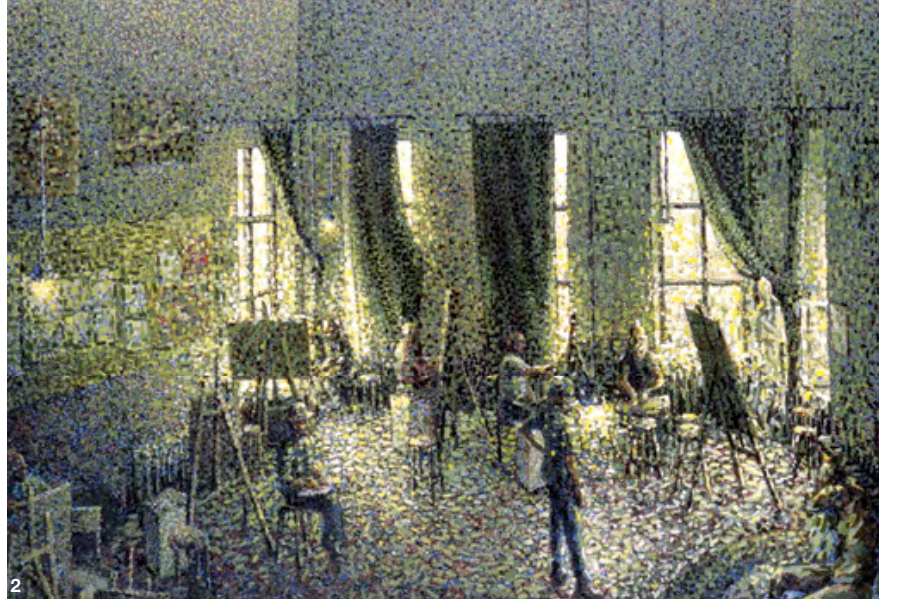
1972

Yarışmaya ilgi artar. 175 sanatçı 288 eserle katılır. 72 eser sergilenmeye hak kazanır. 40 yıldır ünlü ressamlarımızdan isimlerini duymadığımız amatörler kadar pek çok sanatçının çalışmalarını ve gelişim aşamalarını Dyo Resim Yarışmaları'nda izlemek mümkün oldu.

1973

Topladığı ilgiyi giderek artıran Dyo Resim Yarışmaları'na katılım yurt geneline yayılır. Serginin İzmir dışında Ankara ve İstanbul'da da yapılmasına karar verilir.

Nadide Acar Karaca / başarı ödülü (1)

Home Sweet Home / 110 x 120 cm / Yağlıboya
Akhisar, 1978, D.E.Ü Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü mezunu.

Kudret Türküm / başarı ödülü (2)

Atölye / 100 x 130 cm / Yağlıboya
Manisa, 1985, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü lisans öğrencisi.

Zeynep Özdemir / başarı ödülü (3)

İsimsiz / 120 x 100 cm / Yağlıboya
Bursa, 1979
Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü lisans.

Ahmet Sarı / başarı ödülü (4)

Dönüşüm / 130 x 110 cm / Akriilik
Hatay, 1980, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Baskı Sanatları lisans.

Eserler "Cumhuriyet'in 50. Yılında Türk Resim Sanatı" başlığıyla sergilenir.

1981 ve 1984

1981'de eserler konu sınırlandırmasıyla değerlendirilmeye alınır. "Atatürk İlke ve İnkılapları, İstiklal Savaşı ve Türkiye Cumhuriyeti'ndeki Yeri" temasıyla değerlendirmeye başlanır. 1984'te Dyo'nun 30. kuruluş yılı nedeniyle Türk Deniz Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'yla ortak düzenlenir. Yarışmanın konusu "deniz" olarak belirlenir.

1993

Yarışma Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı tarafından iki yılda bir düzenlenmeye başlanır. Birinci yıl yarışma organize edilir ve ödül töreni yapılır. İkinci yıl ise sergiler gerçekleştirilir. Bilal Erdoğan altıncı ödülünü alarak en çok ödül alan sanatçı olur. Türk resim sanatına pek çok sanatçı kazandıran yarışma, 1993 yılından bu yana Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı tarafından sürdürülüyor.

1995

Yarışma sergileri ilk defa üç büyük il dışında Eskişehir, Bursa, Trabzon, Antalya ve Konya'da düzenlenmeye başlar.

1997

Yarışma kapsamında sergilenen eserler ilk kez Denizli ve Gaziantep'te sanatseverlere de ulaşır.

1999

Kıbrıs, İsveç ve Romanya'dan katılan sanatçılarla; Romanya ve Kıbrıs'ta düzenlenen sergilerle 29. Dyo Resim Yarışması sergileri yurtdışında da açılmış olur. Sergiler yurtiçinde Samsun, Mersin, Şanlıurfa ve Erzurum'a ulaşır. Prof. Dr. Turan Erol sekizinci kez jüri üyeliği yaparak yarışmada en çok yer alan isim olur.

2002

Yunanistan, İtalya ve İsviçre sanatçıları da yarışmaya katılır. Ferruh Başağa yedinci kez jüri üyeliği yapar.

2004

31. Dyo Resim Yarışması'na 736 sanatçı bin 329 eserle katılır. Beş eser başarı ödülüne ve 52 eser de sergiye değer bulunur.

32. Dyo Resim Yarışması sergi programı

- 14-23 Şubat 2007 Hatay Antakya Belediyesi Sergi Salonu
- 08-20 Mart 2007 Samsun Atatürk Kültür Merkezi Güzel Sanatlar Galerisi
- 10-28 Nisan 2007 Ankara Resim Heykel Müzesi
- 15-31 Mayıs 2007 Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi
- 13-23 Haziran 2007 Van Kültür ve Turizm Müdürlüğü Sergi Salonu
- 16-31 Ekim 2007 İzmir Resim Heykel Müzesi

Murat Ateşli / başarı ödülü

Cennetten Pelecanus Accidentalıs / 100 x 70 cm / Linol baskı
Emirdağ, 1976, Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim görevlisi.

15. Kalite Kongresi

Türkiye Kalite Derneği (KALDER) ve TÜSİAD işbirliğiyle düzenlenen 15. Kalite Kongresi "Düşünce Kalitesi ve Küresel Yönetim" ana temasıyla, Lütfi Kırdar'da yapıldı. Kalite özel ödülleri dağıtıldığı kongre, Türk iş dünyası tarafından ilgiyle izlendi.

Kongrede Yaşar Topluluğu Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Kalpaklıoğlu "Küresel Ekonominin Oyuncusu Olmak" başlıklı oturuma konuşmacı olarak katıldı. Kalpaklıoğlu, konuşmasında küresel dünyada ekonomilerin dengesine uyum sağlayarak rekabet avantajlarını kullanabileceklerini vurguladı.

Feyhan Kalpaklıoğlu, "Biz Yaşar Topluluğu olarak rekabeti sevdi. Rekabet ortamında marka yaratmaya, paydaş gördüğümüz tüketicimize yakın olmak için çok çalıştık. Bunun ödülünü de aldık" diye belirtti.

Kalpaklıoğlu, "Eski bir Çin Atasözü der ki; su bir gemiyi taşıyabilir fakat batırabilir de. Bu söz küreselleşme için çok doğrudur. Kimi küreselleşmenin dalgaları içinde gemilerini başarılı bir şekilde yönetirken, kimileri de dalgalara teslim olmaktadır. Başarılı olanlar küresel ekonominin oyuncusu olmayı başaran ülkeler, kurumlar ve bireylerdir" dedi.

Yaşar Dış Ticaret'e ödül

Ankara Sheraton Oteli'nde, Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından bu yıl 9. kez düzenlenen Dış Ticaret Haftası kapsamında 26 dalda verilen "2005 Yılı Başarılı İhracatçılar" ödüllerinden 13'ünü Ege İhracatçı Birlikleri üyesi firmalar aldı. Canlı Hayvan Su Ürünleri ve Mamulleri ihracatında birinciliği Yaşar Dış Ticaret A.Ş. kazandı. Yaşar Dış Ticaret'in ödülü Genel Müdür Ali Cingöz'e takdim edildi.

Dünya Ekonomik Forumu Türkiye Zirvesi

Dünya Ekonomik Forumu Türkiye zirvesi pek çok işadama, akademisyen, bürokrat ve yöneticinin katılımıyla İstanbul'da gerçekleştirildi.

rının yanı sıra rekabet avantajını doğru kullanmakla da ilgili anahtar kelimelerin ise yeterlilik ve değişimin doğru yönetimi olduğunu belirtti. Kalpaklıoğlu konuşmasını, "Geleceğinizi yaratmazsanız, gelecek sizi yaratır" sözleriyle bitirdi.

Forumun "Türkiye'nin Ekonomik Açısından Uzun Vadeli Avantajlar" konulu oturumuna, Yaşar Topluluğu Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Kalpaklıoğlu da konuşmacı olarak katıldı. Feyhan Kalpaklıoğlu, global ekonomiyle rekabet için ARGE ve altyapıya daha fazla yatırım yapılmasının önemine dikkat çekti. Küreselleşme kaynakla-

Dünya Ekonomik Forumu'nda, dinamik, küresel anlamda rekabetçi ve yenilikçi olan Türk Özel Sektörü, Türkiye'nin rekabet avantajı ve Türkiye markasına yatırım konuları da tartışıldı.

Amerikan Türk Konseyi (ATC)'nin Pınar Süt ve Pınar Et ziyareti

Amerikan-Türk Konseyi (ATC) Başkanı Brent Scowcroft önderliğinde Türkiye'yi ticari, kültürel ve ekonomik yönden tanımak amacıyla yapılan ziyaret sırasında İzmir'de Pınar Süt ve Pınar Et tesisleri de ziyaret edildi.

Heyetin Pınar Süt ve Et fabrikalarına yapmış olduğu ziyaret sırasında Yaşar Topluluğu hakkında, Pınar Et ve Süt fabrikalarının üretimi hakkında bilgiler aktarıldı. İki ülke ticari faaliyetleri ile ilgili fikir ve görüş alışverişinde bulunuldu.

Selçuk Yaşar'a Su Ürünleri Plaketi

Su Ürünleri Mühendisleri Derneği (SUMDER) tarafından düzenlenen, "Su Ürünleri Sektörü, Yaşanan Sorunlar ve Gelişmeler" konulu panele onur konuğu olarak katılan Yaşar Holding Onursal Başkanı Selçuk Yaşar'a su ürünleri sektörüne yaptığı katkılardan dolayı plaket verildi.

Selçuk Yaşar panelde yaptığı konuşmada, sektörel birlikteliğin sağlanması ve birlik olunması gerektiğini belirtti.

Selçuk Yaşar Resim Müzesi ve Sanat Galerisi'nde Ünlü ressamların Karma Sergisi ve Hayati Misman Sergisi

Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı, aralarında Abidin Dino, Avni Arbaş, Komet ve Nadia Arditti gibi tanınmış ressamların bulunduğu 15 sanatçıya ait önemli eserleri, Türkiye'nin önde gelen sanat galerilerinden Artisan'la işbirliğiyle İzmirli sanatseverlerle buluşturdu ve bir ilke imza attı.

Karma Sergi'de Abidin Dino, Arif Kaptan, Avni Arbaş, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Burhan Uygur, Eren Eyüboğlu, Ergin İnan, Erol Akyaş, Fikret Mualla, Güzhan Müstecaplıoğlu, Komet, Nadia Arditti, Necdet Öksüz, Nejdet Vergili ve Selim Turan'a ait ikişer tablo sergilendi.

Karma sergiyi sanatseverlerin yanı sıra aralarında Süleyman Demirel Lisesi, Deniz Koleji, Alman Koleji, Işık Koleji, Mavişehir İlköğretim Okulu, Işıkent Eğitim Kampüsü gibi çeşitli okulların öğrencileri de ilgi ve beğeniyle gezdi.

Hayati Misman, resim sergisini Selçuk Yaşar Resim Müzesi ve Sanat Galerisi'nde açtı. Açılış kokteyli çok sayıda sanatçı ve sanatseveri bir araya getirdi.

Desen ve pastel çalışmalarının yanı sıra gravür ve litografi çalışmaları da yapan Hayati Misman, Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirdikten sonra Kültür Bakanlığı'nın verdiği bursla Almanya'nın Kasse Güzel Sanatlar Akademisi'nde ihtisas yaptı.

Sanatçı heykelleri, yağlı boya tabloları, gravürleriyle İzmirli sanatseverlerle buluştu.

Yaşar Holding Barselona'da

Yaşar Holding Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Kalpaklıoğlu ve İcra Kurulu Başkanı Hasan Denizkurdu ev sahipliğinde, tahvil çalışmasında özveri ile çalışan ve sağlanan başarıda katkıları olan çalışanlar Barselona'da üç gün ağırlandı.

İş temposunun yorgunluğu ve stresini bu geziyle atan ekip, Barselona şehrinin tarihi ve turistik yerlerini gezdi. Geziye katılan grup, İzmir'e yeni projelerin peşinden koşmak üzere büyük bir motivasyon ile döndü.

32. Dyo Resim Yarışması Eskişehir sergisi açıldı

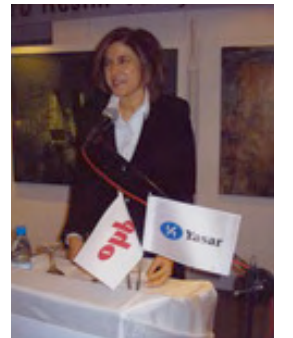
32. Dyo Resim Yarışması Eskişehir Sergisi Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde düzenlenen bir kokteyl ile açıldı.

Serginin açılışını, Yaşar Topluluğu Yönetim Kurulu Başkan Vekili İdil Yiğitbaşı yaptı. Serginin açılışına Büyükşehir Belediye Başkanı Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen, Anadolu Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Fevzi Sürmeli, daire müdürleri ve çok sayıda davetli katıldı.

Eskişehir sergisi açılış konuşmasını yapan Yiğitbaşı,

Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı ve Dyo'nun üslendiği resim yarışmalarının önemini vurgulayarak sosyal sorumluluk projelerine önem verdiklerini belirtti. Büyükşehir Belediye Başkanı Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen konuşmasında, renklerin insanlar üzerinde psikolojik etkileri olduğunu, resmin kültür ve sanata değer kazandırdığını vurguladı.

32. Dyo Resim Yarışması Eskişehir Sergisi sanatseverlerin yoğun katılımıyla gerçekleşti.

“Create the future, otherwise it will create you”

I would like to tell you about a recent subject that we often talk; the competitive advantage of our country in the global world.

Globalization is not only related to the accurate utilization of resources but also accurate use of competitive advantage. And the key words are; sufficiency and successful management of transformation. The world economy expands and there is an ever increasing population growth. People are migrating to cities and the middle class is driving the world economy.

Today 50% of the world population lives in the cities. If successfully managed Turkey's young population is a highly important competitive advantage. And reforms in the education system will help us appropriately utilize that advantage.

Labor force and cost of labor are also two very important factors in the competition. Well educated, productive young professionals and technical staff will shape the future. On the other hand, investment in innovation and creativity crucial.

Macro economic advances experienced in the past 5 years in Turkey have drawn attention to our country.

Consistent economy politics in effect, concrete stabilization and high growth rate have turned Turkey into an investment magnet. Subjects such as; stabilization and simplicity in the business world, productivity, continuing progress in international governance standards, higher credibility and transparency have growing importance in our daily lives. Also redevelopment and restructuring of health services and infrastructures will benefit us in the long term.

A dynamic, globally competitive and innovative Turkish private sector, increasing SMB's and entrepreneur approach will turn Turkey into a global player in the long term.

Our country will maintain its strategic position for a long time in the global markets using its sensitive geographic location.

In the end I would like to state: “Create the future, otherwise it will create you.”

While about to enter 2007, I would like to wish you a healthy, successful and peaceful new year and also would like to celebrate your Feast of Sacrifice.

Yours Sincerely,

Feyhan KALPAKLIOĞLU
Chairman of the Board

Agriculture must meet technology

For some time Turkey's agricultural production is not sufficient for its own use. Also agriculture has some major problems and population percentage earning their lives from agricultural productions is 33% of the whole population. It is possible to solve the sector's problems with radical political changes and deployments. One of the believers of such solutions is Erdal Bahçivan.

According to Bahçivan, President of Dairy and Livestock Producers Association and General Manager of Bahçivan Gıda, agriculture and technology, and science and capital must meet. There must be a reliable bridge between agriculture and nutrition industry. Structural problems in Turkish agriculture, prevents advances in agriculture and nutrition industries. That influences prices, quality, logistics and consumption.

The main factor that locks the system in nutrition sector is lack of productivity in agriculture. That prevents the consumers to reach more quality products at more reasonable prices. Bahçivan says that industry and technology might be able to solve the problems in ag-

riculture to some extent and adds “SETBİR's goal is to take Turkey in 10 years to a point where its nutritional production will be sufficient for its own consumption and we might even export to other countries.”

Despite the problems in agriculture and nutrition, there are also some good news in the sector. With the increase in packaged products product varieties have also soared. One of the good examples is cheese. For 10 years there were very few types of cheese. Now with many different kinds of cheese, it also addresses our tastes. Bahçivan Gıda only focuses on cheese and

they produce 30 types of cheese. According to Bahçivan cheese gives the producers the chance to introduce their brand. Cheese consumption in Turkey is relatively low. And most of the production is no name, thus there is a huge potential in cheese production.

Bahçivan says: “EU process, have helped Turkey to analyze its agriculture politics, see where developed countries are. Especially in the 1980's, during the Özal term, we could not complete the reforms in agriculture even though we made advances in tourism, finance, industry and services. These sectors can now compete with their international rivals. However, in agriculture we could not do that. The politicians did not want to take any risks and they did not take radical measures. Basically, when politicians think of agricultural solutions and reforms, they need to take into account the political risks as well. When we consider that the agricultural population is 35-40% of the whole population, it is not easy for the politicians to change politics and risk the votes of millions of people in agricultural production.”

Definitively an optimist

Deborah Jones is the Consul General of USA to İstanbul. Some of her previous assignments include Argentina, Tunisia, Syria, Iraq, Saudi Arabia, United Arab Emirates, etc... She is in İstanbul for the past 15 months. Her assignment ends next summer. She does not comment on where her next destination will be. She knows the region and the languages well, due to her assignment in Muslim countries.

She says "I have been working with Muslims for 20 years. I do not think of the regionally clothed people in Saudi Arabia deserts. I know they are like me, like my friends in US. I meet many people here and in the Middle East; men or women, government officials, bureaucrats, engineers, managers. I meet female engineers, lawyers, managers in United Arab Emirates, Kuwait and Saudi Arabia.

Jones states that if she was born again, she would be a diplomat. Or if she was not a diplomat, she would be an active marketing executive. She says: "We are very good sales people". She calls herself definitely an optimist. She mentioned she loved the view of Bosphorus and added it is the nicest view in the world. Since she must be around İstanbul with her security guards, she intends to come back in the future and have her coffee in Nişantaşı, in her jeans and with no make up.

According to her Turkey, due to its geographical position, is stuck between a conservative culture and modern Western culture. She adds: "Due to immigration within the country these cultures are conflicting. Your population is very young. Turkey is a country with rich historical

values and cultural treasure of thousands of years but at the same time you are very young. Turks are genius. Italians introduced art, Germans philosophy and music, English literature and Turks introduced military engineering and organization. You can adapt to other cultures and changes fast and easily. There are many Turkish people working in various parts of the world. Where ever you go, you get accustomed to culture and business life easily. But I also know that Turks in Turkey are much more different than the ones who left for Europe years ago. Also Turkish people in US are different too. In Turkey you have an educated and young population. I was surprised when I learned there are many Turkish people working in international companies. You have very well educated and experienced management people. I can easily tell that you are ahead of many other countries. You have a participating democracy concept and a healthy opposition. You can dynamically adjust to new regulations. You might say that is optimist and positivist. But I am an optimist Consul General."

She goes on: "We must always preserve our optimism in anything we do. My job is like entrepreneurship. In diplomacy, we must be extremely optimist. Of course you must see the negatives but focus on the positives. The greatest problem of the societies is living in a world of marketing... If you are not happy about something, you go after the other one. It is quite different to live in a society where you fight for what you want to achieve. Or live in a society where things are offered to you. In one of them you are active, in the other one you are passive. I like reminding Sultan Mehmet the Conqueror and Cengiz

Khan to people. In their 20s, they have changed the world and made history."

"You are in a great development stage in the past 3-4 years. Many foreign investors have arrived. At a point when they started relying on Turkey, there will be major changes. Turkey is resisting against global economic fluctuations. All countries are working on creating jobs, decreasing unemployment rates, decreasing debits and strengthening the economies. Turkey is doing great in IMF's economic program. That is a major step. When I talk about those to people, they tell me it is not the government's but the IMF's success. I am not interested in whose success that is. The only thing I can say is you are advancing greatly and investments are increasing."

Primary education is a must

Europe likes Turkey's young population. The average in England, Germany and Greece is 40-42 but in Turkey it is only 27,7. Even though Turkey is advantageous with its young population, the education share in the budget puts Turkey to number 105 within 170 countries. We are not only behind developed countries of the world but also many countries in Africa when we consider the resources allocated for education. We are one of the worst in the world when female student rate at schools is considered. Percentage of female students in intermediate education is 36%. That puts us well behind Iran and Egypt.

The money spent by the public for education is much less than Finland, USA and England. But Turkish people's expenditures for education is much higher than spent in those countries. When we combine the two, Turkey spends a high amount on education. According to a study performed by the World Bank, money spent for education in Turkey is distributed as 30% for elementary school education and 35,3% for the preparation for university education.

There are many hot debates about spreading vocational high schools, prioritizing pre-school education, empowering pre-university education, increasing education quality. According to Prof. Üstün Ergüder, Director of İstanbul Politics Center and former rector of Bosphorus University, education is the only factor to advance Turkey. Thus Turkey can use the advantage of having a young population. Education is strategically important for our country.

Ergüder, who recently have given priority to his works related to education, talks about a meeting he atten-

ded: "In a TÜSİAD meeting I told them about the ideal education system I have in my mind. I believe we must not have discrepancies in various high school educations. High schools must teach general information like science, history and social sciences. Must tell what professions are. They thought that was bizarre. They asked me, then how we can have trained car repairman, ceramic craftman, etc."

Ergüder, who thinks primary education is very important, says a ceramic tiling person only uses his hands. But since he is unaware of physics rules, he makes mistakes.

He adds "To me, at high schools we must give general formation classes and very good foreign language education. A person must always learn and improve himself. The only requirement for that is a strong formation and background. In the vocational school after the elementary school, only one profession is taught. Thus students lack general cultural information and the quality of graduates decrease."

40 years filled with art

Dyo Competitive Art Selection, the first art selection event organized and supported by the private sector is 40 years old. 828 artists attended to the 32nd event with 1400 work of art. The top ranking work of art will be exhibited in 8 cities throughout the year.

Year 1967

The first Dyo Competitive Art Selection is organized. The event is the first corporate art selection event organized by Dyo, the first paint factory in Turkey.

1968

The center for the first 6 Dyo Competitive Art Selections was İzmir. The event only seemed to address Aegean Region artists at first. The first exhibition had 91 artists and their 271 art work. On the second year participants were not only from İzmir, thus 119 artists with 65 art work has taken place.

1969

After the 3rd exhibition, due to increasing demand and the Republic's 50th anniversary the event turned into a country wide competitive art selection.

1971

Due to increased applications, the pictures were categorized into water and oil based paints and gravures.

1973

It is decided that the exhibition will also take place in Ankara and İstanbul, as well as İzmir. The art work is

exhibited with the title: Turkish Art in the 50th Anniversary of the Turkish Republic.

1981 and 1984

In 1981 the art work is limited to subjects. "Atatürk's Principles and Revolutions, Independence War and its place in the Turkish Republic" themes were the first subjects. In 1984 due to Dyo's 30th anniversary of foundation, the event is organized with Turkish Marine Forces Charity. The subject of the competition is set as "the sea".

1993

The competitive selection is organized by Yaşar Education and Culture Charity once in every 2 years. The

first year the competition takes place, and during the second year exhibitions are organized.

1999

The competition becomes international. Artists from Northern Cyprus, Sweden and Romania participate in the event. The 29th Dyo Competitive Art exhibitions are also held in Romania and Northern Cyprus.

2002

Artists from Greece, Italy and Sweden take part in the event. Ferruh Başağa is in the jury for the 7th time in a row.

2004

736 artists with 1,329 art work participate in the 31st Dyo Competitive Art Selection. 5 art work is graded award of merit and 52 art work is selected to participate in the exhibitions.

2006

32nd Dyo Competitive Art Selection award ceremony was organized in November 16, 2006 in İstanbul Top-hane-i Amire Culture and Art Center. In 2006, 828 artists with 1,400 art work participated in the competition. In the press meeting where award winning art work and artists were announced Feyhan Kalpaklıoğlu noted that Dyo Competitive Art Selection will continue to support culture and art, due to social responsibility. Kalpaklıoğlu also added that they see the names of many famous artists' names in the history of Dyo Competitive Art Selection events.

Women are managing

World met the first female Prime Minister Sirimavo Bandaranaike in 1960 in Sri Lanka. After that day, number of female leaders is increasing, but still, like in many other fields, number of women in politics is still low, in comparison to men. In 5 continents there are 245 countries, thus that shows how low the number of female leaders is.

Ellen Johnson Sirleaf, the first female President elected by public vote, started her duty in January 2006 in Liberia. In 1980, when Tolbert in governance was taken down and killed, she was exiled to Kenya. Sirleaf came back to Liberia in 1985, but was sentenced for 10 years, since she opposed to Samuel Doe's military regime. After a short while she was out of prison and she moved to Washington. In 1997 she came back to Liberia and then she ran for presidency and won the elections.

Vaira Vīķe-Freiberga left Latvia in 1945. She came back to Latvia in 1998 and became the President of Latvia Institute. She was elected the President in 1999. In 2002 she was the President for the second time. Freiberga's

second Presidency was extraordinary. Because since 1991, the government has changed 11 times.

Social democrat and former Foreign Affairs Minister Tarja Halonen was elected the President of Finland in 2000 for 6 years. In March 2006 she was elected the President of Finland for the second time. Halonen joined the Social Democracy Party in 1971 and became the parliament secretary in 3 years. She was the Health Minister between 1987-1990. Afterwards she was Foreign Affa-

irs Minister and Minister of Department of Justice. Halonen is known to be an independent personality.

Gloria Arroyo, President of Philippines is running the Presidency since 2001. In 2005 Arroyo was chosen by the Forbes Magazine as the world's 4th most powerful woman. In a press meeting she has mentioned that she can spare time for love despite her busy schedule.

Angela Merkel is the first woman Prime Minister of Germany in history. In 1991 and 1998 she was vice president of the party and she was the minister twice in Helmut Kohl's cabinets. In 1998 she was elected as party general secretariat. Merkel was on Kohl's and party executives side in 2000 when the corruption scandals were first heard. But after the revelation of Kohl's role in the scandal, she was the first executive of the party to criticize Kohl. Merkel was elected as the leader of the party in 2000. But she had to give up presidential candidacy in favor of Edmund Stoiber in 2002. But in 2005 early elections Merkel was the candidate for Prime Minister.

I wish I was on that boat too...

Many people on the mainland envy the seaman. The photo frames in Captain Faruk Üründül's exhibition "The Other Seas" invites those who wish to be on those boats to open seas. In his exhibition "The Other Seas" Captain Üründül presents the experience and the people whom he met on the boat's route. Everything lived in India, Thailand, Tanzania, USA, Holland and Canada ports and their experience with storms, whales, dolphins and seals reach us from the deck of the 190 m. ship.

Üründül was a naval officer in the Turkish Marine Forces between 1981-1999. From 2000 till now he is working as a long distance commercial ship captain. Üründül says "When you travel across the ocean, then you know you don't do an ordinary job. In my last journey we were caught in very bad weather. The waves were 12 m high. It was the first time I have encountered such high waves. Our route was Korea and in only 9 days we would be there. Days were passing but whenever I calculate our estimated arrival to Korea it was still 9 days. Even though the engine and propellers of the boat worked at full speed, due to the storm the boat did not make any advance at all."

Üründül is also a professional photographer since 1994. He says the toughest part of being on the sea is the psychological struggle. He adds "When you are on the sea for months, then you spend a very long time alone. If anything happens to you in the middle of the ocean, the fastest aid could reach you in 10 days earliest. It is assumed that if something goes wrong on the boat, a helicopter will rush and save us. That only happens in developed countries. And the world is not only the developed countries. Where

could you find a helicopter in Indonesia or West Africa? It would take days for anyone to hear you and run for your help. On the sea the struggle is not with the nature only but also with that psychology." According to Üründül, people with desire to leave, will leave some day. And that might fall into any part of their lives. Üründül says "The desire to leave and to succeed has no relation to money. Your budget is the last thing you will consider when you can no longer control your desire to leave. Actually when you really want to leave, you will adjust your budget accordingly. When you realize you cannot survive without leaving, your journey starts. In a static life you lose even though you think you win. Once you can leave, you continue. When I was in intermediate school I would dream about passing across the Atlantic Ocean in a sailing boat. That was how it started. But of course my dreams are not so high anymore. But I still say; if you want to go somewhere you will pack your bag and leave home. You cannot go anywhere while making plans of your journey at home. While you are at home, your boundaries are represented by anything surrounding you."

Üründül states that the most dangerous issue in long distance navigation is pirate attacks. Üründül told us about the pirate attacks they encountered twice: "One of them took place in Nigeria. On a night when we anchored 30 km off the shore 8 pirates with cutlasses in their hands climbed up the ship. Even though we tried to stand against them, we could not stop them stealing some stuff. Since we are commercial ships we are not allowed to carry weapons. In Indonesia we were alarmed when a guard noticed some movement on the ship. They had captured the chief. 6

men were on board and they have stolen personal belongings of the chief. Since the storage area and the repository had special locks they were not able to open them. Such pirate activities are experienced anywhere in the world and they increase in quantity. After September 11, paranoia in the world increased as well. It is harder to take photos at the ports now. It was easy to capture images in the old days, now they ban us from taking photos. It is only possible to work within the boat. While we were having a photo-shoot on the shore of Aral Lake in Uzbekistan, the police stopped us and asked us to go to the police station even though we had the proper visas. We argued with the police not to go to the station then we dropped the officer from the car and ran away. That was one of the most dangerous event I went through as a photographer."

Üründül states that he cannot think of a life away from sailing and photography. Üründül says: "I am a seaman for a very long time and I am involved in photography for a while. I do not know what would be left from my life if I quit those."

"My complaint is; they easily understand me"

It is hard to start telling about Zülfü Livaneli. His name is encountered in various subjects; cultural, artistic, and political. When his name was first heard in the country, he was abroad due to present circumstances and he was not able to come to Turkey for a long while. At that time many of his album covers included people's faces he has never met before. But today Livaneli's face is known by millions of people. However, the greatest difference today is many people only know him as a writer or a columnist. This actually is an appropriate sample to Livaneli's criticism that we are going through a cultural corruption, even a crisis. But also quite many people know of him as a writer, director, columnist and a musician who also has an active role in politics.

Livaneli is a milestone in Turkish music. His songs are sang by world famous stars such as Joan Baez, Maria Farandouri. He has nearly 300 compositions and 30 movie soundtracks. He has directed 3 long cut movies: Yer Demir Gök Bakır (The Land is Iron The Sky is Copper), Sis (Mist) and Şahmaran. Livaneli is also known with his studies and co-operation with celebrities like

Arthur Miller, Elia Kazan, Jack Lang, Vanessa Redgrave, Mikhail Gorbaçov to improve world culture and arts. When we asked Livaneli to define the world citizen concept, he says: "Being a world citizen requires a specific level of conscience and morals. In some cases it is important to behave more than the local custom behavior, to meet at common values in thoughts and actions. All world citizens must preserve the peace ideal, protect basic human rights and the nature. They must give priority to such values in their private lives and business environments."

When Livaneli was a member of the parliament he was able to follow up on country's issues at Turkish National Assembly. Livaneli states: "When we analyze Turkey's primary issues, we see that they remain the same within the past century: Issues in the East, Armenian Issues, economical problems, relations with the Western World. An empire has fallen apart and The Republic is founded but these problems have not yet been solved within the past one hundred years. And why can't we solve these problems? I will like to emphasize on culture when I try to answer that question. Culture, language and history have primary importance in creating, shaping a society and in the creation of civilized and modern citizens. Unfortunately, the governors after Atatürk were not able to use such tools (culture, language and history) effectively. They tried to govern a society with orders, restrictions and regulations. But the issue is culture. I believe the toughest crisis in Turkey is cultural than economical. When we have economical crisis, there is IMF to lend us 10 billion USD, but when our cultural values are destroyed no one can help us create them again."

“We are a sculpture hungry nation”

Turkish sculptures have roots a while back. In archaeological digs sculptures that were created in 2000 BC were found. We are one of the richest countries in the world when it comes to historical artifacts. However, during a period in the Ottoman Empire, due to a misconception that Islam had forbidden creating sculptures, sculpturing had ceased for a while. Thus we were not able to catch the new artistic waves in the world after the Renaissance. Turkish sculptures started going abroad to get educated and trained was very common especially after the foundation of the Republic. So that Turkish artists had met Western artistic concepts and have helped the development of sculpturing in Turkey.

One of the most effective universities giving sculpture education in Turkey is Mimar Sinan University. Foundation of Sculpture Department in Faculty of Fine Arts has a 120 year history. Every year there are 15 graduates from that department. Prof Dr. Rahmi Sungur, Sculpture Department Head of Faculty of Fine Arts, has been sculpturing for over 30 years. Aksungur says “Sculpture is a part of my life”. He says Turkish people have a growing interest in sculptures recently. They have figured that out after the research they have made. He adds: “Even the villagers in the east would like to see sculptures. There are many people among our society who has the capacity to sculpture... We are a sculpture hungry nation.”

Aksungur has an interesting story about getting to know sculpture. When he was a 13 year old student, he had allergies and he was not able to go to school for 6 months. At that time he has started drawing. He says he drew ni-

ce but he was not satisfied with drawing. He figures that he needs to do something different. Then he starts bending, folding wires and creates sculptures. His art teacher Bilal Erdoğan realizes his interest in sculpture and starts teaching him sculpturing. His teacher supports his works and inspires him to attend to Academy of Fine Arts. Aksungur adds: “I started sculpturing due to my feelings, then my lecturers inspired me.” Aksungur has been working on sculptures since 1974.

Aksungur continues his academic and artistic studies together. He mentions his academic career follows his artistic career. He has organized his life according to his sculpturing works. He has turned his house into a workshop. He works at nights, since it is calm and quiet and he can concentrate on his works.

Multicultural and beyond time

Computer programming, system analysis and design. Zeynep Fadilloğlu was educated in all of them but decided on design. But she believes system analysis helps her success in design. She believes that we shall learn from everything. She tries to form multi source environments where products from world cultures meet. She borrows from the values and styles of the past and adds today’s needs and technology.

Fadilloğlu says: “My style was formed from where I was born and was influenced from my life style. I have this İstanbul culture since I am from Bosphorus. It has civilizations such as; Byzantine, Seljuk and Ottoman. It is a synthesis of all but not their direct applications. I can get textures, views, textile and colors from them. We try to create an infrastructure beyond the trends of time, compatible to its environment and the architecture, comfortable and consistent with future additions of the owner of the location. It is something specific, from my feelings and also reflected to my office. Over the years I worked with many architects, artists and stage designers. I especially utilized working with artists. They can picture a dream. With everybody’s contribution we create a Zeynep Fadilloğlu design. That is teamwork.”

Fadilloğlu attended to English High School in İstanbul, then Brighton University in England. She became a computer programmer and system analyst at Control Data Institute. She completed her study at London Ichbald School of Design. Then she married to Metin Fadilloğlu. She started working designing the places her husband was managing. She created interior designs and decorations of swimming pools, night clubs and discos. She specialized in restaurant management and design. She managed places such as: Şamdan, Plaza, Ulus and Çubuklu 29, Vaniköy and Taksim Nightpark facilities. She started working in projects in England, London, Kuwait, Berlin and India with her company “Zeynep Fadilloğlu Design”. She worked on house designs. She was among the most successful designers in London Exhibition organized by House and Garden magazine and Daily Telegraph. She received “2002 International Interior Design Award” with the decoration of Chintamani restaurant in London. Fadilloğlu says: “We are not interested in trends. We create trends. What we do becomes the trend soon after.” According to her we must be able to use anything. We must not stay put within boundaries, but create. A person unaware of his/her culture cannot be successful.